

FAKULTA PŘÍRODOVĚDNĚ-HUMANITNÍ A PEDAGOGICKÁ

Katedra: Pedagogiky a Psychologie

Studijní program: Vychovatelství

Studijní obor: Pedagogika volného času

**DOPRAVNÍ VÝCHOVA JAKO JEDNA
Z FOREM TRÁVENÍ VOLNÉHO ČASU DĚTI**

**Road safety education as a form of leisure
activities for children**

Bakalářská práce: 11–FP–KPP–20

Autor:

Kateřina Husáková

Podpis:

Vedoucí práce: PhDr. Milan Hrdina

Konzultant:

Počet

stran	grafů	obrázků	tabulek	pramenů	příloh
88	9	5	6	46	12 + 1 CD

CD obsahuje celé znění bakalářské práce

V Liberci dne: 26. 4. 2012

Čestné prohlášení

Název práce: Dopravní výchova jako jedna z forem trávení volného času dětí

Jméno a příjmení autora: Kateřina Husáková

Osobní číslo: P09000297

Byla jsem seznámena s tím, že na mou bakalářskou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů, zejména § 60 – školní dílo.

Prohlašuji, že má bakalářská práce je ve smyslu autorského zákona výhradně mým autorským dílem.

Beru na vědomí, že Technická univerzita v Liberci (TUL) nezasahuje do mých autorských práv užitím mé bakalářské práce pro vnitřní potřebu TUL.

Užiji-li bakalářskou práci nebo poskytnu-li licenci k jejímu využití, jsem si vědom povinnosti informovat o této skutečnosti TUL; v tomto případě má TUL právo ode mne požadovat úhradu nákladů, které vynaložila na vytvoření díla, až do jejich skutečné výše.

Bakalářskou práci jsem vypracoval/a samostatně s použitím uvedené literatury a na základě konzultací s vedoucím bakalářské práce a konzultantem.

Prohlašuji, že jsem do informačního systému STAG vložil/a elektronickou verzi mé bakalářské práce, která je identická s tištěnou verzí předkládanou k obhajobě a uvedl/a jsem všechny systémem požadované informace pravdivě.

V Liberci dne: 26. 4. 2012

Kateřina Husáková

Poděkování

Na tomto místě bych chtěla poděkovat všem, kteří mi při zpracování bakalářské práce pomohli. Panu PhDr., Ing. Milanovi Hrdinovi za jeho rady a ochotu během konzultací. Velký dík patří hlavně mým rodičům, kteří mě během práce na bakalářské práci maximálně podpořili.

Kateřina Husáková

Anoncie

Bakalářská práce se zabývá dopravní výchovou jako jednou z forem trávení volného času dětí. Cílem práce je zjistit, jaké jsou parametry realizace dopravní výchovy dětí v mateřské škole. Na základě zjištěných údajů vytvořit vlastní program dopravní výchovy v mateřské škole.

Teoretická část se zabývá základními pojmy, jako je rozdělení výchovy, od stádia vývoje dítěte, přes mateřskou školu, jako jednu z institucí školního systému, až po dopravní výchovu a její obsah a význam v mateřské škole.

Praktická část práce se zaměřuje na zjištění parametrů realizace dopravní výchovy pro dítě v mateřské škole, a to pomocí dotazníků a rozhovorů. Na základě zjištěných údajů se následně sestaví vlastní program pro dopravní výchovu v mateřských školách.

Klíčová slova

mateřská škola, dopravní výchova, dopravní hřiště, volný čas

Annotation

This thesis deals with traffic education as a form of leisure activities for children. Goal of this thesis is to find out what the realization of traffic education for children in kindergarten is. And then due to measured quantities create own program of traffic education in kindergarten.

The theoretical part deals with basic concepts such as the dividing of education, child development stages, through kindergarten, as one of the institutions of the educational system to traffic education and its content and meaning in kindergarten.

The practical part is focused on finding parameters of the implementation of traffic education for children in kindergarten, using questionnaires and interviews. Based on the data then create its own curriculum for traffic education in kindergarten.

Key words

Kindergarten, traffic education, traffic court, leisure time

Obsah

ÚVOD.....	8
TEORETICKÁ ČÁST.....	9
1 DÍTĚ	9
1.1 Stádia vývoje	9
2 VÝCHOVA.....	12
2.1 Všeobecně	12
2.2 Předškolní výchova	12
2.3 Mimoškolní výchova (volný čas)	12
3 ŠKOLA.....	14
3.1 Základní škola	14
3.2 Mateřská škola	14
3.2.1 Poslání mateřské školy	15
3.2.2 Důležitost předškolní výchovy (pohled pedagoga)	15
3.2.3 Kritéria pro přijetí dítěte do mateřské školy	16
3.2.4 Znalosti dětí při vstupu do mateřské školy	16
3.2.5 Všeobecné informace o mateřské škole	17
3.2.6 Výuka v mateřské škole dle věku dítěte	20
4 DOPRAVNÍ VÝCHOVA.....	23
4.1 Druhy dopravy	23
4.2 Děti a silniční doprava	24
4.3 Dopravní výchova	25
4.4 Obsah dopravní výchovy v mateřské škole	26
4.5 Znalosti z dopravní výchovy dle věku dítěte	27
5 NĚKTERÉ FORMY DOPRAVNÍ VÝCHOVY	31
5.1 Dopravní hřiště jako forma trávení volného času	31
5.1.1 Co to je dopravní hřiště	31
5.1.2 Nevýhody dětského dopravního hřiště	33
6 VÝZNAM DOPRAVNÍ VÝCHOVY U DĚTÍ PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU.....	34
6.1 Význam a smysl dopravní výchovy v mateřské škole	34
6.2 Účast dětí předškolního věku na dopravních nehodách	35
6.3 Organizace působící v oblasti dopravní výchovy a prevence	37
7 SHRNUÍ TEORETICKÉ ČÁSTI	39
PRAKTICKÁ ČÁST.....	40
8 CÍLE PRŮZKUMU A STANOVENÍ HYPOTÉZ	41
8.1 Cíle	41
8.2 Hypotézy	41
9 TVORBA AUTORSKÉHO DOTAZNÍKU A PRÁCE S NÍM	42
9.1 Dotazník	42
9.2 Výběr respondentů	42
9.3 Postup práce s dotazníkem	42
10 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKŮ.....	44
10.1 Charakteristika průzkumného vzorku	44
10.1.1 Historie mateřské školy v Boleticích	44
10.2 Výsledky z dotazníků pro rodiče	44

10.3	Dotazníky pro učitele	49
11	ROZHOVOR A KRESBA	51
11.1	Rozhovor	51
11.1.1	Obsah rozhovoru se Zuzanou Urbánkovou	51
11.2	Kresby dětí.....	51
11.2.1	Kresba dětí z mateřské školy Boletice	52
12	CÍLE PRÁCE - VÝSLEDKY	53
12.1	Závěr výsledků	53
12.2	K platnosti hypotéz	53
12.3	Závěry z průzkumu pro tvorbu programu doravní výchovy	54
13	PRAKTICKÉ ZKUŠENOSTI S ČINNOSTÍ DĚTSKÝCH DOPRAVNÍCH HŘIŠŤ V SEVERNÍCH ČECHÁCH	55
13.1	Dětské dopravní hřiště - Děčín	55
13.2	Dětské dopravní hřiště - Ústí nad Labem	55
13.3	Dětské dopravní hřiště - Česká Lípa	56
13.4	Dětské dopravní hřiště - Litoměřice	57
13.5	Dětské dopravní hřiště - Varnsdorf	58
14	NÁVRH PROGRAMU DOPRAVNÍ VÝUKY V MATEŘSKÉ ŠKOLE	60
14.1	Úvodní hodina	64
14.2	Pravidla pro chování na ulici	65
14.3	Pravidla při pohybu na svahu a sáňkování	67
14.4	Pravidla chování na přechodu pro chodce	68
14.5	Reflexní prvky a jejich používání, výuka dopravních prostředků	70
14.6	Pravidla chování při jízdě v autě	72
14.7	Pravidla chování v autobuse	73
14.8	Pravidla chování ve vlaku	74
14.9	Výlet vlakem do Prahy do Národního technického muzea	75
14.10	Nástin pravidel první pomoci	76
14.11	Beseda s dopravním policistou	76
14.12	Zásady používání dopravního kola a jiných dopravních prostředků	77
14.13	Praktická návštěva dopravního hřiště	78
14.14	Závěrečné vyhodnocení - Cesta lodí, test, předání certifikátů	78
14.15	Závěrečný program pro veřejnost	79
15	DISKUSE	80
16	ZÁVĚR	82
17	LITERATURA	83
	SEZNAM PŘÍLOH	88

Úvod

„Hra je jeden z nejefektivnějších způsobů, jak zjednodušit život. Přesně to jsme dělali jako děti, ale v dospělosti jsme si hrát zapomněli.“ (Albert Einstein).

Doprava je všude kolem nás. A s ní souvisí i dopravní nehody. Faktory, které mohou za vznik dopravních nehod, jsou často nepozornost a neznalost pravidel silničního provozu. Právě proto vznikla tato bakalářská práce. Myslím si, že je důležité učit děti dopravní výchovu již v mateřské škole, kde děti získávají základní znalosti a zkušenosti ze všech oblastí činností a vědomostí. Pokud si ukotví základní pravidla svého chování a jednání již v tomto věku, mohou na nich následně ve vyšším věku stavět. Ať už v deseti letech jako cyklisti na silnici, nebo po osmnáctém roku jako řidiči motorového vozidla.

Má bakalářská práce je rozdělena na dvě části, teoretickou a praktickou. Teoretická část se zaměřuje na vývoj dítěte, jeho výchovu v mateřské škole. Následně se zabývá údaji, jaké znalosti a dovednosti si děti osvojují během svého vývoje předškolního dítěte všeobecně a následně i v oblasti dopravní výchovy.

Praktická část práce se zaměřuje na průzkum realizace dopravní výchovy ve vybraných mateřských školách. Jaké mají rodiny z vybraných mateřských škol znalosti a povědomí o tom, co je to dopravní výchova, a co si myslí, že by jejich dítě mělo z dopravní výchovy umět. Na základě výsledků průzkumu se sestaví vlastní program dopravní výchovy pro mateřské školy.

Teoretická část

1 Dítě

1.1 Stádia vývoje

Vývoj je jedním z nejdůležitějších znaků živých organismů. Díky němu se z jednoduché formy stává forma složitá. „*Osobnost každého lidského jedince prochází během života složitým vývojem. Tento vývoj je ovlivněn mnoha činiteli. Kromě vrozených předpokladů hraje důležitou roli prostředí, které člověka obklopuje, zvláště sociální prostředí, významní jedinci i sociální skupiny.*“ (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 83).

Jedním z psychologů zabývajících se stádii vývoje byl Erik Homburger Erikson¹. Ten uvádí devět stádií vývoje. Dítě se však dotýká pouze prvních pět:

1. Důvěra proti základní nedůvěře:

- pečující osoba poskytuje dítěti pocit bezpečí
- kojenec se učí důvěřovat této osobě a zároveň i sobě
- NADĚJE – je základní lidská síla, kterou Erikson chápe jako podmínku lidského života
- je to první rok života člověka

2. Autonomie proti zahanbení a pochybnosti

- dítě se snaží chodit, mluvit
- učí se ovládat vyměšování – toto chování má své sociální interakce
- VŮLE – je základní součástí tohoto stádia
- 2. a 3. rok života

3. Iniciativa proti vině

¹ Erikson, Erik Homburger (1902-1994) se narodil se v Německu, již od svého raného dětství prožíval krizi identity, která ovlivnila jeho myšlení a stala se tak i znakem jeho teorie osobnosti. Svou krizi identity prožíval i díky tomu, že byl žid s netypickými rysy – modré oči a světlé vlasy. Po maturitě cestoval po Evropě a hledal své pravé já. Po cestách se chtěl stát umělcem. Po nástupu Hitlera k moci emigroval i se svou rodinou do Ameriky. Sepsal řadu prací o indiánských kmenech v Jižní Dakotě a v Kalifornii. A řadu psychohistorických studií o Lutherovi, Gándhím, Maximu Gorkém a Hitlerovi. (Drapela, 1997).

- dítě experimentuje a zkouší nové aktivity
- dítě pocítuje vinu, pokud se mu nedaří některé aktivity zvládat dle jeho představ, vinu cítí i následkem fantazií, z nichž některé jsou sexuální povahy
- ÚČELNOST – dítě prostřednictvím her poskytuje náznaky svých budoucích tužeb
- 4. – 6. rok života

4. Snaživost proti méněcennosti

- dítě se snaží přejít na složitější činnosti, u kterých se používají složitější nástroje
- vyrovnává se s prostředím školy a novým kolektivem lidí v jeho okolí
- úspěch znamená radost, avšak neúspěch vyvolá pocit méně cennosti
- KOMPETENCE – zralé úkolové zaměření a udávání vyšších možností rozvoje dítěte
- 6. – 12. let

5. Identita proti zmatení rolí

- velmi těsně blízké jsou si objevení sebe samého a ztráty sebe samého.
- sjednocují se představy – kdo jsem, a čím budu – dítě hledá sebe samo
- ego dává důvěru v tom, jak jedince vnímají druzí
- VĚRNOST – odhodlanost v životní filozofii a zvoleném povolání
- 12. – 19. let

(Drapela, 1999, s. 69-70).

Předškolní období trvá přibližně od 3 do 6 let. Konec této fáze je ovlivněn individualitou každého jedince. Toto období končí významným sociálním mezníkem a to nástupem do školy. (Vágnerová, 1996).

Erikson toto období uvádí jako: Iniciativa proti vině. Hlavní je zde aktivita dítěte, která jej uspokojuje a jeho prosazení se. Po dosažení určité úrovně se aktivita stává zdrojem dalšího cíle. Vše je velmi vázáno na biologické faktory, které ovlivňují celý vývoj dítěte. Dle Eriksona „*si každý jedinec musí vyřešit základní psychologický rozpor a teprve po jeho vyřešení pokračuje v dalším rozvoji*“ (Drapela, 1999, s. 69).

V tomto období morálka závislá na názorech a chování dospělých, kteří jsou pro dítě nějak významní. Dítě se potřebuje ztotožňovat s osobou, jež mu je něčím blízká. V tomto období dělá dítě to, co mu přinese odměnu, co by blízká osoba ocenila. Za špatné naopak považuje to, za co by bylo potrestáno. V tomto období je nutné dětem dávat konkrétní příklady s konkrétním příkladem hodnocení za tohoto chování. Důležitým mezníkem je získání pocitu viny za své činy. Děti předškolního věku berou za důležitý výsledek, nikoliv příčinu, která k činu vedla. Zralost předškolního dítěte se projeví potřebou sociálního kontaktu s dětmi obdobného věku. Projevuje se egocentrismus a tendence k „volbě dvojníka. Postupně dochází k rozdělení sociálních rolí. (Vágnerová, 1996).

Předškolní dítě je výrazně egocentrické. Kamarádské vztahy jsou prozatím krátkodobé a často nahodilé. První skutečná kamarádství můžeme pozorovat až ke konci tohoto období. V předškolním věku se zlepšuje svalová koordinace dítěte, dítě tak zvládá náročnější úkony, jako je například jízda na kole, či hra s míčem. Výraznou změnu můžeme pozorovat i v jemné motorice. Dítě rádo kreslí, modeluje, vykonává různé drobné pracovní povinnosti, zdokonaluje schopnost samoobsluhy například: při oblékání, obouvání či osobní hygieně. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

2 Výchova

2.1 Všeobecně

Výchova je proces, který člověk vytváří, aniž by záměrně chtěl. Tuto činnost přejímá od svých rodičů a předává jí svým potomkům tak, jak nejlépe dovede. Ne vždy se povede tak, jak má a s pozdějším ovlivňováním je již pozdě. Nejdůležitější je proto položit dobré základy již v dětství. Základy, na kterých se později může dobře stavět a které utvoří dnešní společnost.

Průcha uvádí ve své publikaci, že výchova je: *„proces záměrného působení na osobnost člověka s cílem dosáhnout pozitivních změn v jejím vývoji. Různá pojetí výchovy byla ovlivněna sociálními a kulturními podmínkami, odlišnými koncepcemi pojetí člověka. Někteří autoři pojímají výchovu jako plně řízený proces ovlivnění nehotového člověka pedagogem nebo institucí, naplněný snahou podříditi jej normám společnosti, ale i normám instituce. Jiní akcentují úlohu samotného vychovávaného jako subjektu vlastního formování a zvýrazňují podíl osobnosti na vlastním utváření. Výchova též vychází z interakce mezi pedagogem a žákem“*. (2001, s. 277).

„Dětství je považováno za plnohodnotnou součást života, a ne pouze za „přípravu na dospělost“. Proto i výchova je chápána jako přínosná pro daný okamžik, a ne jen jako příprava a výcvik na pozdější období života.“ (Brunceová, 1996, s. 19).

2.2 Předškolní výchova

Cílem předškolní výchovy je zabezpečovat všestranný harmonický rozvoj dětí od raného věku do šesti let v souladu s jejich věkovými možnostmi a zvláštnostmi tak, aby v šestém roce svého života byly schopné úspěšně se začlenit do soustavného vzdělávacího procesu v základní škole. Výchovou se snažíme působit na všechny složky osobnosti dítěte a pozitivně jej ovlivňovat

2.3 Mimoškolní výchova (volný čas)

Volný čas je velmi široký pojem. Pro každého člověka znamená něco jiného a každý jej tráví po svém. Co se ale za volný čas považuje? A jak se vymezuje? Je mnoho nejrozumnějších definic od mnoha autorů. V pedagogickém slovníku od Průchy,

Walterové a Mareše je volný čas popsán jako: *„Čas, s kterým člověk může nakládat podle svého uvážení a na základě svých zájmů.“* (2001, s. 274).

Je to v podstatě čas, který není určen pracovní činností, či návštěvou školy. Mezi tento čas se nepočítá ani čas potřebný na péči o rodinu a domácnost, péči o vlastní biofyzilogické potřeby člověka (spánek, jídlo, osobní hygiena). Volný čas je tedy doba, která nám zbude z 24 hodin po odečtení všech denních potřeb a povinností.

Hofbauer zařazuje mezi volný čas: *„odpočinek a zábavu, rozvoj zájmové sféry, zlepšení kvalifikace, účast na veřejném životě“* (2008, s. 10).

Tento pojem je rozdílný u dětí a dospělých. Každý má pro svůj volný čas jiné podmínky a zdroje, které obohacují jeho život. Liší se tedy rozsahem, obsahem i mírou samostatnosti a závislosti. Pro zkvalitňování potřeb člověka je v mnoha zemích volný čas i studijní obor, který nabývá na významu.

Pedagogika volného času je v poslední době oborem velmi žádoucím *„zabývá se pojetím a cíli, obsahem a způsoby výchovného zhodnocování volného času, organizacemi a institucemi, které tyto aktivity uskutečňují nebo pro ně vytvářejí podmínky, a koncepcemi jeho dalšího vývoje propracovávanými na základě vývoje společnosti a oboru samého“* (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 12).

„Podle poznatků vývojové psychologie se aktivity ve volném čase mění s věkem. Jako charakteristické pro trávení volného času mladých lidí platí pestrost aktivit a koncentrace těchto aktivit mimo domov.“ (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006, s. 124).

Hájek, Hofbauer a Pávková ve své knize uvádějí, že volný čas dětí a mládeže má své zvláštnosti. Od volného času dospělých se liší především: *„rozsahem, obsahem, mírou samostatnosti a závislosti a nezbytností pedagogického ovlivňování.“* (2008, s 66).

Vývoj každého jedince je ovlivněn mnoha činiteli. Velkou roli hraje krom vrozených předpokladů také prostředí a skupiny, které jedince obklopují. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008).

3 Škola

3.1 Základní škola

Je instituce, do které se musí na pár let podívat každý z nás. Někdo jen na devět let povinné školní docházky, jiný si pobyt prodlouží o nástavby a jiné stupně dle školského systému.

Podle Průchy, Walterové a Mareše je škola: *“společenská instituce, jejíž tradiční funkcí je poskytovat vzdělání žákům příslušných věkových skupin v organizovaných formách podle určitých vzdělávacích programů. Pojetí a funkce školy se mění se změnami společenských potřeb. Stala se místem socializace žáků, podporujícím jejich osobnostní a sociální rozvoj a připravujícím je na život osobní, pracovní a občanský. „* (2001, s. 238).

3.2 Mateřská škola

V pedagogickém slovníku od Průchy, Walterové a Mareše je mateřská škola *„školské zařízení navazující na výchovu dětí v rodině a v součinnosti s ní zajišťující všestrannou péči dětem zpravidla ve věku od 3 do 6 let. Není součástí povinné školní docházky.“* (2001, s. 118).

První česká mateřská škola vznikla v roce 1869 v Praze u Sv. Jakuba. Ve svém programu se zaměřovaly hlavně na výchovnou část působení na dítě. V té době bylo pedagogické působení natolik významné, že se reformátor K. S. Amerling snažil předškolní výchovu prosadit do školského systému jako povinnou. (Bečvářová, 2003).

V roce 1948 byl vydán zákon, který potvrdil pedagogický význam mateřských škol a zařadil je do školské soustavy, ale dále se o jeho rozvoj nikdo nestaral. (Bečvářová, 2003).

Od roku 2004 je mateřská škola oficiálně součástí vzdělávacího stupně škol. Od tohoto roku je v platnosti Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Všechny mateřské školy mají od roku 2004 povinnost vypracovat si svůj školní vzdělávací program a vycházet v něm z principů rámcového vzdělávacího programu. (Koťátková, 2008).

V programu je detailněji popsáno rozčlenění do jednotlivých výchovných složek (tělesná, rozumová, mravní, estetická). Jsou v něm rozpracovány jednotlivé výchovné požadavky (rozsah poznatků, dovedností a návyků). Je určen pevný průběh dne. Dříve byl průběh dne také organizován, ale v Rámcovém vzdělávacím programu je pevně stanoven pro všechny mateřské školy. Například je zde vymezeno, jak dlouho mají trvat hry a činnosti podle vlastní volby dětí, zaměstnání, individuální práce s dětmi, pobyt dětí venku, stravování a spánek.

3.2.1 Poslání mateřské školy

Mateřská škola má doplňovat rodinnou výchovu a vytvářet pro dítě prostředí s dostatkem mnohostranných a přiměřených podnětů k jeho aktivnímu rozvoji a učení. Dítě není jen objekt působení, ale je jedinečnou osobností, se svými právy a potřebami. Postupně se děti v mateřské škole převádí od hry ke školnímu vyučování pomocí dopoledních cílených zaměstnání. Tím se zajišťuje návaznost na základní školu, kde si dítě již nebude moci hrát a bude se muset soustředit při několika vyučovacích hodinách. (Bečvářová, 2003).

Vzdělávání předškolních dětí v mateřských školách je cílevědomý a plánovaný proces, v němž jsou spontánní a řízené aktivity vyvážené, v poměru, který odpovídá potřebám a možnostem dětí. (Bruceová, 1996).

V mateřské škole se snaží rozvíjet osobnost dítě a jeho schopnosti. Začíná se na znalostech a vědomostech, které již dítě má a postupně se rozvíjí dál pomocí prostředí, osob, objektů, materiálních zdrojů, místa a událostí. V mateřské škole se snaží dítěti dát základy a hodnoty, na nichž je založena naše společnost. Dále je snaha rozvinout jeho osobní samostatnost a schopnost projevovat se jako samostatná osobnost. Dítě se přitom pozoruje, usměrňuje a výrazně podporuje.

3.2.2 Důležitost předškolní výchovy (pohled pedagoga)

„Dítě se začíná učit ovládat své citové projevy. Pro mnoho dětí předškolní období znamená první setkání s výchovnou institucí (mateřskou školou) a s první formální autoritou (učitelkou)“. (Hájek, Hofbauer, Pávková, 2008, s. 85).

Důležité v předškolním věku je i začlenění dítěte do kolektivu dětí stejně starých a rozvíjení jeho potenciálu. Porovnávání jeho vývoje s ostatními dětmi a příprava na školní vyučování.

3.2.3 Kritéria pro přijetí dítěte do mateřské školy

Pro přijetí dítěte do mateřské školy nejsou striktně daná žádná pevná pravidla. Každá mateřská škola si k zápisu stanovuje své podmínky přijetí.

Všeobecně známé podmínky jsou například věk dítěte. Do mateřské školy jsou přijímány děti od třetího roku věku. Upřednostňují se však děti, které se blíží povinné školní docházce. Důvodem je začlenění do kolektivu stejně starých dětí a příprava na školu. Do mateřské školy však mohou vzít dítě i mladší tři let, pokud je ve školce jeho sourozenec, nebo je dítě dostatečně samostatné.

Druhým takovým kritériem pro přijetí je dobrý zdravotní stav dítěte. Tím se rozumí spíše povinná očkování. Zdravotní postižení, nebo jiné výchyly v chování nesmí být důvodem nepřijetí dítěte k docházce. Často se v dnešní době pohlíží na zaměstnanost rodičů. Toto kritérium též nesmí mít rozhodující vliv na přijetí dítěte do mateřské školy. Často je vidět, že mateřské školy upřednostňují děti, které mají trvalý pobyt v dané obci. Ale přijmout mohou i dítě z jiného města. Jak české, tak i děti cizinců. Snadnější přijetí do mateřské školy mají děti, jejichž sourozenec již do dané školy chodí. Tato skutečnost podporuje jejich soudržnost a ve většině případů pomáhá mladšímu sourozenci s adaptací v novém prostředí.

Tato kritéria jsou výčtem všeobecně se vyskytujících podmínek. I když dítě splňuje všechny požadavky dané při zápisu. O tom zda dítě do školky přijmou či nikoli rozhoduje ředitelka mateřské školy.

3.2.4 Znalosti dětí při vstupu do mateřské školy

Zákonem není stanoveno, co by dítě mělo umět pro to, aby mohlo být přijato do mateřské školy. Většinu podmínek si stanovuje škola sama na základě svých zkušeností.

Všeobecně známé jsou však pravidla, že s přihlédnutím na jeho věk, by se dítě mělo být schopno samostatně najíst a oblékat se. Mělo by umět pít z hrnku a být částečně samostatné při hygieně v koupelně. Dalším požadavkem bývá, aby si dítě

umělo hrát samostatně, aby si po sobě umělo uklidit hračky a dokázalo reagovat na pokyny učitelky. S tím souvisí i to, že by se dítě mělo umět srozumitelně vyjadřovat. (Kořátková, 2008).

Pokud však nějakou z těchto činností dítě neovládá. Měla by škola společně s rodiči usilovat o odstranění nedostatků a snažit se dítě doučit potřebné dovednosti k tomu, aby mohlo být začleněno do kolektivu dětí. Samozřejmě se přihlíží k věku dítěte. Kdy například tříleté dítě bude schopno najíst se samostatně pouze lžící, nikoli příborem a při oblékání mu většinou budou dělat potíže knoflíky a tkaničky.

3.2.5 Všeobecné informace o mateřské škole

Při příchodu do mateřské školy upoutává děti už sám prostor, který je odlišný od toho, v čem se běžně doma pohybují. Děti jsou tady ty důležité osoby! Každá mateřská škola se drží osnov v rámcovém vzdělávacím programu. Konkrétní činnosti a práce s dětmi se však řídí pravidly, které si každá mateřská škola určuje sama. Měly by se však objevovat činnosti různorodé, střídající klidovou a pohybovou oblast a oblast řízenou a volnou.

To jaký má mateřská škola režim dne se každý rodič dozví v programu mateřské školy, který bývá pravidelně vyvěšený na nástěnce každé třídy. V tomto režimu se například dovíme, kdy je možné dítě do školy přivést a kdy si je možné jej vyzvednout. V jakém zdravotním stavu může být dítě do školy přijato, a jak se bude postupovat při onemocnění dítěte. Rodiče se i dozví, kam děti chodí pravidelně ven, a jaké jsou podmínky pro spánek, obědvání a co škola po rodičích požaduje.

Organizaci dne tvoří jednoduché, pedagogicky zdůvodněné cílevědomé uspořádání všech složek života dětí v mateřské škole. Denní režim se přizpůsobuje podmínkám mateřské školy (městské, venkovské školy, školy v adaptované budově, účelově stavěné budově). Vhodné rozdělení organizačních forem je třeba promyslet také vzhledem k ročním podmínkám. Při optimálním střídání činností v určité posloupnosti (klid, spánek, soustředěné zaměstnání, vycházky a pobyt venku) se u dětí vytváří správná soustava návyků, která přispívá ke zlepšení kvality života dítěte. Při pobytu venku se čas od času neobjevují žádné výchovně vzdělávací cíle, ale stěžejním cílem je relaxace a seberealizace dětí a to není málo.

Soupis jednání, které se děti v mateřské škole učí je velké množství, proto zde uvedu nejzákladnější dovednosti, které se s dětmi zdokonalují a učí. Některé nám přijdou jako samozřejmost, ale část dětí se s různými činnostmi setkávají třeba i poprvé v životě.

V mateřské škole je snaha rozvinout co největší počet oblastí. Koťátková ve své knize uvádí některé cíle, které naplňují denní činnosti dětí: *„zaměření na rozvoj motoriky – senzomotoriky, pohybové koordinace a různých pohybových a sportovních dovedností, zaměření na rozvoj myšlení a řeči – chápání pojmů, souvislostí a začleňování nových zkušeností a poznatků do vztahových systémů, rozvoj slovní zásoby, gramatické správnosti vyjadřování a prevence poruch výslovnosti, zaměření na rozvoj osobnosti dítěte a jeho dovedností pro soužití s druhými – podpora vytváření pozitivního sebepojetí a vytváření pěkných vzájemných vztahů se spoluprací a porozuměním“* (2008, s. 101).

„Mravní výchova se uskutečňuje v celém rozsahu výchovného působení po celou dobu docházky dítěte do mateřské školy, prolíná se všemi složkami výchovy a sjednocuje jejich vliv při začleňování dětí do společenských vztahů.“ (Koťátková, 2008, s. 153).

V mateřské škole se rozvíjí i hrubá a jemná motorika. Například při zacházení s míčem, chození po vyvýšených plochách, během plaveckého výcviku, při běhání či házení a jiných činnostech. Nedílnou částí výchovy je i rozvoj senzomotorické části (skládání, stavění, navlékání, doplňování, stříhání). Na tuto část navazují grafomotorické dovednosti (držení tužky, kreslení, doplňování v přesnějších a drobnějších rozměrech). Zdokonalují se dovednosti v oblasti sebeobsluhy (dodržování hygieny, oblékání, stravování, ale i dovednost vhodně se vyjádřit a požádat o pomoc). Rozvíjí se i orientace v prostoru, vztah k jednotlivým věcem a začleňování věcí do prostoru vzhledem k vzájemnému postavení s jinými předměty. (před, za, nad, pod, vedle, mezi), a také barvy a tvary. Pracovní výchova se prolíná celou řadou činností, od sebeobsluhy, přes úklid pracoviště, hry s hračkou, hry s technickou pracovní náplní, se stavebnicí, práce s materiály, práce v technickém a v pracovním koutku, práce pěstitelská a chovatelská, až po prvky dopravní výchovy, vycházky s pracovní orientací tematikou, práce spojené s objevováním a nenáročné pozorování. (Koťátková, 2008).

V mateřské škole se rozvíjí i hudební výchova, do které se mohou začlenit i taneční prvky. Během této i jiné činnosti se dbá na správné držení těla. U větších dětí se hledí i na rozvoj paměti, myšlení pozornosti a poznání. Děti se vedou i k literatuře nejen při čtení před spaním, ale také v literárních chvilkách. Velkým cílem je rozvinout samostatnost při rozhodování. A naučit děti bezpečnosti nejen při dopravní výchově. Během celého roku se děti seznamují s přírodou, poznávají zvířata domácí, na statku, v zoo, ale i hmyz, ptáky a cizokrajné zvířata. Během střídání ročních období poznávají i různé svátky a tradice, které sice už postupně mizí, ale stále se ještě dají vidět a poznat. Během těchto činností sledují i jak se v jednotlivých ročních dobách mění počasí.

Tabulka 1: Příklad denního režimu dětí v mateřské škole. Volně vytvořeno dle programu mateřské školy v Boleticích

Příklad denního režimu v mateřské škole

Hodina	Činnosti
6:00 – 8:00	Hry a činnosti podle volby dětí
8:00 – 8:40	Ranní cvičení, poznávání hry
8:40 – 9:00	Hygiena, dopolední svačina
9:00 – 9:40	Zaměstnání pro větší, volné hry pro menší
9:40 – 11:50	Příprava na pobyt venku, pobyt venku
11:50 – 12:30	Převlékání, hygiena, oběd, předškoláci příprava do školy
12:30 – 14:00	Hygiena – příprava na spánek – spánek
14:00 – 15:00	Oblékání, hygiena, svačina
15:00 – odchod	Zájmové činnosti dětí, svačina 2, hry

3.2.6 Výuka v mateřské škole dle věku dítěte

V raném předškolním věku, to je do tří let dítěte, máme legislativně zakotvenou možnost rodičovské dovolené, která umožňuje soustředěnou péči rodiny, a to především jednoho rodiče. Stále je to nejčastěji matka, která se o dítě do tří let stará s finanční podporou státu. V tuto dobu potřebuje dítě naplnění základní jistoty ve vztahu ke svými nejbližším lidem. (Koťátková, 2008, s. 12).

Po narození dítěte je důležité naplnění základních biologických potřeb (především odpovídající strava, spánek, teplo, hygiena). Pokud jsou tyto základní požadavky splněny, dítě se cítí v bezpečí. Kolem jednoho měsíce se objevuje nahodilý úsměv, který se postupně proměňuje v reagování na příjemné podněty a na lidský obličej. Kolem pátého měsíce už dokáže dítě rozlišit svou matku a blízké osoby od osob cizích. Zhruba v šestém měsíci začíná dítě projevovat jeho touhy. Snaží se dotknout a prozkoumat co vidí. Pokud mu je tato činnost odepřena, dává to výrazně najevo. (Koťátková, 2008).

Předškolní věk bývá většinou chápán jako období od tří do šesti let. Začíná zklidněním, vyrovnaností, ale i velkou touhou a zájmem o děti stejného věku. Končí touhou učit se, poznávat psanou formu řeči a přijímat pravidla. V tomto období je důležité naučit se zvládat sebeobsahu, zacházení s tužkou a dostatečně se naučit jednat ve skupině dětí. Je podstatné, aby dítě přijalo pravidla společného chování ve skupině i mimo ní. (Koťátková, 2008).

Předškolní děti se vše učí hravou nenásilnou formou. Jednotlivé poznání na sebe vzájemně působí, proto nelze učení jednoznačně rozškátulovat. Důležité je však začít u znalostí, které dítě už má a na ně poté navazovat dalším poznáním.

Dítě kolem třetího roku již rozumí našemu vysvětlování a samo dokáže vyjádřit své potřeby. Není to sice ještě gramaticky správně, ale pro okolí je mluva dítěte v tomto věku již přijatelná a chápáná. Ve čtyřech letech již dítěti více rozumíme a dítě se dokáže samo uspokojivě vyjádřit. V době mezi třetím a čtvrtým rokem se také nejčastěji konkrétně rozhoduje, zda a do jaké mateřské školy dítě půjde. (Koťátková, 2008).

V období čtvrtého roku je dítě velmi zvědavé, chce vše poznávat, a proto by mělo mít možnost hrát si s různými materiály, pozorovat je a zkoumat jejich vlastnosti.

Na konci čtvrtého roku dokáže dítě vytvářet smysluplné výtvary z různých materiálů. Díky této činnosti si děti rozvíjí jemnou motoriku, koordinaci a prostorovou orientaci. Rozvíjí i styl svého myšlení a soustředění se na jednu činnost. Dítě zvládá chůzi i běh, a proto zkouší i další část prostoru, kterou je lezení do výšek, přelézání, podlézání a snaží se většinou tak dlouho, dokud není se svým výsledkem samo spokojeno. (Kotátková, 2008).

Děti se ve věku tří až čtyř let učí své vlastní jméno a příjmení. Ve školce poznávají své místo a svou značku. Ve třídě se učí pojmenovávat děti, se kterými si hrají. U dětí se v tomto věku snažíme vytvářet kladné vztahy k věcem a učíme je s nimi opatrně zacházet. V mravní výchově dbáme na to, aby děti uměly slušně pozdravit. V barvách zatím poznávají pouze červenou, žlutou, modrou a zelenou a to na konkrétních předmětech. Během her se snažíme dětem přiblížit pojmy ráno, poledne, večer, tak, aby si postupně vytvořili odpovídající časové představy. Během celého roku děti seznamujeme s přírodou. Učíme je rozeznávat některé rostliny, stromy a všimnout si změn, které nastanou během roku. Děti poznávají jednotlivé ovoce a zeleninu, jednotlivé zvířátka živé i na obrázku. Ve vyjadřování se zatím spokojíme s jednoduchou větou. Při kulturně hygienických dovednostech se hledí na jednání při stravování, oblékání, přípravě k odpočinku a při osobní hygieně. Denním opakováním činností se snažíme vytvářet předpoklady k uvědomělému dodržování pravidel chování. Neubližovat si navzájem a znát svou značku, u které má dítě své osobní věci. (Anon, 1978).

Dítě čtyř až pětileté prohlubuje všechny získané znalosti a dovednosti. V barvách přibírají bílou a černou. Stále s dětmi opakujeme časové vztahy (ráno, poledne, večer) ve spojitosti s činnostmi, které jsou pro děti významné. Pomalu si vytváří vztahy i k pojmům včera, dnes a zítra. Děti by měly pojmenovat známé druhy ovoce a zeleniny podle vzhledu, chuti a případně i vůně. V řečovém projevu již užívají rozvitých vět a jednodušších souvětí. V jejich věku by měly rozšiřovat společenské chování, styk s dospělými i s dětmi, vědět koho jak pozdravit, požádat o pomoc, poprosit, i umět poděkovat. (Anon, 1978).

Starší předškolák, což je dítě pěti až šestileté se začíná zajímat o užší okruh činností. Můžeme mu již více důvěřovat. Pro hru vyhledává ostatní děti a s nimi přijímá a vytváří herní pravidla. Dítě je velmi vynalézavé a tvořivé, obhazuje své nápady, zkouší

celou řadu rolí, které odkoukalo z reálného světa. Jsou již patrné povahové odlišnosti a vrozené dispozice. Každé dítě reaguje na různé situace jinak. Spolupráce s ostatními dětmi se začíná teprve rozvíjet. V mateřské škole pro to mají dostatek prostoru pro navazování kvalitních vztahů. Dítě je stále trochu sebestředné. Předškolní dítě si již prohlubuje znalosti o místě, kde bydlí, o lidech kteří jej obklopují a o společenském dění kolem něj. (Kotátková, 2008).

Předškolák již zná celé své jméno a adresu. Mělo by znát jméno i příjmení svých rodičů a sourozenců. Dále umět popsat cestu do školky a ze školky domů. Děti by měly vědět, kde pracují jejich rodiče, co přibližně dělají. Jaké mají rodiče doma koníčky. Barvy by měly poznat již všechny i rozeznat světlé od tmavé, krom stříbrné a jiných těžkých tonů. Ani by jim již neměly dělat problém časové pojmy. Z přírody by již měly částečně rozeznat i roční období, dny v týdnu a různé svátky a oslavy při nich. Měly by umět názvy několika květín, stromů, zvířat a jejich mláďat. Jejich vlastnosti a užitečnost. Děti si zdokonalují pojem levá a pravá. Měly by znát názvy jednotlivých částí těla (ruce, nohy, oči uši) a učit se jich účelně používat. Ve výslovnosti by již neměl být patrný žádný problém a věty by měly být rozvinuté se správnými spojkami. Děti by měly umět poznat významově opačná slova a slova stejně znějící ale, jiného významu. Prohlubujeme s nimi přípravu na školu, pozdravit, požádat o dovolení, poděkovat, přihlásit se, nechat domluvit druhého, neskákat dospělým do řeči. S dětmi se rozvíjí smyslové hry a cvičení postřehu a vnímání, zrakové a sluchové paměti, koncentrace pozornosti. Poučení a činnosti vedoucí k pochopení nebezpečných situací a hledání způsobů, jak se chránit (dopravní situace, nebezpečné předměty a jedovaté látky, nebezpečí ohně a přírodních jevů). (Anon, 1978).

Starší děti si hrají ve skupinách úlohové hry s náměty z rodinného života, z dopravy, z obchodu, hrají si na lékaře, na holiče, na školu, na stavbu apod. Bohatost námětů a schopnost rozvíjet hry závisí na množství a kvalitě představ o skutečnosti, která děti obklopuje. Ranní hry směřují k tomu, aby se ve skupině vytvořilo klidné, radostné ovzduší vzájemné důvěry, které určuje náladu pro celý den. (Jírová, 1967).

U dětí tohoto věku se mohou častěji projevovat problémy se začleněním do kolektivu (např. Při nástupu do školy z rodiny bez zkušenosti z mateřské školy). (Louška, 2005).

4 Dopravní výchova

4.1 Druhy dopravy

„Doprava je soubor činností, jimiž se uskutečňuje pohyb dopravních prostředků po dopravních cestách a přemísťování osob a věcí dopravními prostředky nebo dopravními zařízeními.“ (Kočárková, Slabý, Kocourek, Jacura, 2004, s. 5).

Tabulka nám uvádí druhy dopravy

Tabulka 2: Druhy dopravy ze skript: Základy dopravního inženýrství

Dělení dopravy podle:	přepravovaného substrátu	vlastnictví dopravního prostředku	území působnosti	Dopravního prostředku
doprava	osobní	hromadná	meziměstská	železniční
				autobusová
				letecká
				lodní
				nekonvenční
			městrská MHD	tramvajová
				trolejbusová
				autobusová
				metro
				rychlodráha
				rychlá tramvaj
				nekonvenční
	nákladní	individuální		automobilová
				motocyklová
				cyklistická
				pěší
		veřejná		železniční
				silniční
				letecká
				potrubní
		individuální		

(Kočárková, Slabý, Kocourek, Jacura, 2004, s. 6).

V silniční a městské dopravě je zvláštní různorodost účastníků. Jako jsou chodci, cestující a řidiči. Každý má jiné zkušenosti a dovednosti. A jen velmi málo z nich je

v oboru profesionálem. Důležitým faktem je, že pohyb účastníků není přesně řízen, a každý jednotlivec si volí čas i trasu dle vlastního uvážení. (Kočárková, Slabý, Kocourek, Jacura, 2004).

Způsob jakým se člověk může přemístit z místa na místo je nepřehledné množství. Od chůze pěšky, přes jízdu na kole, ve vozidle na silnici, lodí, železnici, až po přepravu ve vzduchu letadlem.

Zmíním zde historii druhé nejpoužívanější dopravy nejen v České republice, ale i v Evropě. A tou je železnice. Rozvoj železniční sítě začal v první polovině 19. století, kdy se začal rozvíjet průmysl a byl již dobře znám parní pohon. První trať byla vystavěna v Anglii v roce 1825 a zahájila tak pravidelný provoz na trati Stockton a Darlington. V Čechách se první dráha objevila v roce 1828 a spojovala České Budějovice a Linz.

Mezi největší klady železnice patří malý negativní dopad na životní prostředí, velká kapacita přepravujících a pohodlí. Negativum bychom mohli vidět v hluku, který na okolí při jízdě dopadá, dále omezení cesty pouze po vystavěných sítích a častá zpoždění.

4.2 Děti a silniční doprava

V dnešní době se dítě s dopravou setkává již od svého narození. Z porodnice je většinou odváženo svými rodiči autem. Všechny výlety a cesty do vzdálenějších míst jsou též spojovány s přepravou, ať už autem, autobusem, nebo po železnici. Maminka s kočárkem chodí na procházky a též se nevyhne podmínkám dopravního provozu. Poté, co již dítě chodí samo a začne navštěvovat mateřskou školu, se její doprava dotýká mnohem více. Nejprve jako chodce, postupně se učí na koloběžce, na kole či kolečkových bruslích a od 10 let již může samo na silnici jako cyklista. V tomto věku by již měl bezpečně ovládat pravidla silničního provozu. Avšak mnohdy tomu tak není a stávají se nehody, kterým by se dalo včasnou výchovou předejít. Po dovršení osmnácti let se již člověk po složení zkoušek v autoškolě stává účastníkem silničního provozu jako řidič motorového vozidla. Mnohdy se z nezkušenosti a nedostatku praxe stávají u mladých řidičů nehody, které ohrožují jiné účastníky silničního provozu na životech.

Vozidla se vyrábějí čím dál rychlejší a řidiči jsou nebezpečnější. Pokud si každý nebude uvědomovat sám za sebe možná rizika, nebude svět nikdy bezpečnější.

4.3 Dopravní výchova

„Dopravní výchova je příprava osob na bezpečný pohyb v silničním provozu. Začíná prakticky tehdy, kdy dítě vedeno za ruku poprvé vstoupí do silničního provozu.“ (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006, s. 122).

V dnešní době je nabízeno mnoho programů, které se zabývají dopravní výchovou od dětského věku, po nejstarší účastníky, jež jsou již v důchodovém věku. Děti by si z dopravní výchovy měly odnést schopnost obezřetně a sebejistě jednat, znát a dodržovat pravidla silničního provozu. Začínají v roli chodce a později přes řidiče kola přecházení až do role řidiče motorového vozidla. (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006).

Dopravní výchova se snaží předejít nehodám dětí i dospělých. Každá nehoda je zaviněna selháním některého z prvků dopravního systému. Téměř každé nehodě by se dalo předejít vhodnou prevencí při výchově k dopravní kázní. Asi nejdůležitější vliv na dopravní výchovu mají hned po rodině předškolní zařízení, která dětem poskytují přiměřené znalosti a dovednosti v potřebném rozsahu přizpůsobeném vývojové úrovni dítěte. S dětmi se probírá například bezpečné chování při pobytu venku, při sportování, míčových hrách, při pěší chůzi i jízdě na dětských prostředcích, jako jsou koloběžky, odrážedla či tříkolky.

Kvůli zvláštnostem silničního provozu je důležité volit i různou formu dopravní výchovy. Jiná výuka proběhne pro děti v mateřské škole, jiná pro uchazeče o řidičský průkaz a specificky odlišná bude i pro seniory, kteří si programy pro ně připravenými chtějí zpestřit a obohatit své dosavadní zkušenosti. Při této výchově se bere i ohled na to, zda vychovávaný bude v dopravním provozu jako chodec, cyklista nebo jako řidič motorového vozidla.

Hlavním cílem je udržet sebe a své blízké v bezpečí. Proto se v dopravní výchově klade důraz na vnímání okolí všemi smysly, předvídání různých dopravních situací, vnímání a ohleduplnost lidí kolem nás, fyzická i psychická pohoda a hlavně znalost pravidel silničního provozu.

Při dopravní výchově dětí má nezastupitelné místo hlavně rodič, který je obrazem pro své dítě nejen geneticky, ale i sociálním vlivem rodinného prostředí. Na pozitivním základě se snáze ukotví chování k dopravě. „Řídí -li otec nebo matka osobní vůz a komentuje – li svému dítěti za jízdy to, co dělá a proč to dělá, učiní víc pro dopravní výchovu než učitel za katedrou.

Dítě ponejvíce napodobuje osoby, s nimiž se ztotožňuje. Role otce se stává pro chlapce závaznou. Vychováváme především ve chvíli, kdy na výchovu vůbec nemyslíme! Děti citlivě vnímají i atmosféru ve vozidle. Rozhovor, gesta, mimika i případné slovní napadení s významným tůkáním na čelo namířené proti ostatním účastníkům provozu registrují, a pak je v obdobných dopravních situacích reprodukují. Některé otce vyzývají k předjetí, dokonce i k závodění či k riskantní jízdě, jakou vidí v televizních honičkách. Podlehe-li řidič vábení, připravuje svému potomkovi problémy.“ (Havlík, 2005, s. 131).

4.4 Obsah dopravní výchovy v mateřské škole

Dopravní výchova často probíhá teoreticky ve třídách pomocí obrázků, hracích koberců, či DVD. Později při pěkném počasí probíhá výchova i teoreticky, nejčastěji na dopravním hřišti, na kterém je zajištěn kvalifikovaný dozor, bezpečné prostředí a téměř reálné situace provozu na silnicích. Toto praktické vyzkoušení dá dítěti mnohem víc, než teorie ve třídách, a to díky zážitku, který získá právě přímou zkušeností.

Cílem je, aby se děti úměrně svému věku chovaly samostatně v silničním provozu. Učí se proto znalosti dopravních předpisů a pravidel nejen teoreticky zvládat, ale také prakticky použít. Musí vědět, že jen ohleduplností a ochotou pomoci mohou docílit dopravní pravidla přijatelnějšími, a to nejen k sobě, ale i k vlastním okolí. V dopravní výchově se u nich upevňuje poslušnost a celková disciplína. Návyky se postupně stávají automatické. Cílem je, aby řádné chování bylo vnímáno jako dobrovolně převzaté morální chování, které prospívá nejen jedinci, ale i okolí. Procvičuje se bezpečné přecházení vozovky, znalosti při chůzi na chodníku i mimo něj. Z pozorování vozidel se snaží děti pochopit nebezpečnost některých situací. Dopravní hřiště znázorňují dítěti dopravní situaci a rozšiřují znalosti o dopravě.

Celá výchova by se měla prolínat s aktivní spoluprací rodičů, kteří by měli mít sami zájem tuto výchovu u dítěte rozšiřovat a podporovat opakováním. Samozřejmě s přihlédnutím k věku a vývojové fázi dítěte. Mnozí rodiče se snaží své dítě lépe poznat a chtějí mu lépe rozumět. Jsou ochotni zjišťovat si metody, jak pozitivně na dítě působit a účastní se různých kurzů a školení. Bohužel ne u všech rodičů tomu tak je. (Šrůtková, 1973).

4.5 Znalosti z dopravní výchovy dle věku dítěte

Už J. A. Komenský říkal, že děláním se učíme děláním. Dítě se učí chodit, chozením, psát psaním a není tomu jinak s dopravní výchovou. V lavici, ani jízdou autem se dítě nic nenaučí, ale jen pohybem v dopravním prostředí se dítě dozví skutečná pravidla silničního provozu. Kvalitní forma výchovy hraje v předškolním věku důležitou roli. Protože základní životní postoje si člověk fixuje právě ve věku předškolním. (Heinrichová, 2006).

Dítě předškolního věku se učí především dovednosti a návyky, které ovlivní jejich vlastní postoje a jednání potřebné k bezpečnému pohybu v silničním provozu. Neboť jsou v provozu prozatím v roli chodce.

Ve věku tří až čtyř let se dítěti podává vše formou hry. Na vycházkách se přibližují základní poznatky o dopravním ruchu a vytváří se u dítěte reakce na signály semaforu. Dítěti se vštěpují informace, například že se nesmí zdržovat na vozovce, že nesmí samo přecházet vozovku a ani si u ní nesmí hrát. Hrát si může pouze na místě tomu určeném (doma, ve třídě, na hřišti, na zahradě). Děti se pomocí obrázků, televize a pozorováním skutečnosti učí poznávat dopravní prostředky a pojmenovávat je. Při vycházkách se děti vedou i k tomu, že chodník patří chodcům a vozovka vozidlům. Formou hry se děti učí reagovat na znamení chůze, běh a stát. A řídit se pouze pokynem dospělé osoby. U dětí se vytváří návyk přecházet přes přechod, pokud v blízkosti nějaký je. Přes vozovku přecházet zrychleným tempem a neohlížet se dozadu. Dle možností se děti v tomto věku mohou již učit na tříkolce, koloběžce, či odrážedlu.

Ve věku čtyři až pět by již děti měly chápat význam signalizace na semaforu. (Znat jejich barvy červená, žlutá a zelená.) Stále se učí na tyto povely správně reagovat.

Děti si osvojují základní pravidla chování na ulici, jako je rozhlédnout se před přecházením, nezdržovat se na vozovce. Již poznávají jednotlivé druhy dopravních prostředků a učí se, jaký je jejich účel. Dále se v dětech upevňuje pojem používat chodník, pokud je k dispozici. Při přecházení použít přechod pro chodce a přechod se světelným signálem. V tomto věku se již děti seznamují se základními dopravními značkami, se kterými se na ulicích běžně setkávají, jako je stezka pro chodce, přechod pro chodce, podchod, či nadchod. Podle uniformy by již děti měly bezpečně odlišit policistu, hasiče a záchranáře a měly by k nim umět přiřadit i vhodný dopravní prostředek. Měly by vědět, co znamená, když na těchto vozidlech bliká výstražné světlo modré barvy. V tomto věku již bezpečně reagují na pokyn dospělého a ví, že s míčem se nehraje v blízkosti silnice ani mezi zaparkovanými auty. Že na koloběžce se nejedí po silnici. A také ví, jak se mají chovat ve veřejných dopravních prostředcích.

Ve věku pět až šest let si děti již upevňují všechny získané znalosti a dovednosti. Pohotově a včas reagují na světelné signály. Samostatně ovládají pravidla bezpečnosti při chůzi na ulici i při přecházení na křižovatce. Přibírají další dopravní značky, které se týkají chodce. Dopravní prostředky umí rozlišit dle místa jejich pohybu (na zemi, ve vodě, ve vzduchu v podzemí). Znájí jejich účel a umí pojmenovat osoby, které tento prostředek řídí (auto – řidič, loď – kapitán, letadlo – pilot). Děti znají nejbližší a nejbezpečnější cestu ze školy domů a naopak. Vedeme je k tomu, aby si uměly poradit v případě nehody (vyhledat pomoc dospělého). Stále zábavnou formou podáváme i informace o důležitosti pestrého oblečení kvůli viditelnosti. Dítě by také mělo vědět, jak se chovat v dopravních prostředcích, jak ve veřejných, tak i soukromých. Že v autě musí sedět v autosedačce a výrazně nenarušovat činnost řidiče. V tomto věku by se již děti měly umět samostatně pohybovat po dopravním hřišti. Užívat pravé strany chodníku, před přechodem se rozhlédnout vlevo, vpravo a poté přecházet ulici, až když auto stojí. S dětmi cvičíme pozornost, pohotovost, obratnost a postřeh při hrách s dopravní tematikou. Využíváme nejrozumnější didaktické pomůcky a materiály k ověření a prohloubení znalostí o dopravě. S dětmi bychom měly navštívit železniční stanici, zastávku autobusu či jiných dopravních prostředků, jež jsou dostupné. (Anon, 1978).

„Dítě předškolního věku, je-li zaměstnáno přecházením ulice, nestačí současně sledovat projíždějící vozidla. Pro děti z mateřských škol je náročné slučovat vše, co vidí, protože se musejí na každou činnost zvlášť soustředit. Pro předškoláka představuje

rušná silnice a městská ulice s hustým provozem záplavu nejistoty a ohrožení. Dvouleté dítě nesmějí rodiče pustit z ruky, protože nebezpečí téměř nevnímá. Tříletá ratolest je odlišná zejména prožíváním tzv. První puberty, uvědomuje si sama sebe, chce se prosadit, bývá negativistická a příliš se ve svém egocentrismu neohlíží na možná rizika v dopravě. Osmi až desetiletí žáci už získávají rozum, nicméně jsou ve svých projevech stále nevypočitatelní.“ (Havlík, 2005, s. 128).

V mateřské škole nebo v první a druhé třídě děti vědí o pravidlech, jež mají dodržovat při přecházení ulice, či přecházení u semaforu. Znájí hlavní dopravní značky, ale neuvědomují si, jakým způsobem by je měly respektovat. Výklad si vykládají po svém. Havlík ve své knize uvádí moc pěkný příklad: *„výpověď pětiletého hochy, čekajícího bezradně na okraji chodníku na dotaz, proč nepřechází. (Paní učitelka říkala, že smíme přejít na druhou stranu, až auto přejede, ale tady ještě žádné auto nepřejelo.)“ (2005, s. 128).*

Děti předškolního věku jsou vzhledem ke svému stáří velmi neschopni podílet se na bezpečnosti provozu. Jejich výška a výška očí se pohybuje kolem 100 až 120 cm. Z této výšky pozorují celý svět. Proto je důležité, aby se v dopravním provozu pohybovaly v doprovodu dospělých osob a starších sourozenců. Mohou však nastat situace, kdy se dítě ocitne v dopravním prostředí zcela samo. Pro tyto situace je třeba dítě naučit jednotlivé postupové kroky, aby jejich samostatná návštěva neskončila úrazem. Dítě musí především pochopit, proč se má v dané situaci chovat právě daným způsobem a proč nesmí reagovat zbrkle a neuváženě. Asi nejúčinnější metoda je metoda vysvětlováním. Nikoli však dospělá osoba dítěti, ale dítě dospělé osobě vysvětluje, proč nesmí vkročit na přechod, když svítí červená. Co by mohlo nastat, kdyby náhle vstoupilo před auto a jiné situace. (Šrůtková, 1973).

Po dovršení desátého roku se dítě již může pohybovat jako cyklista na silnicích zcela samostatně. Do té doby se předpokládá, že již zakusilo jízdu na kole, učilo se na něm udržet rovnováhu, brzdit, či se vyhýbat překážkám. To vše si musí dítě nejprve nacvičit na hřišti, na louce, na cestě a v místech, kde nehrozí nebezpečí z dopravního provozu. (Heinrichová, Stránská, Winklerová, 2006).

Na předškolní výchovu navazuje výchova na prvním stupni základních škol. Dopravní výchova je zde rozdělena do jednotlivých předmětů, jako je prvouka,

vlastivěda, pracovní vyučování či tělesná výchova. Nejprve na téma dítě jako chodec a od čtvrté třídy dítě jako cyklista. Na druhém stupni se problematika cyklisty rozšiřuje a doplňuje o další vědomosti a dovednosti. Hlavním hlediskem jsou přitom pravidla silničního provozu. (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006).

Hlavním problémem v předškolním věku bývá, že děti značky dobře pojmenují, ale neuvědomují si jejich význam. Nevědí, jak se u které značky mají chovat. Nespojí si význam s názvem a následně ani s chováním, které by mělo nastat. Tyto chyby mohou mít vážné následky. Je proto nutné děti spíše učit význam značek a chování v případě, že takovou značku uvidí, než recitování názvů a pravidel. „*Pro přežití v dopravním provozu je význam značek mnohem důležitější než pouhá znalost názvů.*“ (Heinrichová, Stránská, Winklerová, 2006, s. 2).

Jedním ze základních předpokladů jak zlepšit bezpečnost silničního provozu je dokonalá příprava všech jeho účastníků.

5 Některé formy dopravní výchovy

„K dosažení výchovného cíle je třeba určit přesně obsah a příslušné účelné formy a metody výchovy pro jednotlivé věkové skupiny, přičemž lze rozlišovat podle dlouhodobé výchovné náplně a aktuálního obsahu dopravní výchovy.“ (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006, s. 103).

U nejmenších bude forma dopravní výchovy pouze praktická. Dospělý drží dítě za ruku a vede jej po vnitřní straně chodníku. Ve třech letech začínáme do výchovy vkládat i trochu teorie. Učíme dítě vnímat rozdíl mezi chodníkem a vozovkou. Postupně s věkem rozvíjíme i smysly to znamená, všítat si provozu a poslouchat jeho ruch. Od pěti let se dítě učí přecházet na přechodu a vnímat barvy. Vše se též učí i na kartičkách, obrázcích a modelech v mateřské škole. V této fázi často převládá spíše teorie, nežli praxe. K této výuce je vydáno nespočet didaktického materiálu, díky kterému se výchova ve třídách stává zábavnými. Dobrým způsobem, jak vyzkoušet teorii v praxi, avšak bezpečným způsobem je dopravní hřiště. Ve čtvrté a páté třídě se klade velký důraz na dítě cyklistu, a následně kolem osmnáctého roku pokračuje rozsáhlejší dopravní výchova v autošcole.

5.1 Dopravní hřiště jako forma trávení volného času

5.1.1 Co to je dopravní hřiště

Dopravní hřiště je plocha určená k dopravní výchově dětí. Je na ní umístěna zmenšená modelová situace silnic a chodníků s různými dopravními značkami a dopravními zařízeními, jako například světelnými semaforey. Některá dopravní hřiště jsou přístupná veřejnosti i individuálně. Na jiných je provozovatel, který může dětem zapůjčovat jízdní kola, nebo umožňuje použití jejich vlastních jízdních kol či koloběžek. Někde výuka probíhá bez vozidel tak, že děti představují jednotlivá vozidla a po vozovce pouze běhají či se prochází.

Je prokázáno, že výcvik a výuka dětí na dětských dopravních hřištích patří k nejúčinnějším formám dopravní výchovy. Hřiště slouží k praktickému výcviku pravidel silničního provozu a zásad bezpečné jízdy na kole a to v podmínkách velmi blízkých běžnému silničnímu provozu. Tato zkušenost dá dítěti mnohem víc, než teorie ve třídách, a to díky zážitku, který bude mít spojen s touto činností.

„Dopravní hřiště znázorňují dítěti dopravní poměry a rozšiřují znalosti o dopravě.“ (Šrůtková, 1973).

První dětské dopravní hřiště vzniklo již ve 30. letech 20. století. V Československu byly budovány od počátku 80. let 20. století. Hlavními zakladateli byli mateřské školy, autoškoly, domy dětí a mládeže a střediska volného času. AMK (Automotoklub), obce, státní i městské policie a další soukromé subjekty. V té době bylo ve většině českých okresů jedno nebo více dopravních hřišť a v Praze dokonce devět. Hlavním cílem bylo naučit děti dopravnímu chování v bezpečném prostředí.

V dnešní době existuje síť dopravních hřišť pro děti. Jednotlivé hřiště mají různé majitele a různou podobu. Rozsah a způsob fungování je závislý na množství finančních prostředků, které mají k dispozici. A na obětavosti a zapálenosti lidí, kteří se o hřiště a dopravní výchovu starají. Dopravní výchova na hřištích není povinná a neexistuje v podstatě žádný předmět dopravní výchova. Záleží pouze na školách a veřejnosti, v jakém rozsahu se této problematice budou věnovat.

Organizace BESIP se stará o bezpečnost silničního provozu. Přípravuje pro děti nespočet dopravních programů a soutěží. Na svých stránkách mají seznamy všech dopravních hřišť, které jsou momentálně dostupné.

Zde je tabulka, která ukazuje množství dopravních hřišť v jednotlivých krajích.

Tabulka 3: Množství dopravních hřišť v jednotlivých krajích. Ze zdrojů organizace BESIP

Dětská dopravní hřiště				
	Stálé	Pojízdné	Teoretické	Provizorní
Praha	9	1	0	0
Jihočeský kraj	9	1	0	0
Plzeňský kraj	5	4	0	0
Karlovarský	4	1	0	0
Ústecký	6	0	0	0
Liberecký	7	1	0	0
Olomoucký	17	1	0	0
Moravskoslezský	20	1	0	0
Královéhradecký	10	0	0	0
Středočeský	14	1	7	0
Vysočina	9	0	0	1
Jihomoravský	4	3	1	0
Zlínský	7	0	0	0
Pardubický	11	0	0	0

5.1.2 Nevýhody dětského dopravního hřiště

Jednu z nevýhod u dětského dopravního hřiště bychom mohli vidět jako falešný pocit jistoty v silniční provoz (děti získají dojem, že je nic a nikdo nemůže ohrozit a nespojí si reálnou silnici i s reálným nebezpečím úrazu). Dalším klamným znakem by pro děti mohla být jiná prostorová orientace vzhledem k menším rozměrům dětských dopravních hřišť.

6 Význam dopravní výchovy u dětí předškolního věku

6.1 Význam a smysl dopravní výchovy v mateřské škole

„V mateřské škole získávají děti základní znalosti o silničním provozu, např. znalost významu barev světelných signálů, znalost vyznačených přechodů pro chodce, pravidel pro přecházení vozovky. Děti si zde začínají osvojovat návyky bezpečného chování. Hrají si na bezpečném místě, v souvislosti s vytvářením pojmů levá a pravá strana si navykají chodit po správné straně chodníku a silnice, respektují některé základní dopravní značky a signály, zejména s ohledem na provoz v okolí školky a bydliště.“ (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006, s. 122).

V mateřské škole získávají děti nejen základní znalosti, ale mohou porovnávat své chování s chováním dětí, které jsou stejně staré. Zapojují se do silničního provozu již jako chodci, kteří díky pravidelným vycházkám vědí, jak se mají chovat, když jdou s dospělou osobou po chodníku, jak se chovat při přecházení silnice ve větším počtu dětí. Tato situace je připravuje na chování, které později budou využívat i po vstupu do základní školy.

Mateřská škola má též kontrolní funkci. Zjišťuje, zda si děti osvojily znalosti určitých pravidel a norem. Je však otázkou, zda i přes tuto kontrolu se pravidla promítnou i v běžné situaci života dítěte. Z pedagogického hlediska je dopravní výchova velmi složitá a náročná, protože jde o to naučit dítě předem dané znalosti o bezpečnosti a předpisech a zároveň naučit je tyto skutečnosti respektovat a vnímat jako závazné pravidlo. (Šrůtková, 1973).

S dětmi je třeba neustálého přitažlivého opakování, které je promyšlené, v přehledných souvislostech a vhodném množství. Platí totiž, že čím dříve se ovlivní postoje dětí, tím jsou trvalejší. Proto je důležité začít s dopravní výchovou již v předškolním věku. (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006).

6.2 Účast dětí předškolního věku na dopravních nehodách

Nyní si řekneme, jaké následky mohou nastat, pokud děti nebudou dostatečně připraveny na provoz silničního dopravy. Silniční doprava patří mezi nejnebezpečnější druhy dopravy. Přispívá k tomu hlavně snadná dostupnost, pohodlnost a rychlost s jakou se člověk neomezen časem může přesunovat z místa na místo. S dopravou souvisí i dopravní nehody. Dopravní nehoda je nepředvídaná kolize jednoho nebo více dopravních prostředků, při níž dojde ke hmotné škodě nebo ke zranění.

„První obětí dopravní nehody se stala před necelými sto lety Angličanka Driacollová. Auto ji porazilo na tehdejší dobu nezvyklou rychlostí osm kilometrů v hodině. Lidé se tenkrát chytali za hlavu. Co bude za pár let, až vozy pojedou rychlostí patnáct, nebo dokonce třicet kilometrů v hodině? To by mohl automobil zabít denně na světě i tři lidi. Dnešní skutečnost je daleko otřesnější. Přibližně každé tři minuty dochází na českých silnicích k dopravní nehodě. Každou osmnáctou minutu je při nehodě lehce zraněna osoba a každých sto minut někdo utrpí těžké zranění a každých šest a půl hodiny zemře člověk. Každého osmého mrtvého, který v roce 2004 v České republice zemřel při dopravní nehodě, měli na svědomí profesionální řidiči nákladních aut. Nic to nemění na skutečnosti, že rok 2004, kdy o život přišlo 1215 lidí, dopadl v porovnání s posledními šesti lety příznivěji. Zemřelo sice o 104 osob méně než v roce předcházejícím, zato přibýlo nehod o 633.“ (Havlík, 2005, s. 9).

V současné době je velký počet motorových vozidel, tím narůstá i provoz na silnicích a vzrůstá tak i riziko úrazu. Značnou měrou k tomu přispívají nováčci v silničním provozu, kteří nemají dostatek zkušeností, neumí ještě dostatečně předvídat nebezpečí a přeceňují své schopnosti. S tím souvisí i fakt, že děti, které se s dopravní výchovou teprve seznamují, jsou nejvíce ohroženi. (Heinrichová, Stránská, Winklerová, 2006).

Je tedy jasné, že nestačí jen prevence dopravní výchovy u dětí, ale je třeba zaměřit se i na dopravní výchovu řidičů o psychologii dětí a nácvik nejrůznějších situací, které mohou u dětí nastat. *„Chodci jsou podle statistiky dopravní nehodovosti nejméně desetkrát více ohroženi než řidiči aut. Statistika z roku 2004 připomíná, že chodci mají na svědomí téměř dva tisíce nehod, z toho nejvíce muži, pak ženy a nakonec děti.*

Dramaticky vzrostl po roce 2000 počet dopravních nehod na přechodech, kde dostali chodci přednost. V roce 2004 zahynulo při 869 nehodách na vyznačených přechodech 20 lidí, téměř třikrát více než před třemi lety. Mimo přechod zabil automobil 21 občanů., (Havlík, 2005, s. 140).

Ne nadarmo se říká, že lidský faktor je nejrizikovější faktor pro vznik dopravní nehody. Tělo i mysl musí být pod kontrolou, též alkohol a drogy, nemoc, nedostatek spánku, velká rychlost jízdy, přispívají ke vzniku dopravní nehody. Špatné značení, či poruchy vozidel jsou dalším faktorem pro výskyt chyb. *„Na silnicích od roku 1970 ztratilo svůj život více než 1, 64 milionu spoluobčanů. Začátkem 90. let byl zaznamenán citelný pokles počtu usmrcených v dopravě. V roce 2000 si vyžádaly dopravní nehody v silničním provozu v Evropské unii více než 41 900 lidských životů a více než 1,7 mil. zraněných. Nejvíce je postižena věková skupina 14 až 25 let, pro kterou je nehoda v silničním provozu nejčastější příčinou úmrtí. Každý 3. člověk je v průběhu svého života zraněn při dopravní nehodě. Nikdo ovšem nemůže používat dopravní systém, aniž by nebyl vystaven riziku dopravních nehod.“* (Štikar, Hoskovec, Šmolíková, 2006, s. 9 a 21).

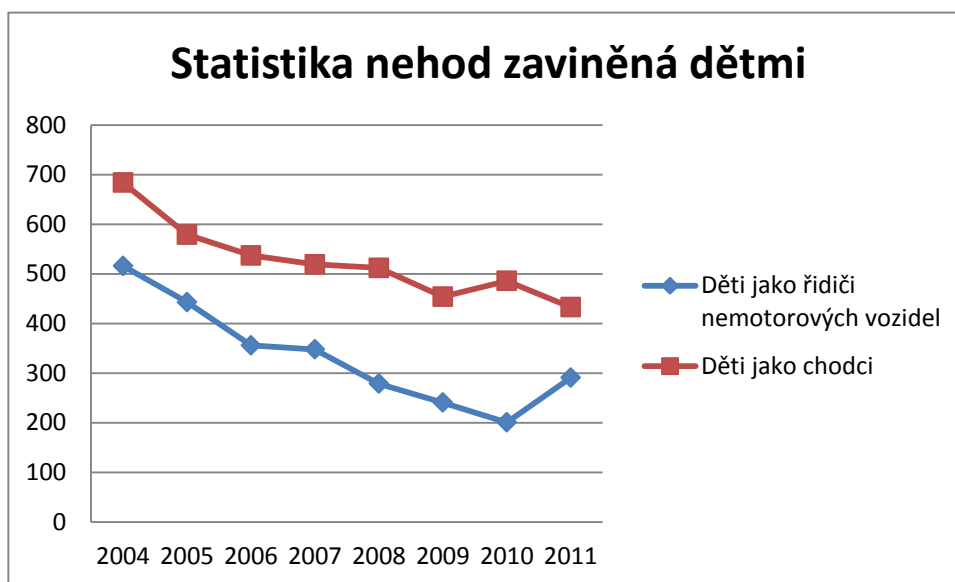
„Občas srazí automobil osoby u nástupních ostrůvků a zastávek hromadné dopravy, u škol, sportovišť, parků a zaparkovaných vozidel. Intenzita ohrožených chodců dopravními prostředky bývá v průběhu dne i týdne rozdílná. Frekvence nehod je vyšší za šera, po rozbřesku, za deště, večer a v noci.“ (Havlík, 2005, s. 140).

Děti se musí naučit takovému jednání, aby nebyly vystaveny oni, ani jiné osoby riziku dopravní nehody. Děti si musí vážit svého života a chránit jej. Postupně se učí předvídat rizika a vyhodnocovat situace. Ve statistice dopravních nehod při spoluúčasti dětí vychází nejrizikověji hodiny, kdy děti chodí do školy a ze školy. Tedy mezi 7 a 8 a poté kolem 13 a 15. až 16. hodina. Samozřejmě se nehodovost váže i na školní dny, které opět vycházejí jako nejrizikovější. (Heinrichová, 2006, s. 4).

Dopravní policie České republiky mi poskytla statistiku dopravních nehod a počet zranění a usmrcení osob při těchto nehodách. Počet nehod zaviněných dítětem, jako řidičem nemotorového vozidla a dítětem jako chodcem. (Čísla jsou z celé České republiky za celé roky). Tato tabulka ukazuje pouze čísla z nehod, ke kterým byla zavolaná policie. Skutečnost bude jistě o trochu hrozivější.

Tabulka 4: Počet nehod a usmrcení osob. Vytvořeno na základě statistik PČR

	2011	2010	2009	2008	2007
Dopravní nehody	75137	75522	74815	160376	182736
Usmrceno osob	707	753	832	992	1123
Z toho usmrceno dětí	12	17	14	17	16
Lehce zraněno osob	22519	21610	23777	24776	25382
Nehoda zaviněná dítětem (řidičem nemotorového vozidla)	291	201	241	279	348
Nehoda zaviněná dítětem (chodcem)	433	486	454	512	519

Graf 1: Statistika nehod zaviněná dětmi

6.3 Organizace působící v oblasti dopravní výchovy a prevence

Jednou z mála organizací zabývajících se dopravní výchovou u dětí je BESIP.

BESIP je zkratka pro bezpečnost silničního provozu. Tato organizace se zabývá dopravní výchovou. Poprvé se tento název objevil v roce 1967 na sekretariátu Rady vlády pro bezpečnost silničního provozu. V 70. letech se BESIP staral o mnohé

osvětové aktivity v oblasti dopravní výchovy. V roce 1999 byl BESIP přeměněn v oddělení Ministerstva vnitra ČR, o rok později byl převeden pod Ministerstvo dopravy a spojů ČR, který byl následně roku 2003 přejmenován na Ministerstvo dopravy ČR

BESIP se zabývá metodikou dopravní výchovy dětí ve školách a preventivně dopravně-bezpečnostními kampaněmi zaměřenými na všechny kategorie účastníků provozu na pozemních komunikacích. (Domluvme se! Televizní spoty Nemyslíš, zaplatíš!, Bezpečnost na železničních přejezdech, Nová pravidla a jiné.)

Její strategií je pomocí prevence zvyšovat bezpečnost na pozemních komunikacích. Snaží se o přijetí některých nutných změn v legislativní oblasti provozu. Vytváří národní strategii bezpečnosti silničního provozu, kterou vytváří, koordinují a následně vyhodnocují. Jejich hlavním cílem je snížit počet usmrcených osob v silničním provozu.

Dle tematického plánu Ministerstva dopravy zajišťují systematickou dopravní výchovu pomocí Centra služeb pro silniční dopravu. Děti školního věku se tak mohou učit na téměř 150 dopravních hřištích po celé České republice. Své získané dovednosti si mohou děti procvičit na mezinárodní dopravní soutěži Mladých cyklistů. BESIP je též vydavatelem metodických a didaktických materiálů pro 1. stupeň základních škol v oblasti dopravní výchovy. Ale i pro další věkové skupiny. (Organizace BESIP. *BESIP: Kdo jsme*, 2011).

7 Shrnutí teoretické části

V teoretické části jsme zjistili, jakými stádii vývoje dítě prochází, které školní instituce během svého života navštíví a jaká výchova na něj působí. Zaměřili jsme se na předškolní děti. Studium odborné literatury jsme zjistili, jaký význam, a proč je důležitá předškolní výchova. Jak souvisí obsah výuky s věkem dětí. Poté jsme definovali, co je to doprava, jaké je její rozdělení a vztah k dětem. Následně jsme zjistili, proč je důležitá dopravní výchova pro děti v mateřské škole, jaké by měly mít děti znalosti z této oblasti v jednotlivých letech. Rozdělili jsme si formy dopravní výchovy, zaměřili se na jednu z nich, kterou jsme blíže popsali a tou je dětské dopravní hřiště. Částečně tak navázaly na praktickou část mé bakalářské práce. Popsaly jsme si zkušenosti s dopravní výchovou a dětským dopravním hřištěm ve vybraných městech. A popsali nejznámější organizaci zabývající se dopravní výchovou a prevencí nejen u dětí BESIP.

V praktické části navážeme na získané znalosti z odborné literatury. Na základě teoretické části byl vytvořen autorský dotazník, z jehož výsledků se sestaví dopravní program pro děti v mateřské škole.

Praktická část

Praktická část mé bakalářské práce je zaměřena na zjištění, jaké mají rodiny dětí z vybraných mateřských škol znalost a povědomí o tom, co je to dopravní výchova a co si myslí, že by jejich dítě mělo z dopravní výchovy umět. V druhé části dotazníků zkoumám současný stav dopravní výchovy u těchto dětí, využití dopravního hřiště a používání bezpečnostních prvků. Některé jevy současně sleduji i v rámci třídy v mateřské škole pomocí dotazníků s učitelkami. A dále jsem se snažila rozebrat dopravní výchovu v mateřské škole s vybranou paní učitelkou, z každé mateřské školy, která se o tuto tematiku zajímá. Děti následně kreslily obrázky, které měly ukázat jejich míru vnímání bezpečnostních prvků.

Informace byly zjišťovány ve třech vybraných mateřských školách v městě Děčíně pomocí dotazníků pro rodiče a učitele. Dále pak pomocí rozhovoru s vybranou učitelkou, zabývající se problematikou dopravní výchovy a kresbami dětí. Na základě získaných údajů byl následně sestaven vlastní program z oblasti dopravní výchovy v mateřské škole.

8 Cíle průzkumu a stanovení hypotéz

8.1 Cíle

Cílem této práce bylo zjistit, jaké je povědomí rodičů o dopravní výchově s ohledem k věku dítěte, které mají a jaká je skutečná realizace dopravní výchovy v mateřské škole.

8.2 Hypotézy

H1 Předpokládám, že více jak polovina rodičů vozí své dítě alespoň 3x týdně autem.

H2 Předpokládám, že dětské dopravní hřiště vyzkoušelo více jak 30% rodičů, nebo dětí.

H3 Myslím si, že alespoň 80% respondentů by v případě možnosti mělo zájem v budoucnu dopravní hřiště navštívit.

H4 Domnívám se, že z hlediska učitelek bude ohodnocena úroveň dopravní výchovy ve školce dle předem dané stupnice v průměru maximálně 2,5.

H5 Předpokládám, že alespoň polovina dětí ve svých kresbách uvede alespoň jeden výraznější dopravní prvek. (Značka, semafor, bezpečnostní prvky – helma, bezpečnostní pásy)

Hypotéza číslo 1 je důležitá pro zjištění četnosti jízd dítěte autem a následné poučení chování v tomto dopravním prostředku. Hypotézu číslo 2 jsem vybrala z hlediska potřeby zkoušet nejprve pohyb v bezpečném dopravním prostředí, aby následné uvedení do skutečného provozu bylo co nejvíce bezpečné a plynulé. Výsledek hypotézy nám tedy odhalí skutečnost, jaké množství respondentů využilo dopravního hřiště. Hypotéza číslo 3 nám ukáže zájem o dopravní výchovu. Průměr získaný pro hodnocení hypotézy číslo 4 nám poví, jak vnímají učitelky dopravní výchovu ve své mateřské škole a nedostatky v oblasti dopravní výchovy v ní. A hypotéza číslo 5 nám ukáže, do jaké míry vnímají děti dopravní prvky ve svých kresbách.

9 Tvorba autorského dotazníku a práce s ním

9.1 Dotazník

„Dotazník je psaný soubor otázek. Je snad nejrozšířenější pedagogickou výzkumnou technikou vůbec. Podstatou je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají.“ (Skutil, 2011, s 80).

Dotazník byl určen rodičům a učitelkám ve vybraných mateřských školách. Cílem bylo zjistit, jak rodiče tráví svůj volný čas, zda se v něm objevují i nějaké dopravní prvky. Jaké mají rodiče povědomí o dopravní výchově s ohledem k věku dítěte, které mají. Jaká je úroveň dopravní výchovy v jednotlivých mateřských školách. A jaká je skutečná realizace dopravní výchovy v mateřských školách. Na základě těchto dotazníků bude zpracován dopravní program pro mateřské školy.

Dotazník jsem zvolila z toho důvodu, že v krátkém čase můžu oslovit více respondentů, kteří i po vyplnění zůstanou v anonymitě. Dotazník se skládá ze tří částí, v první části jdou demografické údaje o respondentovi, ve druhé části se mapuje, co všechno rodiče ví o dopravní výchově a třetí část je zaměřena na realizaci dopravní výchovy v praxi. U dotazníků pro paní učitelky je struktura obdobná.

9.2 Výběr respondentů

Pro můj průzkum jsem zvolila rodiče dětí a učitelky ze tří vybraných mateřských škol ve městě Děčíně. První v centru Děčína hned vedle dopravní policie. Druhou z okraje Děčína – vesnice patřící k městu. A třetí mateřská škola byla vybrána v jednom z největších sídlišť Děčína v Boleticích. Dotazníky se k rodičům a učitelkám dostaly přes ředitele těchto mateřských škol.

9.3 Postup práce s dotazníkem

Při přípravě dotazníků jsem vycházela hlavně z cílů mé bakalářské práce, její teoretické části, ze svých zkušeností a z literatury. Snažila jsem se zjistit základní informace o respondentech, které následně navazovali na jejich povědomí o dopravní výchově dětí v mateřské škole a jejich praxi.

Otázky jsem se snažila formulovat věcně a stručně, abych docílila co největší návratnosti dotazníků. Brala jsem v potaz i věk dítěte, kdy s věkem odpovídají i zkušenosti k dopravní výchově.

V mateřské škole v Boleticích (sídliště) jsem dne 16. 1. 2012 rozdala 100 dotazníků pro rodiče a 8 dotazníků pro učitelky. Dne 30. 1. 2012 se navrátilo 88 dotazníků pro rodiče a 8 dotazníků pro učitelky. Takto velká návratnost byla díky třídním schůzkám, které se konaly 18. 1. 2012. A pečlivosti paní ředitelky, která sama dohlédla na návratnost dotazníků z jednotlivých tříd.

V mateřské škole v Ludvikovicích (vesnice na okraji Děčína) jsem rozdala dne 16. 1. 2011 20 dotazníků pro rodiče a 4 dotazníky pro učitelky. Dne 30. 1. 2011 se navrátilo 7 dotazníků pro rodiče a 3 dotazníky pro učitelky a 17. 2. 2012 se navrátilo 5 dotazníků pro rodiče a 1 dotazník pro paní učitelky. Celková návratnost tedy byla 12 dotazníků pro rodiče a 4 dotazníky pro paní učitelky.

V mateřské škole v centru Děčína jsem rozdala dne 16. 1. 2012 40 dotazníků pro rodiče a 6 dotazníků pro paní učitelky. Dne 30. 1. 2012 se navrátilo 12 dotazníků pro rodiče a 3 dotazníky pro paní učitelky. Následně se v mateřské škole vylepil barevný lísteček s prosbou o navrácení vyplněných dotazníků. Dne 17. 2. 2012 se navrátilo 8 dotazníků pro rodiče a 2 dotazníky pro paní učitelku a 24. 2. 2012 se navrátilo 6 dotazníků pro rodiče a 1 dotazník pro paní učitelky. Celková návratnost tedy byla 26 dotazníků pro rodiče a 6 dotazníků pro paní učitelky.

Kvůli anonymitě dotazníků nebylo možné získat zpět jejich větší počet. Ani barevné cedulky žádající návrat vyplněných dotazníků nepomohlo k takové návratnosti, s jakou se počítalo.

10 Vyhodnocení dotazníků

10.1 Charakteristika průzkumného vzorku

V mateřské škole Ludvíkovice odpovědělo pouze 12 respondentů z 20 (což je 60 % návratnosti). V mateřské škole v Děčíně 1 odpovědělo 26 respondentů ze 40 (65 % návratnost) a v mateřské škole v Boleticích odpovědělo celkem 88 respondentů ze 100 (88 % návratnost).

V další části vyhodnocování se budeme zabývat pouze výsledky od respondentů z mateřské školy v Boleticích. Ostatní výsledky nemohou být považovány za reliabilní a v případě opakování by se nepotvrdila ani validita.

10.1.1 Historie mateřské školy v Boleticích.

Tato mateřská škola na ulici K. H. Borovského byla otevřena 12. 10. 1979 jako mateřská škola národní podnik Stavokonstrukce, Česany a Spolchemie.. Během její působnosti se v ní vystřídala přibližně tisícovka dětí. Ředitelkou byla od roku 1979 do roku 1989 paní Jana Kleinová a od roku 1989 je ředitelkou paní Jarmila Hricová. Mateřská škola pak přešla v roce 1992 pod Městský Úřad v Děčíně. Objekt mateřské školy tvoří pět pavilonů. Ve čtyřech pavilonech, jsou umístěny třídy. Pro rychlejší orientaci dětí a rodičů jsou označeny znakem zvířátek: opičky, tygřici, slůňata a medvídci. Pátý pavilon je hospodářský. Celý objekt má velkou udržovanou zahradu. Pět pískovišť, spoustu houpaček a průlezek. Zahrada dětem poskytuje prostorné estetické, klidné a bezpečné prostředí ke hrám a výchovným činnostem. Kapacita školky je přibližně 108 dětí.

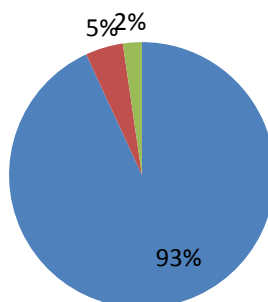
10.2 Výsledky z dotazníků pro rodiče

Jednou z otázek byla: Jakým způsobem tráví dotazující svůj volný čas. Mohly zaškrtnout i více odpovědí. Tato otázka byla vybrána hlavně pro to, aby se zjistilo, zda se objeví nějaká specifická odpověď vztahující se k dopravní výchově – například jezdí na kole, výlety autem, pěší turistika, a jiné... Žádná taková odpověď vztahující se k dopravní výchově nebyla zaznamenána.

Další otázka zněla: Zda někdo v rodině vlastní řidičský průkaz, 93 % respondentů odpovědělo kladně.

Počet řidičských průkazů v rodinách

■ Ano ■ ne ■ neodpovědělo

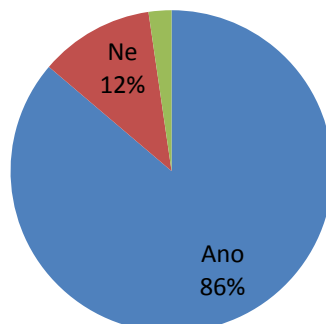

Graf 2: Počet řidičských průkazů v rodinách

Motorové vozidlo vlastní 86% respondentů.

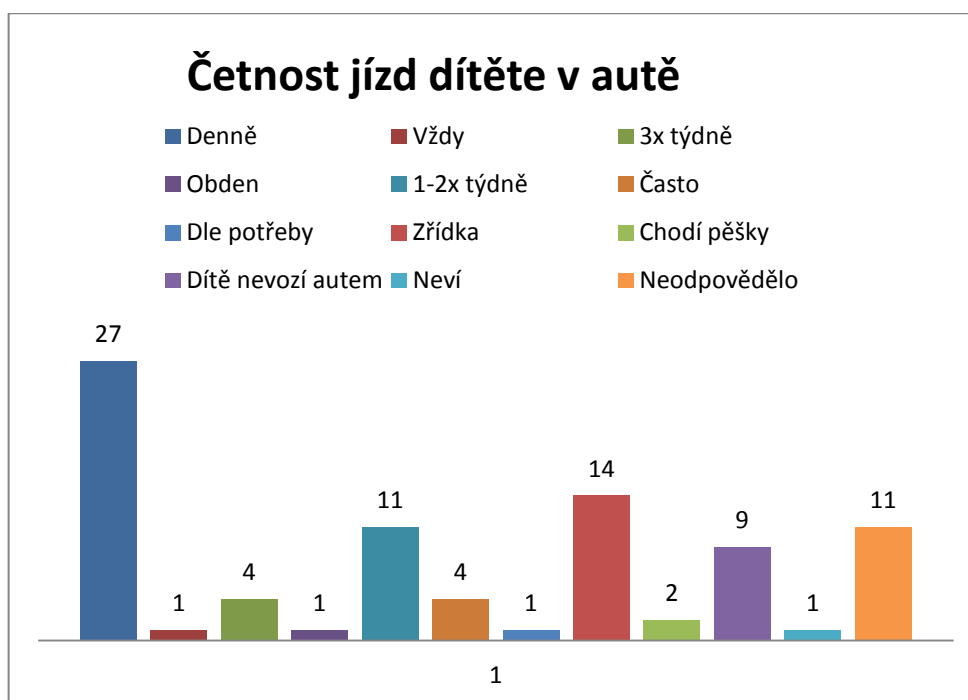
Vlastnictví motorového vozidla

Neodpověděli
2%

Graf 3: Vlastnictví motorového vozidla

Tyto otázky byly volené kvůli návaznosti na další otázku. Jak často vozí dítě autem, bylo odpovězeno: denně (27x), zřídka (14x), jednou až dvakrát týdně (11x), třikrát týdně (4x), obden (1x), vždy (1x), často (4x), dle potřeby (1x), neví (1x), 2 respondenti odpověděli, že do mateřské školy chodí pěšky a 9 respondentů své dítě autem nevozí. 11 respondentů na otázku neodpovědělo. V souvislosti mezi množstvím řidičských průkazů, množstvím aut v rodinách a četnost vození dítěte autem nebyla shledána žádná významná souvislost.

Graf 4: Četnost jízd dítěte v autě

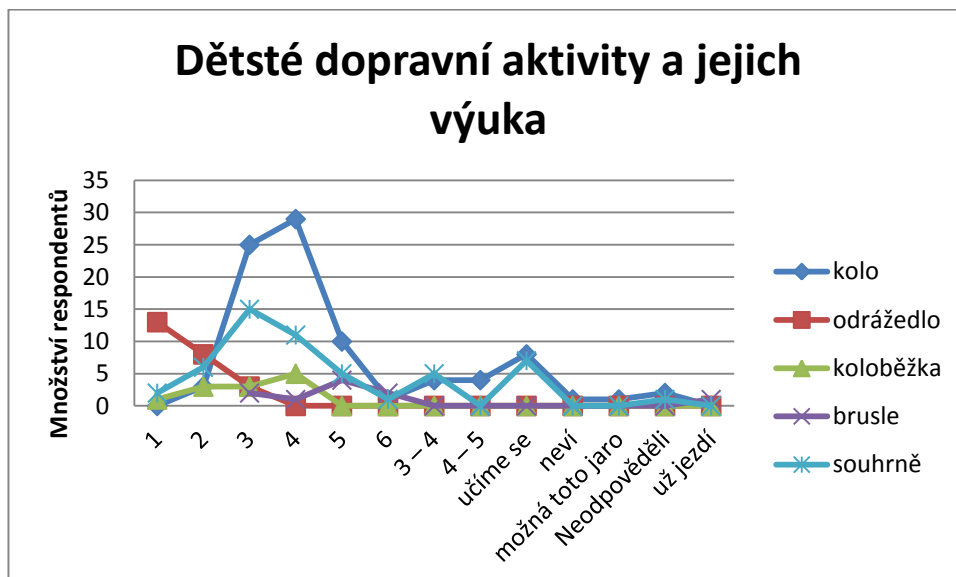
Z grafu však vyplývá, že respondenti spíše své dítě vozí autem, než aby s ním cestovali pěšky, či jiným dopravním prostředkem.

Co si respondenti představí pod pojmem dopravní výchova? Nejčastějšími znaky byly: Přecházení přes silnici, pravidla silničního provozu, dopravní značky, chování dětí na silnici a pravidla chování chodců. 16 respondentů neodpovědělo a odpovědi, které se vyskytovali 5 krát a méně byly: Přechod, jízda na kole, výuka bezpečnosti, pravidla chování cyklistů, umět chodit po chodníku, vědět o chování řidičů, výuka na dopravním hřišti, rozhlédnout se, když mám přejít silnici, odpovědnost, znát semafor, dopravní prostředky, helma, znalost přednosti, jízda na koloběžce, připravit děti, aby se jim na silnici nic nestalo, neházet nic do silnice, že dítě jezdí do MŠ autem, výuka o dopravě, objevilo se i nic, dobrá věc, dobrá výchova, povídání o dopravě, předejít nehodám, vytváření návyků a zkušeností o pohybu po městě a na komunikaci, seznámení s nebezpečím na silnici, dopravní výchovu, umět reagovat v dopravní situaci

Na otázku – Co si myslíte, že vaše dítě umí z dopravní výchovy, bylo nejčastějšími odpověďmi: barvy a funkce semaforu, značky, pravidla přecházení silnice, rozhlédnout se. 14 respondentů neodpovědělo. Mezi odpověďmi, které se vyskytovali méně jak 5x se objevily: Nic, přejít na zelenou, stát, když jede auto, rychlost okolních vozidel, směry – pravá/levá, minimum, základy, opatrnost, předvídání, většinu, chovat se v autě, neví, všechno, pravidla chůze po chodníku, přechod, je ještě malé/úměrně

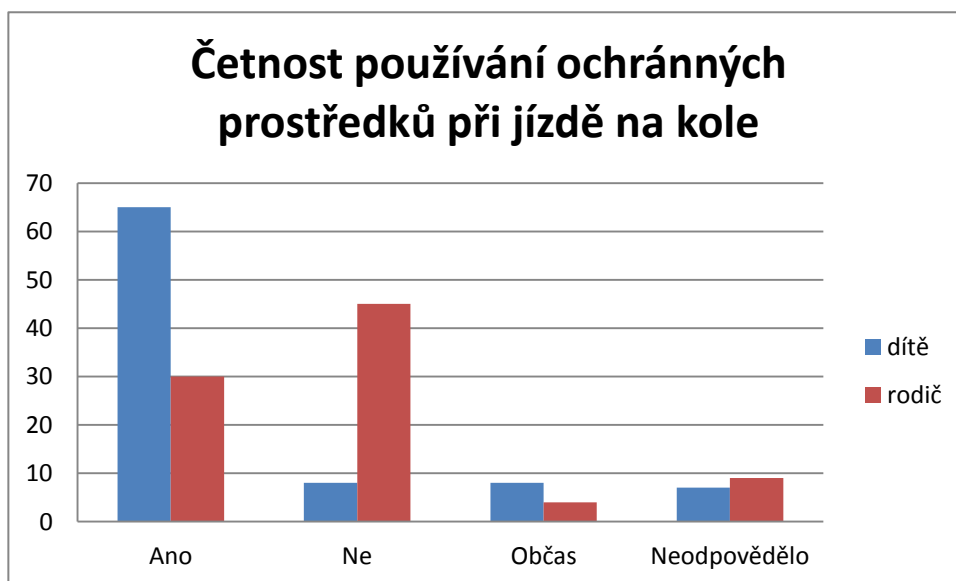
svému věku, jít po správné straně silnice, utéct ke straně, když jede auto, jak se pohybovat u silnice, něco určitě jo a že má mít helmu na kole

U otázky zda jejich dítě umí jezdit na kole, byl zohledňován věk dítěte. 56 dětí ve školce již jezdit na kole umí, 30 neumí a 2 respondenti neuvedli. Zajímavý je však jejich názor, v kolika budou/nebo učili své dítě jezdit na kole, koloběžce, odražedlu a kolečkových bruslích.

Graf 5: Dětské dopravní aktivity a jejich výuka

U otázky zda jejich dítě nosí helmu při jízdě na kole, byly odpovědi poněkud jiné, než by se očekávalo, vzhledem k povinnosti dětí nosit tento ochranný prvek.

Graf 6: Četnost používání ochranných prostředků při jízdě na kole

Dopravní značky své dítě učilo 55 % rodičů. Pravidla pro přecházení přes přechod zná 91 % a na světelném přechodu pro chodce umí dle respondentů přecházet 93 % dětí.

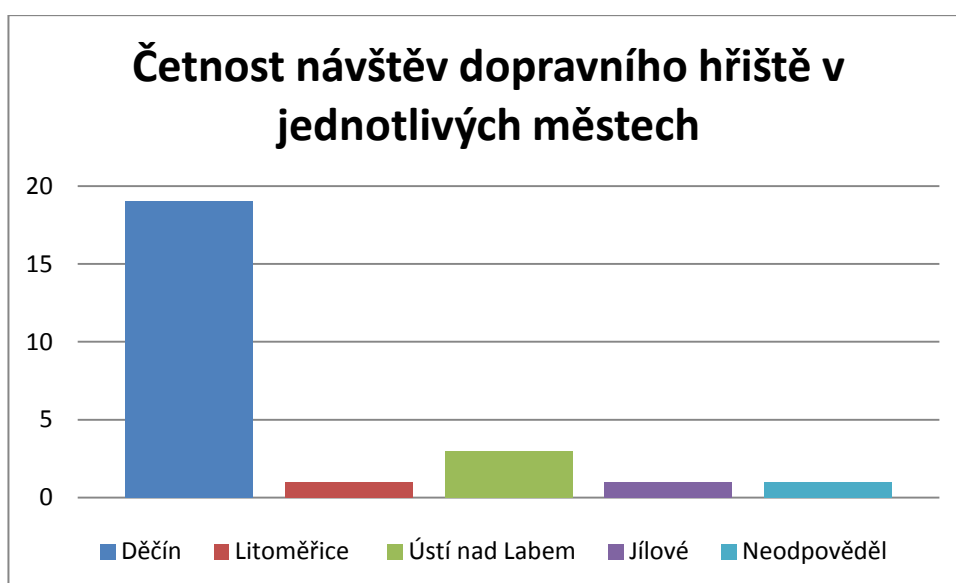
Dopravní hřiště využilo 28 % všech respondentů.

Graf 7: Počet návštěv dopravního hřiště respondenty

62 respondentů dopravní hřiště nenavštívilo, protože: Není v Děčíně (20), dítě je ještě malé (4), není čas, nebyla příležitost (4), neví kde je (10), učí děti doma sama, nejsou velcí sportovci (1), jsou z vesnice (2), dopravní hřiště je daleko (2), neví (1), děti jezdí pravidelně na chatě (1), a neodpovědělo (16).

Další tabulka nám ukazuje, ve kterých městech respondenti dopravní hřiště navštívili.

Graf 8: Četnost návštěv dopravního hřiště v jednotlivých městech

Potěšující však je, že z celkového počtu respondentů by dopravní hřiště v budoucnu chtělo navštívit 85 %.

Z těchto výsledků vyplývá, že děti jsou poměrně dobře připraveny na dopravní situace úměrně svému věku. Největší slabinu vidím v malé praktické zkušenosti v tomto oboru. Schází dopravní hřiště a vůle nosit ochranné prostředky během používání dopravních prostředků. Povědomí rodičů o tom, co by jejich dítě mělo znát a umět z dopravní výchovy vzhledem ke svému věku je poměrně na slabé úrovni.

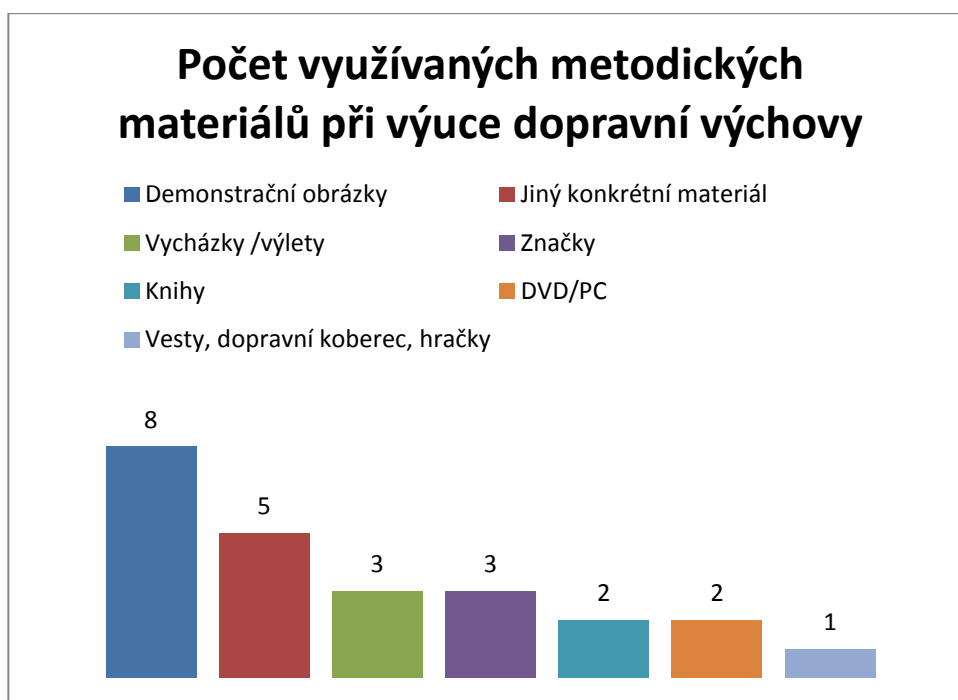
10.3 Dotazníky pro učitele

V mateřské škole v Boleticích bylo rozdáno 8 dotazníků pro učitelky. Navrátilo se jich všech 8. Všichni respondenti byli ženy.

Všichni respondenti mají v rodině řidičský průkaz a motorové vozidlo.

Sedm učitelek využilo s dětmi dopravní hřiště. 5 z nich ještě v Děčíně, jedna v Teplicích, jedna v Příboru a jedna dopravní hřiště s dětmi nevyužila, protože v Děčíně již není. Všechny by však měly zájem v budoucnu dopravní hřiště s dětmi navštívit.

Materiálů k výuce mají ve školce dostatek. V tabulce je znázorněno jaké materiály učitelky uvedly.

Graf 9: Počet využívaných metodických materiálů při výuce dopravní výchovy

Pokud jde o metody předávání, nejčastěji je volená forma činnost – prožitek. Dále se využívá názor, rozhovor, opakování formou hry, práce s obrázky, didaktická hra a řešení jednoduchých úkolů.

Pomocí těchto metod se naučí: Základy bezpečného chování v silničním provozu, bezpečnost, pravidla, chování (co dělat, nedělat), bezpečnou chůzi po chodníku a přechodu, význam a použití semaforu, barvy, značky strana pravá/levá, a jedna paní učitelka neodpověděla.

V průměru hodnotily paní učitelky dopravní výchovu ve své školce za 2 chvalitebně. V předem stanovené škále 1 – 5, kdy měly ohodnotit dopravní výchovu ve své mateřské škole jako známkou ve škole. (1 výborný, 5 nedostatečný). Jedním z důvodů této známky byla nepravidelná docházka dětí, a že chybí dopravní hřiště.

V mateřské škole se dopravní výchově věnují průběžně celý rok + RVP 1 měsíc cíleně. Vypráví se dětem příběhy s tematikou dopravní výchovy a učí je i písničky a básničky na toto téma. Všechny učitelky již jely s dětmi autobusem, 5 z nich vzalo děti na výlet vlakem a 2 vzaly děti na výlet lodí. Z průzkumu vyšlo, že děti jezdí dopravním prostředkem téměř každý měsíc.

Z těchto výsledků vyplývá, že didaktických pomůcek pro dopravní výchovu má mateřská škola dostatek. Praktická část však není na dobré úrovni. Dopravní hřiště využily jen učitelky, a to ještě v době, kdy bylo ve městě Děčíně. V současnosti již na dopravní hřiště nejezdí, protože není v blízkém okolí. Chybí mi zde spolupráce s rodiči ohledně dopravní výchovy. Dohoda jakým způsobem a co by měly s dětmi procvičovat, aby obě strany přistupovaly k výchově obdobným způsobem. A jízda jinými dopravními prostředky než autobusem již též dlouhodobě neprobíhá.

11 Rozhovor a kresba

11.1 Rozhovor

Rozhovorem se snažíme získat taková data, jakými jsou informace o názorech, postojích a určitém stavu k určité situaci, či jevu. (Skutil, 2011).

Otázky do rozhovoru byly volené pro návaznost na dotazník pokládáný učitelkám v mateřské škole. Otázky měly zjistit, jaké má vybraná paní učitelka, která se zabývá dopravní výchovou na dané mateřské škole, povědomí o dopravní výchově. Co by se mělo s dětmi v mateřské škole probrat, co se skutečně probere a jakým způsobem. Zda je toto poznání pro děti v dnešní době přínosné a jaké vidí paní učitelka slabé stránky ve své mateřské škole během této výuky.

11.1.1 Obsah rozhovoru se Zuzanou Urbánkovou

(učitelka v mateřské škole Boletice, 37 let praxe)

Při mé první otázce, jak se dostala k výuce dopravní výchovy, se jen pousmála a odpověděla, že ji to prostě bylo přiděleno při nástupu na tuto mateřskou školu. O dané problematice měla skutečně přehled. Jako slabé stránky uvedla nejprve, že neví, že snad žádné slabé stránky nemají, a následně že vlastně nemají žádné moderní DVD, které by děti zábavnou formou vedlo v dopravní výchově, a že chybí dopravní hřiště. Na otázku, zda děti na zahradě jezdí na tříkolkách, nebo jiných dopravních prostředcích, bylo odpovězeno, že ne. Není na to prostor ani čas. Zahrada je sice velká, ale musí se na ní vejít všechny čtyři třídy. Děti jsou v dnešní době velmi zbrklé a nedávají pozor. Lehce by se tak mohl stát úraz, a proto žádné dopravní prostředky s dětmi venku nevyužívají.

Kompletní rozhovor naleznete v příloze.

11.2 Kresby dětí

„V kresbě se odráží psychický proces, stavů i vlastností (kognitivní úroveň, senzomotorická koordinace, úroveň grafomotoriky, emoční prožívání, temperamentový typ, postoje a vztahy zkoumané osoby k tématům, o kterých se nechce nebo nemůže vyjadřovat.“ (Skutil, 2011, s. 106).

11.2.1 Kresba dětí z mateřské školy Boletice

Pro kresbu byly vybrány děti, které jsou považovány za předškoláky. I když byly tyto děti stejně staré – rozmezí maximálně tři čtvrtě roku. Byly jejich kresby rozdílné. Celkem kreslilo 7 dětí. U 5 z nich se objevil alespoň jeden výraznější prvek z dopravní výchovy. Jako je semafor, dopravní značka, jeden kluk dokonce nakreslil bezpečnostní pásy a druhý to od něj obkreslil. Z kreseb však vyplývá, že povědomí o tom, co vše patří do dopravní výchovy, mají děti poměrně dobrý.

Zde je ukázka kresby (Marek 6 let) osoby v automobilu jsou připoutané, a je zde vidět i další dopravní prvek a tím je semafor. Ostatní kresby jsou uvedené v příloze.

Obrázek 1: Ukázka kresby Marek 6 let

12 Cíle práce - výsledky

12.1 Závěr výsledků

Z dotazníků pro rodiče vyplývá, že děti jsou poměrně dobře připraveny na dopravní situace úměrně svému věku. Největší slabinu vidím v malé praktické zkušenosti v tomto oboru. Schází dopravní hřiště a vůle nosit ochranné prostředky během používání dopravních prostředků. Povědomí rodičů o tom, co by jejich dítě mělo znát a umět z dopravní výchovy vzhledem ke svému věku je poměrně na slabé úrovni. Z dotazníků od paní učitelek vyplývá, že didaktických pomůcek pro dopravní výchovu má mateřská škola dostatek. Praktická část však není na dobré úrovni. Dopravní hřiště využily jen učitelky a to ještě v době, kdy bylo ve městě Děčíně. V současnosti již na dopravní hřiště nejezdí, protože není v blízkém okolí. Chybí mi zde spolupráce s rodiči ohledně dopravní výchovy. Dohoda jakým způsobem a co by měly s dětmi procvičovat, aby obě strany přistupovaly k výchově obdobným způsobem. A jízda jinými dopravními prostředky než autobusem již též dlouhodobě neprobíhá. Z rozhovoru též vyšlo, že chybí dopravní hřiště, nebo místo, kde by si děti mohly bezpečně vyzkoušet získanou teorii. V kresbách dětí jsem neodhalila větší slabinu.

12.2 K platnosti hypotéz

První hypotéza zněla: Předpokládám, že více jak polovina rodičů vozí své dítě alespoň 3x týdně autem nebyla potvrzena. Z odpovědí pro rodiče nebylo možné jednoznačně určit, jak často některé rodiče své děti vozí autem.

H2 Předpokládám, že dětské dopravní hřiště vyzkoušelo více jak 30% rodičů, nebo dětí. Tato hypotéza nebyla potvrzena. Po propočítání vyzkoušelo dopravní hřiště pouze 28% respondentů.

H3 Myslím si, že alespoň 80% respondentů by v případě možnosti mělo zájem v budoucnu dopravní hřiště navštívit. Tato hypotéza byla potvrzena. Dopravní hřiště by v budoucnu mělo zájem navštívit dokonce 85 % respondentů.

H4 Domnívám se, že z hlediska učitelek bude ohodnocena úroveň dopravní výchovy ve školce dle předem dané stupnice v průměru maximálně 2,5. Tato hypotéza byla potvrzena. Učitelky v předem zvolené škále 1 – 5 jako známky ve škole, kdy 1 znamenala výborné a 5 nedostačující, v průměru označily úroveň dopravní výchovy

v mateřské škole za chvalitebný – 2. Důvody byly: nepravidelná docházka dětí, chybí dopravní hřiště.

H5 Předpokládám, že alespoň polovina dětí ve svých kresbách uvede alespoň jeden výraznější dopravní prvek. (Značka, semafor, bezpečnostní prvky – helma, bezpečnostní pásy) Tato hypotéza byla potvrzena. 5 ze 7 dětí uvedlo výraznější dopravní prvek. Jako je semafor, dopravní značka, bezpečnostní pásy.

12.3 Závěry z průzkumu pro tvorbu programu dopravní výchovy

Na základě výsledků z průzkumu se v programu zaměřím na spolupráci s rodiči, kteří své znalosti z oboru dopravní výchova mohou předat svým dětem. Následné propojení teorie s praxí v dopravní výchově. A zkušenosti s jinými dopravními prostředky, než je auto a autobus.

13 Praktické zkušenosti s činností dětských dopravních hřišť v severních Čechách

Z výsledků vyplynulo, že v městě Děčíně není dopravní hřiště. V této kapitole se tedy podíváme na blízká města, která dětské dopravní hřiště mají. A popíšeme si, jakým způsobem je na nich řízen provoz.

13.1 Dětské dopravní hřiště - Děčín

Město Děčín má v současnosti 50 tisíc obyvatel. Do roku 2000 mělo své dětské dopravní hřiště přímo v centru Děčína v části zvané Podmokli. V tomto roce se hřiště zbouralo a postavil se místo něj hypermarket. Rada města slíbila, že vystaví nové dopravní hřiště v části zvané Nové město. S výstavbou začalo, avšak do dnešního dne není hřiště dokončené a jeho otevření a provoz je stále v nedohlednu.

Tato tabulka ukazuje vzdálenost měst, které mají dětské dopravní hřiště, od města Děčína. Zobrazila jsem zde města maximálně do sto kilometrů.

Tabulka 5: Města s dětským dopravním hřištěm a jejich vzdálenost od města Děčína. Volně vytvořeno dle www.mapy.cz

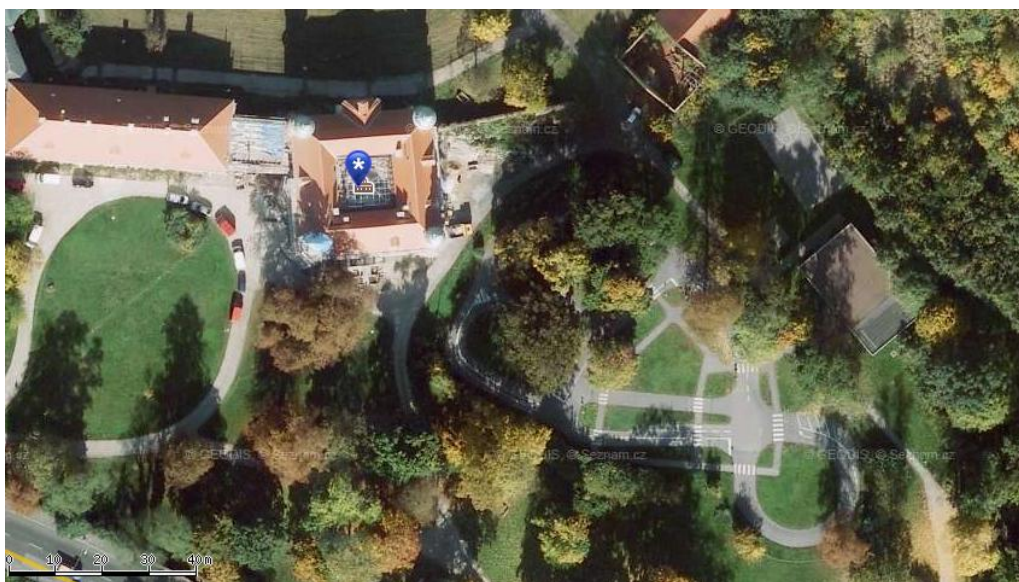
Kraj	Město	Vzdálenost v km od Děčína
Ústecký kraj	Chomutov	90
	Litoměřice	44
	Most	69
	Ústí nad Labem	27
	Varnsdorf	45
	Žatec	92
Liberecký kraj	Liberec	71
	Česká Lípa	32

13.2 Dětské dopravní hřiště - Ústí nad Labem

Dopravní hřiště má pod záštitou Městská policie od roku 2000. Hřiště je v Krásném Březnu v zámeckém parku.

Otevírací doba je pondělí až pátek 8:00 - 12:30 pro mateřské a základní školy, kde je organizovaná výuka a od 13:00 pro veřejnost. Vstupné není žádné.

Městská policie provádí dopravní výchovu (teorii a praxi) pro děti mateřských a základních škol. Do teoretické výuky zařazují: základy silničního provozu, praktická část jako je jízda na kole, na koloběžce a chodec v dětském dopravním hřišti, pořádá různé soutěže například Malý cyklista a i různé výtvarné soutěže. Ve své činnosti hodně spolupracují s organizací BESIP.

Obrázek 2: Dopravní hřiště v Ústí nad Labem

13.3 Dětské dopravní hřiště - Česká Lípa

Dětské dopravní hřiště v České Lípě je otevřené od pondělí do pátku vždy od 7:00 do 15:30. Probíhá zde výcvik chodců, což je zaměřeno na děti ve věku čtyři až devět let a výcvik cyklistů, který navazuje od devíti do čtrnácti let.

Popíši zde, jak probíhá výcvik chodců vzhledem k předškolním dětem. Výcvik chodců obsahuje seznámení s dopravním hřištěm, ukázky míst možných střetů s vozidly, nepřehledná místa, výuka dopravních značek pro chodce. Děti se pohybují po chodníku, ale místy zkoušejí i chůzi po vozovce. Na chodníku si zkouší míjení s dalšími chodci a předcházení. Na vozovce se učí na které straně chodit a jakým způsobem. Trénují též přecházení vozovky na přechodech, mimo ně i při řízení provozu policistou.

Obrázek 3: Dopravní hřiště v České Lípě

13.4 Dětské dopravní hřiště - Litoměřice

V Litoměřicích můžeme najít dětské dopravní hřiště jako součást Domu Děti a mládeže. V provozu je od roku 1974. Od roku 1998 probíhá rekonstrukce hřiště, aby bylo možné využít jeho prostor i v odpoledních hodinách pro širokou veřejnost. Dopravní hřiště je nyní přístupné všem věkovým kategoriím a jejich rodičům. V dopoledních hodinách probíhá vyučování pro základní a mateřské školy a v odpoledních hodinách je otevřeno pro širokou veřejnost.

V provozu je od začátku dubna. Jsou zde fungující semaforey a dopravní značení. Kvalitní asfaltová plocha. Celý areál je oplocen. Má svůj provozní řád a rozvrh činností po téměř celý rok. Pro žáky je zde připraven program pod vedením kvalifikovaných pedagogických pracovníků. Toto hřiště spolupracuje s organizací BESIP, díky níž jsou zde připravovány soutěže, které mají postupový charakter (Dopravní soutěž mladých cyklistů). Hned na začátku září je akce Bezpečná cesta do školy. V dubnu následuje Dětský den bez úrazů. V květnu dopravní soutěž Mistr na dvou kolech a v červnu dopravně bezpečnostní akce Na kolo jen s přilbou.

Od března do konce června je tedy dopravní hřiště otevřeno pro veřejnost denně v odpoledních hodinách a to včetně sobot a nedělí. Po dobu prázdnin, kdy neprobíhá výuka je hřiště zpřístupněno i v dopoledních hodinách ovšem bez sobot a nedělí. Hřiště je zpřístupněno dle počasí většinou do konce října.

V prostorách je volně přístupné pískoviště. Pro maminky je připraven dostatek laviček. Mateřské školy, základní školy a družiny mají vstup zdarma. Spontánní činnost (provoz pro veřejnost) je zpoplatněná 20 Kč. Je zde možnost zapůjčení kola též za poplatek 20 Kč (pouze v doprovodu dospělé osoby).

Obrázek 4: Dopravní hřiště v Litoměřicích

13.5 Dětské dopravní hřiště - Varnsdorf

Dopravní hřiště ve Varnsdorfu funguje téměř 15 let. Je otevřeno nonstop. Areál je neoplocený. Neplatí v něm žádný pevný řád. Semaforey a zařízení jsou spuštěny kdykoli po zavolání na městskou policii. Plocha slouží jako park pro cyklisty i bruslaře. Případnou výuku si připravují školy samy. Dopravní hřiště se nachází vedle městské knihovny. Varnsdorf je jedno z mála měst v Ústeckém kraji a v děčínském okrese, kde dopravní hřiště funguje zcela veřejnosti přístupné.

Rozšířením o semaforey se dopravní hřiště zatraktivnilo a děti si tak mohou vyzkoušet a naučit se správně pohybovat na světelně řízených křižovatkách, ať už jako chodci nebo řidiči jízdních kol, neboť nejbližší semaforem řízená křižovatka je totiž až v České Lípě.

Obrázek 5: Dopravní hřiště ve Varnsdorfu

14 Návrh programu dopravní výuky v mateřské škole

Před zahájením programu budou v mateřské škole viset plakáty o programu. Na plakátu bude napsáno, co rodiče v programu čeká, jakým způsobem probíhá. (Program je zaměřen na spolupráci dítěte s rodičem, zábavnou formou probíhá nauka dopravní výchovy zaměřená na praktická cvičení. Vyzkoušíme si tak od chůze po přechodu, přes pouštění melounu v přilbě na zem, až po jízdu na dopravním prostředku na dětském dopravním hřišti.)

Cílem programu je spolupráce mezi dítětem a rodičem A také mezi rodičem a mateřskou školou. Předání znalostí o dopravní výchově zábavnou formou s využitím znalostí rodičů. Převedení teorie hlavně také do praxe. Návštěva Národního technického muzea a dětského dopravního hřiště. Ke konci programu Budou rodiče schopni sestavit vlastní program pro veřejnost, ve kterém převedou své získané znalosti a dovednosti.

Forma průběhu programu: 15 lekcí s rodiči, schůzka každé úterý lekce přibližně dvouhodinová, některé víkendové akce a závěrečná lekce pro veřejnost. První lekce začne po jarních prázdninách 26. 2. 2013 a poslední proběhne o víkendu 8. 6. 2013.

Tabulka 6: Název hodiny programu, cíle a prostředky

Číslo hodiny	Název	Cíl	Prostředek
1	Úvodní hodina	Seznámení, pochopení významu některých dopravních značek	Seznamovací hra - kde bydlím a který je můj rodič. Brainstorming na téma naše město. Úkol na doma - náš byt či dům. Hra s tvary a barvami. Sestavení rozstříhané značky, rodič dítěti vysvětlí její význam, dítě následně význam vysvětluje ostatním. Praktická vycházka, sledování značek, hra na postřeh.
2	Pravidla pro chování na ulici	Stanovení pravidel chování na ulici, dohoda o vzájemném respektování, praktické vyzkoušení pochopení dopravních značek	Hra do silnice - ze silnice, nalepení svého domu či bytu do společné mapy, společné určení pravidel pro chování v hodinách. Vysvětlení pravidel loutce - Kašpárkovi (jak se chovat na ulici) Slepá mapa jen s dopravními značkami, která nás dovede k pokladu. Po cestě dopravní úkoly a otázky.
3	Pravidla při pohybu na svahu a sáňkování	Upevnění pravidel bezpečného chování na ulici. Spolupráce, zábava.	DVD Ahoj semaforu! S Kašpárkem se probere, jak se vlastně můžeme pohybovat po svahu během sáňkování. Za špatného počasí společné tvoření velkých obrazů (pointilismus) tečkování prsty a dlaněmi.
Víkend	Výuka lyžování a správného pohybu po sjezdovce.	Naučit základům lyžování a pohybu na sjezdové trati	Vyškolení instruktor se pokusí dát dětem během dopoledne předat dětem základy pro sjezd sjezdové trati pluhovým obloukem. Výuka probíhá formou her připravených instruktorem.
4	Pravidla chování na přechodu pro chodce	Zlepšit prostorovou orientaci, zopakovat barvy, praktická zkouška přecházení přes přechod.	Taneček na dopravní píseň pro zlepšení orientace. Popis obrázku. Kašpárkovi děti zopakují pravidla chování na ulici a společně vymyslí chování na přechodu pro chodce. Hra na barvy. Praktická zkouška přecházení přes maketu přechodu. Nejprve bez světelného signálu, poté i se světelným signálem.
5	Reflexní prvky a jejich používání	Zopakování sluchových reakcí. Pochopení podstaty reflexních prvků,	Jedeme na koloběžce (na způsob koňských dostihů), Bystření sluchu - na způsob slepé báby, ale v kruhu je více dětí a rodiče tleskají. Výroba panáček z barevného a reflexního papíru - zatemnění a posvícení. Zjištění, který panáček je více vidět.

5	Výuka dopravních prostředků	Poznat nové dopravní prostředky, naučit se je pojmenovat. Umět přiřadit jejich řidiče. Praktická ukázka.	Děti hledají kartičky dopravních prostředků po místnosti. Pojmenují je, nebo jim rodiče pomohou. Hra na hledání řidičů dopravních prostředků - děti mají dopravní prostředek a rodič kartičku s řidičem, dítě musí najít rodiče, který se k jeho kartičce hodí, ale nesmí se ptát přímo. Praktická vycházka ven, pozorování dopravy a reflexních prvků na oděvu lidí. Hra pozor auta - děti si hrají, rodiče vyrazí jako splašené auto, musí děti chytit, ty se mohou zachránit jedině vkročením do připravených obručí.
Víkend	Víkendové spaní v mateřské škole	Zkouška reflexních prvků ve tmě	Během spaní s dětmi si vyzkoušíme reflexní prvky v šeru a ve tmě. Vyzkoumáme, které barvy oblečení jsou nevhodné při noční vycházce. Strašidelná cesta mateřskou školou se svým rodičem.
6	Pravidla chování při jízdě v autě	Společné vymyšlení pravidel chování v autě, pochopení podstaty zábrzdňého systému v autě. Praktické vyzkoušení autosedačky.	Vyprávění zamotaného příběhu, děti musí odhalit chyby a opravit je. Nalepení vyrobeného auta (domácí úkol z předešlé hodiny) do společné mapy. Dokreslení značek a přechodů. Test s vejcem a plyškem v autě ukázka podstaty zábrzdňého systému. Vyzkoušení dětské autosedačky a přizpůsobení pásů tak, aby byly bezpečné a přesto nikde neškrtily.
7	Pravidla chování v autobuse	Společné vymyšlení pravidel chování v autobuse, praktický výlet autobusem.	Scénka - hádka dvou rodičů v autobuse, ukázka špatného chování. S Kašpárkem teorie o správném chování - děti musí říci a přijít na to, jak se vše správně dělá. Hra na hledání různých prvků ve městě - kartičky po místnosti. Hra na cestující v autobuse - děti mají čísla a jedou různými autobusy, následné sklouznutí po klouzačce. Výlet autobusem do města na Pastýřskou stěnu, pozorování dopravy, otázky k tématu.
8	Pravidla chování ve vlaku	Společné vymyšlení pravidel chování ve vlaku, vědět, jak se zachovat, pokud se ztratíme, praktická vycházka na malé nádraží.	V úvodu se naučíme krátkou říkanku o vlaku. S Kašpárkem probereme, jak se vlastně můžeme chovat ve vlaku. Kimova hra nám pomůže aktivovat paměť. Následně si vysvětlíme, jak se zachovat, pokud se někde ztratíme. Hra na průvodčího a štípání lístků. Praktická vycházka na malé zdejší nádraží.

9	Výlet vlakem do Prahy do Národního technického muzea	Praktické vyzkoušení jízdy vlakem, tramvají i metrem. Prohlídka Národního technického muzea.	Ráno vyrazíme vlakem do Prahy, v Praze tramvají do Národního technického muzea. Následně dle času a zájmu bude připravena exkurze na letišti Ruzyně. V Praze se s dětmi svezeme metrem. Podíváme se na známé památky a večer vyrazíme zpět do Děčína.
10	Nástin pravidel první pomoci	Vyzkoušení základních prvků první pomoci vzhledem k věku dětí, vědět jak a kde může dítě požádat o pomoc.	Překážková dráha, na zopakování dopravních povelů, a zlepšení koordinace. Scénka rodičů, praktické zkušenosti se záchranářem od červeného kříže. Zkouška zavolání pomoci přes interní telefon.
11	Beseda s dopravním policistou	Vyzkoušet si získané znalosti s kvalifikovanou osobou, získání povědomí o výstroji a výzbroji dopravního policisty, získání znalostí o vybavenosti kola.	Z moduritu výroba dopravních prostředků. Hra na policisty a lupiče. Ukázka výzbroje a výstroje skutečného dopravního policisty. Praktické vyzkoušení získaných pravidel silničního provozu. Obhlídka dopravního kola.
12	Zásady používání dopravního kola a jiných dopravních prostředků	Upevnění základních znalostí o správně vybaveném dopravním kole, Praktické podívání a zkontrolování svých kol. Pochopení postavy helmy při jízdě na kole. Praktické vyzkoušení.	S dětmi si přečteme text Přilby, který rozebereme a ukážeme si na něm správné a špatné chování. Rozsoudíme dva rodiče, kdo může na silnici - správně a špatně vybavené kolo. Kontrola svých kol. Posouzení správného oblečení na kole na dvou rodičích. Test s melounem a přilbou. Praktické vyzkoušení nasazování přilby a správné upevnění řemínků. Jízda na kole po zahradě.
13	Praktická návštěva dopravního hřiště	Praktické vyzkoušení dopravního provozu v bezpečném prostředí.	Výlet autobusem do Litoměřic na dětské dopravní hřiště.
14	Závěrečné vyhodnocení cesty lodí, test předání certifikátů	Praktická zkušenost s jízdou na lodi. Zábava, zopakování toho, co jsme spolu zažili.	Výlet lodí do Hřenska a zpět. Obrázkový test pro děti, předání certifikátů, zábavné opakování, všeho, co jsme společně zažili.
15	Závěrečný program pro veřejnost	Uplatnit získané znalosti a dovednosti v praxi. Odhalit veřejnosti co vše obnáší dopravní výchova, zábava, nalákání nových rodičů do programu na příští rok.	Pomocí připravených stanovišť rodiči si široká veřejnost bude moci zopakovat a naučit pravidla silničního provozu. Proběhnou scénky, ukázka všech testů - zádržný systém, meloun ve staré přilbě, reflexní materiál. Praktické vyzkoušení přecházení přes přechod se světelným i bez světelného znamení. Obvazování a praktické vyzkoušení zdravotvědy. Vybavenost kola

14.1 Úvodní hodina

Na první hodině přivítáme všechny, co přišly a řekneme jim průběh všech 15 ti lekcí.

Proběhne seznamovací hra, kde děti budou stát na jedné straně místnosti a rodiče na druhé straně. Dítě přestoupí a poví, jak se jmenuje a kde bydlí (adresu, nebo připodobnění naproti čemu, vedle čeho bydlí) poté řekne, který rodič k němu patří a jak se jmenuje. Rodič případně dítěti pomůže, lehce napoví.

Poté se už začne se samotným programem. Vybraní rodiče dostanou do ruky fix na bílou psací tabuli a budou kreslit, co jim děti řeknou. Ty budou mít za úkol říci vše, co je napadne, když se řekne Naše město. - co znají, co by rádi navštívili, jaké dopravní značky znají (jeden rodič bude vše zapisovat na papír propiskou).

Rodiče s dětmi dostanou úkol na doma. Krásně jsme si vyjmenovali, co vše z města známe, a tak si jedno takové naše menší město postavíme. Doma s rodiči vyrobíte svůj baráček, panelák, nebo místo, které byste rádi navštívili. (Rodiče dostanou propozice k tomu, jak velké mohou baráčky být, aby se vešly na společný model.) Rodič stříhá a lepí, dítě kreslí, nebo jak si práci rozvrhnou je na nich, ale musí být vidět i práce dítěte.

Po malé přestávce bude pokračovat druhá část hodiny

V místnosti budou rozházené předměty čtvercového, trojúhelníkového a kulatého tvaru. Děti budou mít za úkol na povel přinést tvar, který se řekne. Druhá část hry bude zaměřená na barvy, kdy děti přinesou předmět určité barvy, která se řekne. Poslední řečenou barvou bude ta, která se na semaforu zobrazuje, když můžeme přejít bezpečně přes přechod, za tuto barvu dostanou děti obálku. Všechny předměty se uklidí zpět na místo. (Tuto hru jsem volně přetvořila na základě hry Na barvy ze sbírky Rok s barevnými kamínky od Milady Přikrylové)

V obálce bude rozstříhaný obrázek dopravní značky. Každé dítě s rodičem si budou muset najít místečko, kde danou značku složí. Poté se rodič zeptá svého dítěte, zda ví, co značka znamená a probere s ním, jak na danou značku reagovat a jak by ji mohl vysvětlit ostatním. Po pěti minutách si všichni sednou na připravené židličky,

které budou v řadě. První dvojice dítě s rodičem, které budou nejbližší u dveří, půjdou před všechny ostatní, ukážou na značku na tabuli, kterou sestavovaly, a dítě popíše ostatním, co znamená, co se u ní smí, či nesmí dělat. Rodič případně po domluvení dítěte pomůže doplnit informace, které jsou podstatné a nebyly řečeny. (Množství značek bude dle množství rodičů. Vybrané značky budou především ty, které se týkají dětí a chodců. Jako je přechod pro chodce, zákaz vstupu chodcům,...) (Pro tuto hru jsem se nechala inspirovat Metodickým portálem RVP – inspirace a zkušenosti učitelů.) (základní značky, které se pro hru použijí, jsou v příloze)

Následovat bude vycházka kousek od mateřské školy, během které si s dětmi prohlédneme dopravní značky v blízkosti mateřské škola a na bezpečném místě si zahrajeme hru, ve které vyzkoušíme reakce na zvukový signál. Děti budou pobíhat v kolečku a na písknutí udělají dřep, dalším úkolem bude výskok a jiné povely, jako strnulé zastavení pohybu,...

V závěru všichni dostanou obrázek na vybarvení, kde budou dopravní značky. Povíme si, co děti nejvíce bavilo, s rodiči si řekneme, jaký měly pocit z jednotlivých aktivit a co by případně změnili a jak. (Rodiče dostanou telefonní číslo a e-mail. Číslo na případné dotazy a e-mail na nápady či připomínky.)

14.2 Pravidla pro chování na ulici

Při druhém setkání si povíme, co děti zažily a viděly během týdne, kterého jsme se neviděli. Jaké dopravní značky viděli během týdne.

Na koberci bude rozložen provaz do kruhu. Děti budou mít za úkol vstupovat do kruhu na povel do silnice a z kruhu vyskočit na povel ze silnice. Poté se hra ztíží, kdy děti budou dávat do silnice ruce, nebo nohy a poté jednu, nebo obě. Rodiče při této aktivitě budou rozhodčími, které kontrolují své, ale i ostatní děti, zda reagují správně. Kdo se splete, vypadává z kola. Vítěz dostane pexeso s dopravními značkami. (Tuto hru jsem našla na Metodickém portálu RVP – inspirace a zkušenosti učitelů.)

V této části hodiny, si nalepíme domečky a stavby, které měly děti s rodiči za úkol doma vyrobit do hromadného velkého plánu. Rodiče lepí, děti dokreslují dopravní značky a přechody pro chodce podle toho, kde si je pamatují, nebo na pokyn dospělého. Po dokončení práce se vše uklidí, umyje a proběhne malá přestávka.

Po přestávce se sestaví dohoda, co se bude v naší vesnici dodržovat v průběhu našich setkání. Děti podávají návrhy, jeden rodič zapisuje úhledně na větší papír. Následně se vše přečte, ještě jednou prodiskutuje, či doplní a následně každé dítě potvrdí obrázkem, že s těmito pravidly souhlasí a bude je dodržovat pro to, aby se nám při setkáních líbilo a měli jsme se dobře.

Přijde malý Kašpárek – loutka, která nás bude provázet některými částmi programu. A řekne: „Jé děti, to je ale pěkné město, takové by se mi také moc líbilo. Můžu tu s vámi zůstat?“ počká se na reakci dětí. Následně se Kašpárek zamyslí, a zeptá se: „Ale děti, jak se v takovém městě s vámi mohu pohybovat? Běhá se u vás po silnici? A hele, jo, jedna hádanka - Je to proužkovaný, řehťá to, má to 4 nohy a kopyta – (cože že to není kůň) ale jděte ...a co to tedy je? A jak se po zebře chodí? Otázkami se dbá i na to, aby děti donutily kašpárka se před přechodem rozhlédnout na obě strany. A dávat si pozor, nevběhnout hned do silnice, opravdu počkat, až auto zastaví. A poslední otázka dětí, jestli pak víte, jak se právě chodí po chodníku? No ano, vidím, že vše pěkně umíte, nebo se doplní, co děti neznají, a řekne se, tak a teď jsme si řekli, jak se správně zachováme na chodníku a můžeme vyrazit. Kam? No na to musíte přijít sami.“

Následně se přinese velká připravená mapa nakreslená na archu papíru, s cestičkami a značkami. Každý rodič dostane do ruky vyfocenou kopii mapy na A4. S dětmi si najdou kousek volného místa, kde budou muset vyřešit, kterou cestou bychom se mohli dostat k pokladu, který nám řekne, co na nás čeká příští týden. V mapě bude zakresleno mnoho ulic, na každé křižovatce značka jako, třeba zákaz odbočení doprava, příkazaný směr rovně a jiné, podle kterých by mělo vyjít jen jedno správné místo. Mapa se částečně bude podobat terénu, kterým skutečně půjdeme. A bude zobrazovat některé značky, které se na některých ulicích skutečně vyskytují. Poté, co děti s rodiči vyluští, kam jít. Ukážeme si cestu na velké mapě a vyrazíme ven. (Inspirací pro tuto hru mi byl obrázek v Šimonových pracovních listech 12 – Dopravní výchova – kapitola 28. Na kole se neztratím. Obrázek mě přivedl na myšlenku, že by se tato mapa dala využít i prakticky, a ne jen teoreticky do slepé mapy kreslit.)

Cesta bude ofáborkovaná. A u červeného fáborku bude schovaná značka, která nám poví, kam máme jít dál, nebo popsany úkol. Po cestě budeme sledovat značky, provoz, jedním z úkolů bude i prohlédnout si, jaká čára vede uprostřed silnice u lékárny. A řekneme si, co to znamená pro auta – na daném místě. Kousek před přechodem bude

další úkol, který nám řekne, že se rodiče velmi bojí jít přes přechod. V úkolu bude napsáno, že rodiče přes přechod nepřejdou, dokud jim děti nevysvětlí, jak správně přecházet tak, aby se nám nic nestalo. Za městem na louce bude poslední úkol, který nám říká, že si zahrajeme hru, ve které děti musí reagovat na povely, které rodiče mohou říkat libovolně, kdy je napadne. Povely jsou – bomba, všichni se skrčí na bobek. Potopa, dítě vyskočí do náruče, či na záda svému rodiči, auto všichni přeběhnou na pravou stranu polní cesty. Na povel červená, se všichni musí zastavit a na povel zelená dítě musí chytit svého rodiče. Na konci cesty se dozví, že příští týden si všichni mají donést prostředek na sních – saně, boby, ježdík a jiné. Pokud bude sníh, vyrazí se na zimní radovánky. Děti dostanou každý bonbon a obrázek s přechodem, který si budou moci doma vybarvit.

Na závěr každé dítě poví, co ho na cestě nejvíce zaujalo a rodič poví, kde viděl slabá místa dnešního setkání a jak by jej popřípadě změnil. Své názory mohou posílat i z tepla domova pomocí e-mailu Pro zkvalitnění programu a další práce s ním.

14.3 Pravidla při pohybu na svahu a sáňkování

Dětem se pustí DVD Ahoj Semaforku! Kreslený v dnešní době nejdostupnější DVD pro děti s dopravní tematikou.

S rodiči se mezi tím proberou pravidla tohoto programu, kdy není cílem mít vše co nejlepší, ale aby jejich dítě pochopilo, co se po něm chce a zkusilo samo vymyslet odpovědi na otázky. Protože co uděláme za dítě my, to se samo nenaučí. Domluva do budoucna na různé rekvizity a scénky pro děti.

Po skončení DVD prober Kašpárek s dětmi způsob, jakým se budeme pohybovat na louce při sáňkování. Jako že bude vyznačena trasa, kterou budou chodit děti do kopce a cesta, po které budou moci sjíždět dolů. Pokud někdo pravidla dodržovat nebude, bude muset čekat na kopci, než skončí hodina. Nechceme přeci nějaký úraz. A myslím, že všichni jsou šikovný a budou dávat pozor nejen na sebe, ale i ostatní své kamarády.

Tato hodina bude v případě příznivého počasí a sněhu. Pro zájemce proběhne ještě o víkendu hodina v Jiřetíně pod Jedlovou, kde se budou děti pod vedením lektora učit lyžovat a správně pohybovat na sjezdovce.

V případě, že tato hodina nebude možné začlenit, bude náhradní program. To se určí již v předešlé hodině. Zda bude na programu sáňkování, nebo výtvarné činnosti. V případě druhé varianty se upozorní na nutnost vzít s sebou starší oblečení, které se může umazat.

V první části hodiny dětem pustíme DVD a s rodiči probereme, co je třeba. Následně Kašpárek ukáže pět obálek a pytlík s kartičkami. Každé dítě si vylosuje jednu kartičku. Na kartičkách budou obrázky, které následně najdou i v obálkách. (Semafor, auto, značka dítě v autě, autobus, motorka, ...) Děti se rozdělí do skupin dle vylosovaných kartiček a společně s rodiči budou muset spolupracovat na jednom velkém obraze na arch papíru. K dispozici budou mít pouze velké temperové barvy a své ruce. Pomocí tečkování prsty a dlaní budou muset daný obrázek ztvárnit. Poté se vše řádně umyje, hlavně ruce dětí. Obrazy se rozloží po třídě a každý dá hlas obrazu, který se nejvíce líbil, pozor, nesmí však dát hlas svému obrazu. Vyhodnotí se nejpovedenější dílo a jeho účastníci získají reflexní odrazky na batoh. (Malování obrazů netradičním způsobem jsem si vyzkoušela při Úvodním soustředění na vysokou školu. Tato činnost se mi velmi líbila, a tak jsem ji zařadila i do tohoto programu.)

14.4 Pravidla chování na přechodu pro chodce

Po příchodu bude připraven taneček na dopravní písničku. (Od Maxim Turbulenc z CD Dopravní zpívání píseň: 1. Vlevo, vpravo a zas vlevo.) (V příloze naleznete text i připravený taneček, taneček je vlastní tvorba.) Nacvičí se směry vpravo vlevo, nahoru a dolu. Jednoduché pohyby budou zaměřeny na orientaci v prostoru.

Na tabuli bude viset velký obrázek, který si společně popíšeme. Co vidí děti vpravo, vlevo, co je nahoře, dole. (obrázek bude s dopravní tematikou, vlevo auto výrazné barvy, vpravo kluk na chodníku, čekající u přechodu pro chodce. Na prostorovou orientaci si zahrajeme i hru Kuba řekl: (př: dej ruce nahoru, stoupni si na pravou nohu, podívej se doleva, a jiné ...)

Poté se posadíme a zopakujeme Kašpárkovi, co jsme se minule dověděli o přecházení přes přechod, když jsme šli za pokladem. Děti musí říci pravidla, jak se rozhlížíme, zda můžeme po rozhlédnutí rovnou vběhnout, i když vidíme auto, jak reagujeme, když uvidíme třeba maminku na protější straně přechodu, můžeme hned utíkat? Poté si zahrajeme hru na barvy. Dítě se rozhlídne po místnosti, a vybere si předmět, který je pro ostatní viditelný. Potom sdělí barvu předmětu, aniž by jej

jmenovalo: Vidím něco, co vy nevidíte, a je to zelené. Všechny děti hádají. Musíme dítěti poradit, aby se na předmět stále nedívalo, a tak hádanku neprozradilo. Kdo předmět uhádne, dává další hádanku. Díky této hře si zopakujeme hlavně barvičky červená a zelená. Na konci hry se na tyto barvy děti ještě jednou zeptáme a rovnou přidáme i otázku, kde se vyskytují spolu právě tyto barvy. (Ano na semaforu pro chodce.) A jak se vlastně na takovém semaforu může přecházet? Děti by měly popsat kdy stát a kdy přecházet. Tuto situaci i situaci přecházení na přechodu bez semaforu si vyzkoušíme. Na zem položíme maketu přechodu. (Za pěkného počasí bude probíhat výuka venku.) Děti se na ní formou hry učí správně přecházet nejprve bez světelného signálu, a poté i na světelné znamení, kdy si připravíme pomocí kulaté krabičky od tavených sýrů makety barev semaforu. (panáčků na nich). Dětem se vysvětlí, jak se zachovat v případě, že vstoupí do vozovky na zeleného panáčka a než stačí přejít na druhou stranu, na semaforu se objeví červený panáček (je důležité, aby si děti v tomto případě věděly rady, na silnici nepropadly panice a neohrožovaly tak sebe, ani účastníky silničního provozu). (Hra na barvy, je vytvořena na způsob hry já si myslím – věc, město, zvíře.)

Na závěr si s dětmi zahrajeme hru na auta. Kdy všechny děti jsou autíčka a jezdí po místnosti. Paní učitelka má v ruce tři barvy, jako na semaforu, na zelené znamení mohou děti volně dál jezdit. Na červenou se okamžitě všichni musí zastavit a na oranžovou se připravují, startují a čekají na zelený signál.

Ještě než hodina skončí, dostanou děti domů obrázek se světelným přechodem pro chodce, aby si jej doma mohly vybarvit. Děti nám sdělí, co nového se dneska dověděly a rodiče zhodnotí, jak se jim hra líbila – kdy utvoří řadu ve které tomu, co se hodina nelíbila, bude nejbližší u dveří a těm, co se hra líbila, budou u okna. Vybereme rodiče, nejbližší oknu, kterého se optáme, co se mu na hodině líbilo. A rodiče, který bude stát nejbližší u dveří, se zeptáme, co by se mělo změnit, aby příště stál o trochu blíže k oknu. Nastíníme, co se bude dít v další hodině, a všem popřejeme hezký zbytek dne. (Rodičům se rozdají lístečky s instrukcemi na další týden. Požadavek na ně je, aby příště na dítě oblékly oblečení, nebo boty, či batoh, které má na sobě alespoň jeden reflexní prvek. A současně vzaly malou funkční baterku na svícení.)

14.5 Reflexní prvky a jejich používání, výuka dopravních prostředků

V úvodu si zahrajeme hru, jízda na koloběžce. Na způsob hry koňské dostihy, na procvičení orientace v prostoru, hlavně pravá a levá strana. „Pozor děti, vyrazíme na výlet, každý si vezmeme koloběžku – představte si, že ji teď všichni máme, a můžeme vyrazit, ale pozor, je hustá mlha a tak musíme dávat pozor, co nás číhá. Ukažte mi nejprve, která je pravá ruka.“ Opravíme ty, kteří to nevědí, a případně přivážeme mašličku. Hra probíhá stejným způsobem, jako koňské dostihy. Zatáčka vpravo, vlevo, příkop – koloběžka se přenesse, skrčit se – větev a jiné povely na orientaci v prostoru. Následovat bude hra na bystření sluchu. Několik dětí stojí uprostřed kruhu se zavázanýma očima, rodiče a zbytek dětí tvoří okolní kruh. Děti v kruhu jdou s rukama před sebou, aby neupadly, a poslouchají, z jakého rohu se tleskne. Odkud uslyší tlesk, jde za ním. Koho chytí, vymění se. Pokud chytí nějakého rodiče, může jít rodič, nebo svou roli přenechá svému dítěti. Z této aktivity se děti zeptáme, jaké to bylo, když neviděly. Zvedne ruku do takové výšky, jaké si myslíme, že pro nás hra byla. Ruku úplně nahoru dá ten, komu se hra velmi líbila. Úplně k zemi ji dá ten, komu se hra nelíbila, něco mu na ní vadilo, a kdo se cítil tak nějak normálně, dá ruku k prsům. Na hry navážeme. Počasí se nechová vždy tak, jak bychom chtěly, a i když se mi budeme chovat vzorně, mohou být řidiči, kteří se vzorně nechovají. A tak musíme být opatrní dvojnásob. Za špatného počasí je důležité, abychom byli vidět. Pomáhá nám v tom reflexní materiál. Jako třeba a ukážu na svou bundu, na reflexní proužky. Poptám se dětí, zda také nějaké prvky mají, ať už na botách, či bundě a kalhotách. Nebo batohu. (Rodiče měly za úkol přijít alespoň s jedním reflexním prvkem.) Takže by každé dítě mělo tento prvek najít. Podíváme se také, jakou barvu oblečení mají děti na sobě, zda jsou veselé a barevné, nebo tmavé a nebyly by na silnici vidět. Společně si vyrobíme panáčky, panenky, či květiny. Rodič bude vyrábět z barevného papíru a dítě z retro-reflexního papíru. Rodič pomůže dítěti s výrobou. Oba panáčkové, panenky, nebo jiný obrázek se nalepí na jeden společný papír. Tyto obrázky se našpendlí na nástěnku v šatně, zatemní se okna a přinesou se baterky. Děti tak postupně posvítí právě na svůj obrázek a řeknou, zda je více vidět obrázek, který vyráběly ony, nebo jejich rodič. Tato aktivita by měla děti motivovat k nošení reflexních prvků na oblečení. (K výrobě

obrázků jsem se nechala inspirovat obrázkem z knihy Bezpečná cesta do školy od Heinrichové, obrázek z knihy naleznete v příloze.)

Následně se s dětmi zahraje maňáskové divadlo s kašpárkem. Kde se zopakují všechny pravidla pro chování na chodníku, silnici, jak přecházet přes přechod s i bez semaforu. Dítě, které správně odpoví na nejvíce otázek, dostane omalovánky s dopravní tematikou.

Pro ty, co mají zájem, bude připraveno víkendové spaní v mateřské škole. Kde si vyzkoušíme noční procházku po zahradě s baterkami a reflexním oblečením, ochrannými vestami a jinými pomůckami, které dětem ukážou, že je reflexní oblečení za tmy vidět opravdu více, než třeba modré a červené.

V druhé části hodiny budeme hledat kartičky s obrázky dopravních prostředků, které budou schovány po místnosti. Děti pojmenují co, znají a ostatní obrázky se pokusí povysvětlit rodič. Mezi obrázky bude například i pendolino, tramvaj, trolejbus, vůz tažený koňským spřežením, metro, letadlo, tříkolka traktor a jiné. Na tyto obrázky bude navazovat hra, kdy si dítě vylosuje kartičku z jednoho pytlíčku a rodič z druhého. Dítě bude mít obrázek dopravního prostředku a rodič bude mít nápis osoby, která dopravní prostředek řídí. Hromadným hledáním se děti pokusí najít rodiče, který má právě osobu, která řídí jejich dopravní prostředek tak, aniž by svůj obrázek ukázaly. Mohou se však zeptat, zda jsou řidič, pilot, kapitán, nebo zda řídí dopravní prostředek jedoucí po vodě. Tato aktivita je jedna z těžších, ale předškoláci by ji již měly zvládat. S tímto rodičem si poté popovídají o tom, co rádi dělají ve svém volném čase (Jaké mají zájmy a záliby.) Zároveň si prohlednou reflexní prvky druhé osoby. (Pro hru na hledání dvojic jsem se nechala inspirovat hrou koťátka hledají svou maminku, ve které se děti učí pojmenovávat zvířata a jejich mláďata – v knize Metodika výchovné práce v jeslích a v mateřské škole.)

Následně se vyrazí do parku u lékárny. Po cestě se stále sledují dopravní značky, připomíná se jejich význam. Před přechodem nám děti zopakují, na které strany se musíme rozhlédnout. A v jakých případech můžeme bezpečně přejít. Z parku dle času sledujeme provoz na silnici. Za úkol můžeme dát počítat určité barvy aut, sledovat, kolikrát projel autobus, a zda viděly děti i jiný dopravní prostředek, než je auto a autobus, například nákladní vůz, či cyklistu. A jestli si všimly, zda i lidé, kteří vystupovali z autobusu, měli na sobě nějaký reflexní prvek. V parku se mezitím rozmístí obruče. Poslední hra spočívá v tom, že děti si „jakoby hrají“ a pobíhají mezi

obručkami. Jakmile rodiče (auta) překročí vymezenou čáru, zakřičí se: „Pozor auto“ a děti musí utéct do bezpečí na ostrůvky do obručí. Postupně se obruče odebírají. Do jedné obruče se může vejít i více dětí. Kdo poslední zůstane v bezpečí a auto jej „nesrazí“ může si první vybrat obrázek dopravního prostředku, který si doma může vybarvit. Ostatní též dostanou obrázek dopravního prostředku, ale mohou si vybrat jen z těch, které zbyly. Děti se poptáme, jestli všechny už někdy jely autem, a nastíníme, co je příští týden čeká. Za domácí úkol mají doma ztvárnit na krabičku od sirek své auto, nebo auto, které se dítěti i rodiči líbí. Rodič lepí a stříhá a dítě kreslí. Rozvržení rolí je na nich, ale musí být vidět i dětská práce. Rodiče svou reflexi o dnešní hodině mohou zaslat přes e-mail.

14.6 Pravidla chování při jízdě v autě

Vyprávění příběhu, předem upozornění dětí, že se občas mohu splést, tak aby dávaly pozor – Jdu po ulici a v tom vidím, že do autobusu nastoupil pes a koupil si dětskou jízdenku. Potom jsem šla do divadla a tam čekala, až mi přijede autobus. Mezitím ke mně přišel kouzelný dědeček a rozměnil mi peníze na jízdenku. Přijel však pro mě dinosaur s mojí sestrou, a tak jsem nemusela jet autobusem, ale mohla jsem se hádat a prát v autě, to je prý větší zábava. Viděli jsme, že je venku pěkně, a tak jsme si otevřeli střešní okénko a vykláněli jsme se z něj. Poté zas byla chvíli nuda. Cesta domů trvala věčnost, a když jsme dojedly křupky, otevřely jsme si za jízdy dveře a pytlík vyhodily do přírody. Děti odhalují, co je špatně a říkají, kde se například čeká na autobus (na zastávce), že pes smí do autobusu pouze v doprovodu lidí a to jen na vodičku a s náhubkem a jiné skutečnosti. V autě se děti neperou, nevyklání z okna, za jízdy se nesmí otvírat dveře, ani vyhazovat odpadky. (Pro příběh jsem se inspirovala v knize Metodika výchovné práce v jeslích a v mateřských školách.)

Poté přinesou své autíčko, které doma vyrobili a přilepí jej společně s rodičem do našeho plánu města. V případě, že si všimli nějaké nové značky, nebo přechodu pro chodce, zakreslí jej. Navážeme s dětmi tématem, jak se vlastně v autě mají chovat. Přijde Kašpárek a poví dětem, že pojedou na výlet autem. Ale má strach, že se nebude umět chovat. Jaké znají od rodičů příkazy a zákazy? (Nejíst, nepít, nekřičet, nehádat se se sourozencem, ...) Pomohou děti kašpárkovi, aby si neudělal ostudu? Dojdeme k části, kde děti řeknou, že musí sedět v dětské sedačce a poutat se. Zeptáme se dětí, zda vědí, proč tomu tak je. Poté co děti povědí, své verze, řekneme jim, že jim ukážeme, co

by se stalo, kdyby se nepřipoutaly. Přineseme si připravený stůl, který bude mít na konci jedné strany zarážku, aby připravené auto narazilo, ale nespadlo. Vezmeme syrové vejce a vložíme jej do připraveného autíčka. Auto pošleme po stole na konec k zarážce. Auto narazí a vejce se rozbije. (Předem musíme vyzkoušet tak, aby pokus vyšel.) Druhá ukázka bude s plyšovým zvířátkem. Posadíme jej do auta a opět pošleme po stole k zarážce. Plyšák vypadne. Kašpárek se zamračí a poví, to asi není správně, že děti. Poradíte, co bychom mohli udělat, aby nám plyšák znovu nevypadl? Vyslechneme si názory dětí, a když uslyšíme, že plyšáka připoutáme, vezmeme izolepu a „připoutáme“ jej pevně k autu. Opět pošleme a plyšákovi se nic nestane. Následně můžeme půjčit auto s připoutaným plyšákem na chvíli dětem. (Tato hra je popsána v knize J. Heinrichové – Bezpečná cesta do školy.)

Mezitím připravíme pár autosedaček, které rodiče přinesli. Vyzkoušíme si s dětmi, jak by se měly připoutat tak, aby se nám nic nestalo, ale aby nás nic neškrtlo. (posunovatelné řemínky)

Po kreslení si zahrajeme pantomimu. Jedno dítě s rodičem půjdou za dveře a vymyslí si, co dětem předvedou – přecházení přes přechod, nástup do autobusu, ... a jiné. Na závěr budou mít děti domácí úkol, nakreslit, co se jim v dnešní hodině nejvíce líbilo. A s rodiči se dohodneme na scénce, která proběhne na další hodině. Kdo co bude hrát a jaký se naučí dialog.

14.7 Pravidla chování v autobuse

Další hodina začne hádkou dvou rodičů, kteří budou představovat jízdu autobusem. (Připravená scénka.) Děti musí poznat, co dělají špatně, a opravit je. S kašpárkem probereme, jak se ve skutečnosti v autobuse můžeme chovat, jestli můžeme jíst a pít a kde a jak se v našem městě kupují lístky.

Hra, na různých místech v místnosti rozložíme obrázky. Děti rozdělené do malých skupin představují cestující. Každá skupina dostane úkol, první skupina například sebere obrázky lidí, kteří ve městě bydlí, druhá obrázky vozidel, kterých lidé používají, třetí sbírá obrázky budov, pomníků a jiných památek města, čtvrtá obrázky předmětů, které se v obci vyrábějí nebo pěstují apod. Učitelka vítá cestující a ptá se na zvláštnosti města. Jestliže děti sebraly jen málo obrázků, vyprávějí o všech, je-li obrázků mnoho, vyprávějí jen o některých. Učitelka pomáhá otázkami aktivizovat zkušenosti dětí.

(obrázky auto, nákladní, sanitka, škoda, renault, motorka, kolo,...) (Tato hra je popsána v knize Metodika výchovné práce v jeslích a v mateřských školách.)

Další hra bude zaměřená i na čísla. Každé dítě si vylosuje kartičku s číslem jedna, dva, tři, nebo čtyři. Všechny děti sedí na jedné lavičce. Paní učitelka jako řidič autobusu přijede a bude držet v ruce velké číslo. Děti, které budou mít číslo stejné, nastoupí za paní učitelku, musí však projít kolem ní a ukázat své číslo. Následně dojedou až k žebřinám, kde bude připravená další lavička, avšak zavěšená za žebřiny – klouzačka. Každé dítě před tím, než vyleze po žebřinách nahoru a sklouzne se, řekne, kam vlastně cestuje. Postupně přijede autobus pro všechny děti dvakrát. (Tuto hru mi poradila moje babička. Děti ve školce prý velmi bavila a děti si tak zopakovaly nejen chování v dopravním prostředku, ale i čísla.)

Po skončení činností se s dětmi vypravíme autobusem do města, na Pastýřskou stěnu – vyhlídka nad Děčínem. Z vyhlídky je krásný výhled na celý Děčín, hlavně most a provoz na náměstí, kruhový objezd, a také vlakové nádraží. Tunel pro vlaky i železniční most přes řeku Labe. Děti tak budou moci bezpečně pozorovat různé druhy dopravy. K nim budou dostávat otázky k jednotlivým dopravním situacím, které uvidí. Spočítají, kolik vozidel záchranné služby, policie, nebo hasičských vozů projelo. A Rozchod bude na vyhlídce. Někteří toho mohou využít a navštívit přilehlou zoo.

14.8 Pravidla chování ve vlaku

V úvodu hodiny se naučíme krátkou říkanku k tématu

Jede vláček, jede krajem, my si na vlak taky hrajem.

Jeden vagón druhý, třetí, spočítejte si je děti.

(Básničku jsem našla ve sbírce básní a písní u paní učitelky v mateřské škole Boletice, když jsem u ní byla na praxi.)

Navážeme s kašpárkem tématem, jestli pak děti vědí, jak se máme ve vlaku chovat. Co v něm smíme a nesmíme dělat. S dětmi si na toto téma zahrajeme loutkové divadlo. Kdy chudák Kašpárek neví, co vlastně všechno ve vlaku smí a nesmí. A tak se děti ptá. Na konci se zeptá, zda tam můžeme nechávat nějaké předměty. A poví, že ví, že jeden pán něco ve vlaku ztratil, ale neví co, pomůžete děti tento předmět najít?

Proběhne Kimova hra. Řada běžných předmětů bude rozložena na stole propiska, pomeranč, klíče, lepidlo, nůžky, brýle, kapesníky, autíčko, bačkorka, pitíčko... tyto

předměty budou překryté šátkem. Vždy dvě děti přistoupí, šátek se odkryje, děti si předměty prohlédnou a šátek se opět přikryje. Děti se na chvíli otočí a jeden předmět se odstraní. Děti následně musí uhodnout který. Postupně se vystřídají všichni. Vítěz se utká s dalším vítězem, až jedno dítě vyhraje. Vítěz dostane obrázek vlaku, který si bude moci doma vybarvit. S dětmi a kašpárkem se probere situace, co kdyby se neztratily předměty, ale ony sami? Jak by se měly zachovat? Stalo se někomu, že se ztratil mamince, třeba v obchodě? A víte děti, že i ve vlaku se musí kupovat lístky?

Zahrajeme si na průvodčího. Přijde jeden rodič v obleku průvodčího s kleštičkami. Děti dostanou do ruky tvrdší kartičku, na kterou si nakreslí kytičku, sluníčko, nebo nějaký znak, podle kterého si kartičku poznají. Poté proběhne hra, děti běhají po místnosti, a koho průvodčí chytí, ten musí předložit lístek. Průvodčí mu jej štípně a běhají dál. Dítě, které bude mít dvakrát štípnutý lístek, vypadává ze hry – cesta tam a zpět. Víckrát se na jeden lístek, který je zpáteční, jezdit nesmí.

Poté se s dětmi půjdeme podívat na zdejší malé nádraží. Po cestě si všimneme nových značek označující pozor vlak, a jiné související se železniční dopravou. Stále u přechodu opakujeme, že se musíme rozhlížet a jiná pravidla, která jsme se již naučili.

Rodiče dostanou všechny potřebné instrukce, kde a v kolik se sejdem, kam přesně jedeme a kolik peněz si mají připravit. (Další lekce bude o víkendu – pokud nějaký rodič nemůže, nevadí, jeho dítě vezmeme s sebou.)

14.9 Výlet vlakem do Prahy do Národního technického muzea

V sobotu 20. Dubna 7:56 odjezd rychlíkem směr Praha. V Praze tramvají číslo 26 pojedeme na Letenské náměstí. Odtamtud 300 m k Národnímu technickému muzeu. V něm strávíme cca 3 hodiny dle zájmu dětí. Následuje oběd, který si přivezli všichni s sebou. Nebo případně zakoupí v bufetu vedle muzea. Dle zájmu bude následovat přesun na letiště Ruzyně, kde bude objednaná exkurze. Z letiště následně dle zájmu a energie dětí prohlídka Václavského náměstí a Orloje. S dětmi dle času zkusíme i jízdu pražským metrem. V 16:29 odjezd vlakem zpět do Děčína. V Děčíně budeme v 18:00. Předpokládaná potřeba peněz (Hromadná jízdenka do Prahy a zpět dle propočtů 89 Kč na osobu – děti neplatí. Vstup do muzea 170 Kč dospělý – dítě neplatí, vstup na exkurzy 100 na osobu, plus lístky na tramvaj. Celkem tedy pro dospělého a jeho dítě celkové vstupy a náklady max. 500 Kč)

14.10 Nástin pravidel první pomoci

Při setkání se všech poptáme, jak se jim líbil výlet do Prahy, co se jim nejvíce líbilo. Pro děti bude připravena překážková dráha, na které nebude chybět ani přechod se světelným signálem, který děti zdrží přesně 3 vteřiny. Během soutěže se bude dávat pozor na bezpečnost. Důležité bude zvládnout všechny nástrahy, nikoli být první. (Podlézání lavičky, sklouznutí na klouzačce, slalom mezi kužely,...)

Ve druhé části hodiny přijde stará babička a zakopne, bude mít úraz. (Jeden z rodičů v převleku.) Objeví se záchranář z červeného kříže – se kterým se předem domluvíme. Společně s dětmi se poradíme, jak babičce pomoci – zkusíme si vzájemně zavázat ruku, zalepit bolístko náplastí a jiné techniky první pomoci přiměřené věku. Důležité je, aby děti věděly, že pokud se něco stane, ihned mají vyhledat jakéhokoli dospělého člověka. Povíme si také, jaké jsou čísla na záchranáře, hasiče a policii. Jak jednotliví lidé vypadají a jak nám mohou pomoci. (hasič uhasí požár, policie pomůže při nehodě, či jiném prohřešku a záchranáři nám pomohou se zdravím) Zkusíme si jakoby školním telefonem do jiné třídy zavolat o pomoc – děti budou muset říci své jméno, co se stalo a kde. Popíší místo jako mateřská škola v Boleticích u základní školy. Na závěr se děti poptáme, zda všemu rozumí a zda mají nějaký dotaz. Jestli vědí, na co jsou alergičtí, pokud jsou a co by se jim mohlo stát, pokud by například snědly ovoce, na které jsou alergické.

Rodiče si stoupnou do řady tak, že u dveří bude rodič, který si myslí, že dnešní hodina nebyla ničím přínosná a u okna rodič, který si myslí, že hodina byla něčím přínosná. Obou skupin se zeptáme, čím si myslí, hodina byla, či nebyla přínosná a zda si myslí, že si děti zdravotně zapamatují.

14.11 Beseda s dopravním policistou

V úvodu hodiny se děti poptáme, co zajímavého zažily v průběhu celého týdne. Jaké zajímavé dopravní prostředky viděli. Z moduritu si následně vymodelujeme dopravní prostředek dle přání dítěte – auto, letadlo, tento výrobek se upeče a další týden si jej děti budou moci vzít s sebou domů.

Poté si zahrajeme na řidiče a policistu. Děti pobíhají po místnosti, a koho policista chytí, musí zůstat stát. Osvobodit jej můžou jedině tak, že stojícího kamaráda podlezou. (Hra na způsob mrazík.)

V druhé části k nám přijede skutečný dopravní policista. Který nám ukáže svou výstroj a výzbroj, ukáže nám své pracování dopravní kolo. Popíše jeho důležité části, které by mělo správné kolo mít. Následně venku na hřišti děti vyzkouší, zda všichni umí přecházet přes přechod. Vysvětlí jim, jak přecházet přes přechod, který je řízený policistou, vše si děti vyzkouší a na závěr dostanou do policisty samolepky. (Na další hodinu se s rodiči dohodneme, kdo přiveze kolo správně vybavené a kdo nevybavené, kdo se ustrojí správně s chrániči a kdo si udělá srandu a přijde se šnorchem a brýlemi, ploutve a jiné neobvyklé věci, které nepatří k běžné výbavě. Děti, které mají odrážedlo, tříkolku, nebo malé dětské kolo si jej na příští hodinu mohou přivést – musí si však vzít s sebou hemu a ochranné prvky. Kdo je ještě malý, bude v roli chodce.)

14.12 Zásady používání dopravního kola a jiných dopravních prostředků

Text k tématu – z dopravních listů od BESIPu – Máme zelenou, přečteme kapitulu 2. Přílby (v příloze). Text s dětmi rozebereme a poptáme se, kdo už umí jezdit na kole a kdo při jízdě používá helmu. Poté přijdou dva rodiče se svými koly (jedno vybavené a druhé nevybavené) a budou se přit o to, kdo může a nemůže na silnici. No děti poradte. Děti by měly podle poslední přednášky od policisty vědět, co vše musí být na kole, aby mohl cyklista vyrazit na silnici. Najdou rozdíly a popíší, jaká je povinná výbava cyklisty. S dětmi si též řekneme, co vše před jízdou musíme zkontrolovat: Prohlédneme si s dětmi správně vybavené kolo. To musí mít dvě na sobě nezávislé brzdy, odrazky vpředu, vzadu, na paprscích kola i na pedálech a funkční světla. Též musíme zkontrolovat: jestli brzdy brzdí, jestli světla svítí, jestli odrazky nejsou zacákané a špinavé, jestli duše kol nejsou vyfouklé, nebo dokonce prasklé, jestli zvonek zvoní, jestli řetěz není povolení nebo spadlý, jestli sedadlo a řídítka jsou správně nastavené. Následně vyjdeme na zahradu a tam na nás budou čekat dva rodičové se správně vybaveným kolem, avšak špatným oblečením. Jeden bude mít dlouhou sukni, klobouk a šátek. A druhý bude mít šnorchl, ploutve a brýle. S dětmi se poradíme a vymyslíme, jak by měl správný cyklista vypadat.

Poté si každé dítě zkontroluje své kolo, nebo kolo dospělého, které bylo přivezeno. Po uběhnuté době a dostatečné přípravě všechny děti svoláme a ukážeme jim test s melounem. Jeden rodič vyleze na štafle a z výšky pustí meloun na předem připravenou plachtu. Meloun se rozbije. Druhý meloun však vloží do staré přílby a pustí

přilbou napřed. Meloun by měl zůstat celý. Tato ukázka by měla dětem připomenout, že nosit helmu je opravdu důležité pro jejich bezpečí. (Tento test byl popsán v knize Heinrichové – Bezpečná cesta do školy.)

S dětmi vyzkoušíme nasazování jejich přilby a utahování řemínku tak, aby se mezi řemínek a bradu vešly maximálně dva prsty. Poté již děti budou moci bezpečně nasednout na kola. Avšak musí dodržovat pravidla, která se naučily. Na konci hodiny si rozdme vyrobené dopravní prostředky z moduritu, které jsme vyráběli v předešlé hodině.

(Úkol na doma bude, nakreslit své vysněné kolo.) Na konci před rozloučením řekneme dětem, že by měly být již dostatečně připraveny vyzkoušet si jízdu a chodce i v jiném prostředí. Pojedeme na dopravní hřiště do Litoměřic.

14.13 Praktická návštěva dopravního hřiště

O víkendu navštívíme s dětmi a rodiči dopravní hřiště v Litoměřicích. Je sice dál, než dopravní hřiště v Ústí nad Labem, ale je lépe vybaveno. Je u něj i stánek s občerstvením a možnost zapůjčení dětského kola. Dopravní hřiště je jedna z forem, jak si vyzkoušet téměř reálné situace dopravního provozu, avšak bezpečně. Během návštěvy se pokusíme rodičům nastínit myšlenku, že na dopravní hřiště mohou vyrazit ze pěkného počasí téměř kdykoli. I s partou kamarádů, kteří mají také malé děti.

14.14 Závěrečné vyhodnocení - Cesta lodí, test, předání certifikátů

Na poslední lekci je připravena cesta lodí do Hřenska. Na této lodi proběhne závěrečný obrázkový test (v příloze), který vyplní každý rodič se svým dítětem. Rodič čte, dítě kroužkuje obrázky. Bez nápovědy rodičů. Po zhodnocení odpovědí všichni účastníci dostanou certifikát znalce dopravních předpisů a vzorové matky a dítěte, nebo otce a dítěte, se jmény a obrázky. Vzadu výčet dovedností získaných při lekcích. Datum a podpis osoby, která kurzem provázela.

Během cesty si s dětmi můžeme zahrát ještě kvíz, ve kterém budou zábavné otázky typu: Má to čtyři kola, volant a na silnici toho je nejvíc, má to dvě kola, vejdou se na to jen maximálně dva lidé,...(více v příloze)

S rodiči se probere poslední závěrečný víkend pro děti. Tato hodina bude připravena rodiči a dětmi pro širokou veřejnost. Na lodi, ale ještě před touto poslední lekcí se s rodiči domluvíme, co by bylo vhodné veřejnosti ukázat. Každý rodič by si vzal jedno stanoviště a se svým dítětem by předával získané znalosti dál. K sestavení programu můžeme využít i závěrečnou schůzku. S rodiči i dětmi ještě před zahájením závěrečné akce bude schůzka, kde děti zopakují, co jsme společně zažili, a doma nakreslí, co se jim ze všech lekcí nejvíce líbilo. S rodiči se následně povede diskuse na zlepšení a zpestření programu.

14.15 Závěrečný program pro veřejnost

O víkendu proběhne dopravní akce na zahradě mateřské školy. Rodiče se svými dětmi budou mít připravené jednotlivé stanoviště, kde budou předávat získané znalosti a dovednosti. Zároveň tato akce poslouží jako informace o tomto projektu, který se dle zájmu bude konat i v dalším roce. Rodičům se ukáže i varianta, jak zabavit své dítě během dlouhých front v obchodě, nebo při cestě do mateřské školy, o čem si s dětmi povídat, jak je zaměstnat a rozvinout jejich vědomosti (U stánků by jistě nemělo chybět: Test s plyšákem a zádržný systém – dvě autíčka, dva plyšáci, jeden připoutaný, druhý volně. Autosedačka, ve které se následně děti naučí připoutat. Výroba reflexního panáčka. Zkouška procházení na přechodu se světelným signálem i bez něj. Scénka rodičů, jako pasažérů v autobuse. Zkouška obvazování, či zalepování bolístek. A stánek s dopravním kolem a helmou. Na dopravním kole si ukážou, co vše by správné kolo mělo mít, následně zkontroluje dítě své kolo, případně připravené a najde rozdíly. Během akce budou hrát písničky od Maxim Turbulenc – Dopravní zpívání.

15 Diskuse

V práci jsem zjišťovala, jaký je skutečný stav realizace dopravní výchovy v mateřských školách. Jaké mají rodiny z vybraných mateřských škol znalosti a povědomí o tom, co je to dopravní výchova a co si myslí, že by jejich dítě mělo z dopravní výchovy umět. Toto jsem zjišťovala pomocí dotazníků pro rodiče a učitele a rozhovorem s paní učitelkou zajímající se o téma dopravní výchova v mateřské škole.

Před průzkumem bylo stanoveno pět hypotéz, které se zaměřovaly na dopravní výchovu. Z výsledků vyplynulo, že jednou z mezer v předávání informací ohledně dopravní výchovy dítěti je chybná komunikace mezi mateřskou školou a rodičem. Každý předává informace po svém a nespolutracují. Dále bylo zjištěno, že se děti učí v podstatě pouze teorii a praxe je minimální, nebo dokonce žádná. Děti poměrně často jezdí autem, v mateřské škole vyzkouší každý měsíc i jízdu autobusem, ale chybí praktická zkušenost i s jiným dopravním prostředkem, jako je například vlak, či loď.

Z průzkumu vyplynulo, že ačkoli již v Děčíně není dopravní hřiště, rodiče nevidí potřebu tento nedostatek nahrazovat a vyhledávat dopravní hřiště v jiných městech. Mnoho z rodičů ani neví, že jedno z velmi krásných dopravních hřišť se rozkládá v zámeckém parku v Krásném Březně před Ústím nad Labem, které je vzdálené 23 km od Děčína.

Při každodenních dopoledních vycházkách dětí v mateřské škole je hlavním cílem rychle a bezpečně se přesunout na předem stanovené místo, kde si děti budou moci bezpečně hrát. Nebudou rušeni často ničím a nikým. Pár učitelek se ani nenamáhá jít s dětmi z areálu mateřské školy a využívají často jen zahradu. Ano, je to pro děti mnohem více bezpečné, ale nezkusí si přecházení přes přechod, nepodívají se na dopravní značky, které jsou v blízkém okolí. Byla jsem v mateřské škole na praxi a zjistila, že se sice tvrdí, že si děti praxi vyzkouší během vycházek, ale opak je pravdou. První a poslední dvojice na sebe dostane bezpečnostní vestu, a při přecházení ulice se dětem neříká, aby se rozhlídly, ale aby koukaly na cestu a rychle přešli silnici na chodník. Přitom by opravdu stačilo tak málo. S dětmi jsem nejprve, během své praxe, prošla pár dopravních značek na didaktických kartičkách. Děti je často již znaly, ale jen názvy, a mnoho z nich nebylo schopno říci, jak se u takové značky zachová. Co se smí a nesmí. Po této teoretické části, která byla spíše než na názvy zaměřená na význam, jsme si během vycházek začali značek všimnout i v realu. Po bezpečném přejití silnice na

chodník jsme děti zastavili, uklidnili a zeptali jsme se, co vidí. Jestli nevidí něco, co jsme se nedávno učili. Po zjištění, že značky, které předtím viděli jen na kartičkách, jsou v provozu velmi často, zavládlo nadšení. S dětmi jsme počítali, které značky jsme kolikrát viděli a cesta tak kupodivu utíkala mnohem rychleji.

V dotaznících se často na otázku, co jejich dítě umí z dopravní výchovy, objevila odpověď, že nic, neví, málo, anebo rodiče neodpověděli. Je podle mě velká škoda, že se rodiče o své děti tolik nezajímají. Přitom všechny podstatné znalosti a dovednosti sami ovládají. Jen je neumí předat svým potomkům. Proto se v programu zaměřuji na spolupráci rodiče a dítěte a rodiče s mateřskou školou. Bohužel jsem neměla tu možnost program vyzkoušet, jelikož je rozsáhlejší. Ale spolupracuji s paní ředitelkou mateřské školy Boletice, ve které bych velmi ráda příští rok uvedla tento program do praxe. Já sama jsem dětské dopravní hřiště nevyužila a je mi to i v dnešní době poměrně líto. Vždyť zažít tu srandu, kdy si bezstarostně mohu vyzkoušet téměř reálné situace dopravního provozu se svými kamarády, je jedním z krás dětství. Takové zkušenosti již v dospělosti nezískáte.

Proto si myslím, že jedním z důležitých kroků v téhle oblasti v našem městě by mělo být opětovné vybudování dětského dopravního hřiště, na které by mohla široká veřejnost. Po zbourání dopravního hřiště se sice začalo stavět nové v části Děčína 2. Toto hřiště je již několik let rozestavěné, avšak chybí na něm značky, semaforey a vhodný povrch. Původním plánem mé bakalářské práce měla být znovu obnova dopravního hřiště, avšak po rozhovorech s primátorem města Děčína a ředitelem Domu Děti a Mládeže, který měl staré dopravní hřiště na starosti, jsem zjistila, že je tato má vize během na ještě hodně dlouhou trať. Letos v březnu se však objevila zpráva v novinách, že na jaře se bude pokračovat s budováním dopravního hřiště v Děčíně 2 a v provozu by tak mohlo být již v létě, nebo příští rok na jaře. Věřím, že se tato věc brzy povede nejen proto, že nový primátor města je bývalý dopravní policista, ale i proto, že veřejnost a pan ředitel Domu Děti a Mládeže má o činnost na dětském dopravním hřišti velký zájem.

V mém programu se zaměřuji nejprve na zvládnutí teoretické části, která navazuje na vyzkoušení poznatků v praxi. Program jde od nejjednodušších poznatků, přes všeobecně známé, až po jízdu na kole, či odrážedle na dětském dopravním hřišti ve vzdálenějším městě. Závěrem programu je akce dopravní výchovy pro širokou veřejnost.

16 Závěr

Cílem této práce bylo zjistit, jaký je skutečný stav realizace dopravní výchovy v mateřských školách, a jaké jsou znalosti a povědomí rodičů o dopravní výchově s ohledem k věku dítěte, které mají.

Teoretická část se zabývá vývojem dítěte, jeho výchovou v mateřské škole. Studium odborné literatury jsem zjistila údaje, jaké znalosti a dovednosti si děti osvojují během svého vývoje předškolního dítěte všeobecně a následně i v oblasti dopravní výchovy.

Praktická část práce se zaměřuje na průzkum realizace dopravní výchovy ve vybraných mateřských školách. Jaké mají rodiny z vybraných mateřských škol znalosti a povědomí o tom, co je to dopravní výchova, a co si myslí, že by jejich dítě mělo z dopravní výchovy umět. Na základě výsledků průzkumu z vybraných mateřských škol jsem sestavila vlastní program dopravní výchovy pro mateřské školy.

V programu se zaměřuji na upevnění vztahu rodič, dítě a vztahu rodiče k mateřské škole. Následně se v programu zabývám zvládnutím teoretické části nikoli odříkáním, ale pochopením podstaty a následné vyzkoušení poznatků v praxi. Program začíná tím nejjednodušším od značek, přecházení přechodu, přes jízdu v dopravních prostředcích až po vyzkoušení jízdy na kole, či odrážedle na dětském dopravním hřišti ve vzdálenějším městě. Závěrem programu je dopravní akce, rodičů a dětí, kteří absolvovali kurz, pro širokou veřejnost. Tento dopravní program bych chtěla příští rok uskutečnit v mateřské škole v K. H. Borovského v Boleticích nad Labem, dle vypsaných dat.

Právě výukou dopravní výchovy již v mateřské škole můžeme pomoci snížit nehodovost a počet úrazů na silnicích dětí, ale si dospělých. Nepodceňujme proto tuto oblast výchovy a snažme se ji maximálně rozvinout. Nikdy nevíme, kdy tato skutečnost může zachránit život právě nám.

17 Literatura

BEČVÁŘOVÁ, Zuzana. *Současná mateřská škola a její řízení*. Praha: Portál, s. r. o., 2003. 152 s. ISBN 80-7178-537-7.

BRUCEOVÁ, Tina. *Předškolní výchova: Deset principů moderní pedagogiky a jejich aplikace v praxi*. Praha: Portál, Klapkova 2, 182 00, Praha 8, 1996. 172 s. ISBN 80-7178-068-5.

DRAPELA, Victor J. *Přehled teorií osobnosti*. [s. l.] : [s. n.], 1997. 175 s. ISBN 80-7178-766-3.

HÁJEK, Bedřich, Břetislav HOFBAUER a Jiřina PÁVKOVÁ. *Pedagogické ovlivňování volného času: Současné trendy*. 1. Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-473-1.

HAVLÍK, K. *Psychologie pro řidiče*, 1. vydání, Praha, Portál, 2005, ISBN 80-7178-542-3,

HEINRICHOVÁ, J. *Bezpečná cesta do školy: Projekt pro dopravní výchovu dětí*. 1. vydání, Brno, Centrum dopravního výzkumu, 2006, ISBN 80-86502-32-5,

HEINRICHOVÁ, Jitka. *Implementace dopravní výchovy do vzdělávacího programu základní školy*. [s. l.], 2010. 78 s. Bakalářská práce. Masarykova univerzita. Dostupné z WWW:

<http://is.muni.cz/th/168684/pedf_b/Implementace_DV_do_vzdelavaciho_programu_ZS.pdf>.

HEINRICHOVÁ, J., STRÁNSKÁ, I., WINKLEROVÁ, M. *Metodika pro výuku dopravních značek*. In *Výběr dopravních značek pro chodce a cyklisty*. 1. vydání, Praha, Ministerstvo dopravy, 2006,

JÍROVÁ, Miroslava a Stanislav STRNAD. *Metodika výchovné práce v jeslích a v mateřských školách*. 1. vyd. Státní pedagogické nakladatelství, 1967.

KOČÁRKOVÁ, Dagmar, SLABÝ, Petr, KOCOUREK, Josef, JACURA, Martin, *Základy dopravního inženýrství*. Praha: ČVUT, 2004. 110 s.

KOŤÁTKOVÁ, Soňa. *Dítě a mateřská škola*. Praha: Grada Publishing, a. s., 2008. ISBN 978-80-247-1568-1.

LOUŠKA, Jan; NOVÁKOVÁ, Jolana. *Pedagogika a psychologie: pro vedoucí mimoškolních kolektivů dětí a mládeže*. Praha: Sdružení Mladých ochránců přírody ČSOP, 2005. 30 s.)

Program výchovné práce pro jesle a mateřské školy. Praha: Státní pedagogické, 1978. 226 s. 14-357-78.

PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ, Eliška; MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník: 3., rozšířené a aktualizované vydání*. Praha: Portál, s. r. o., 2001. 328 s. ISBN 80-7178-579-2.

PŘIKRYLOVÁ, Milada. *Rok s Barevnými kamínky: Jarní hry a činnosti*. Praha: Přikrylova Milada Plus, 2006. 132 s. ISBN 978-80-87165-26-3.

SKUTIL, Martin. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. 256 s. ISBN 978-80-7367-778-7.

SVOBODOVÁ, Eva. *Vzdělávání v mateřské škole: Školní a třídní vzdělávací program*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-774-9.

ŠRŮTKOVÁ, H. *Dopravní výchova dětí a mládeže*. 1. Praha: ÚSMD BESIP v Nakladatelství dopravy a spojů, 1973.

ŠTIKAR, J., HOSKOVEC, J., ŠMOLÍKOVÁ, J. *Psychologická prevence nehod (Teorie a praxe)*, 1. vydání, Praha, UK Karolinum, 2006, ISBN 80-246-1096-5,

VÁGNEROVÁ, Marie. *Vývojová psychologie I.*, Praha: Karolinum, 1996. 353 s. ISBN 80-7184-317-2.

18 Seznam zdrojů z internetu

DDM Rozmarýn. *Dům dětí a mládeže Rozmarýn: Dětské dopravní hřiště* [online]. 2012 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: www.ddmrozmaryn.cz/Detske-dopravni-hriste/

Dopravní inspektoráty. *Dopravní inspektoráty: Dopravní inspektorát Varnsdorf* [online]. 2011 [cit. 2012-04-08]. Dostupné z: www.dopravni-inspektoraty.cz/varnsdorf.html

Dopravní výchova. *BESIP: Předškolní věk* [online]. 2010 [cit. 2011-12-25]. Dostupné z: www.ibesip.cz/Dopravni-vychova/Predskolni-deti

Dopravní výchova. *Děti na silnici: Pan kužel* [online]. 2012 [cit. 2012-12-24]. Dostupné z: www.pankuzel.cz/

Dopravní výchova. HEINRICHOVÁ, Jitka. *Observatoř bezpečnosti silničního provozu: Dopravní výchova v předškolním věku* [online]. 2007 [cit. 2011-06-08]. Dostupné z: www.czrso.cz/index.php?id=455

Dopravní výchova. HEINRICHOVÁ, Jitka. *Observatoř bezpečnosti silničního provozu: Dopravní výchova ve školním věku* [online]. 2007 [cit. 2011-06-08]. Dostupné z: www.czrso.cz/index.php?id=456

Dopravní výzkum. *Centrum dopravního výzkumu* [online]. 2012 [cit. 2012-04-01]. Dostupné z: www.Cdv.cz

Metodický portál. *RVP Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů Dopravní nehoda předchází nehodám dětí* [online]. 2007 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/1443/dopravni-vychova-predchazi-nehodam-deti.html> / 24.10.2011

Metodický portál. *RVP Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů Chodec v dopravních situacích* [online]. 2005 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/Z/11391/chodec-v-dopravnich-situacich.html>

Metodický portál. *RVP Metodický portál: Inspirace a zkušenosti učitelů Program dopravní výchovy v mateřské škole* [online]. 2005 [cit. 2011-10-24]. Dostupné

z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/c/P/430/program-dopravni-vychovy-v-materske-skole.html/>

Městská policie. *Městská policie: Prevence a dopravní výchova* [online]. 2012 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: www.mpul.cz/index.php?art=22

O dopravní výchově. *Bezpečně na silnicích: DDH v regionu* [online]. 2010 [cit. 2012-03-27]. Dostupné z: <http://www.bezpecnenasilnicich.cz/page/67/ddh-v-regionu.html>

O dopravní výchově. *Bezpečně na silnicích: Dětské dopravní hřiště Česká Lípa* [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Dostupné z: www.bezpecnenasilnicich.cz/page/82

O dopravní výchově. *Bezpečně na silnicích: Dopravní výchova* [online]. 2010 [cit. 2011-03-27]. Dostupné z: <http://www.bezpecnenasilnicich.cz/page/62/dopravni-vychova.html>

O ministerstvu vnitra. *Ministerstvo vnitra* [online]. 2008 [cit. 2011-10-24]. Dostupné z: http://aplikace.mvcr.cz/archiv2008/2003/aktualit/2004/jc0524statistika_police.html

Organizace BESIP. *BESIP: Kdo jsme* [online]. 2008 [cit. 2011-12-25]. Dostupné z: www.ibesip.cz/Kdo-jsme

Policie České Republiky. *Policie České Republiky: Statistika nehodovosti* [online]. 2012 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: www.policie.cz/clanek/statistika-nehodovosti-900835.aspx?q=Y2hudW09Mg%3d%3d

Škoda. *Škoda hrou* [online]. 2011 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: www.skodahrou.cz

Škola hrou. *Škola hrou* [online]. 2011 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: www.skola-hrou.cz

Učení online. *Učení online: Vzdělávací portál* [online]. 2012 [cit. 2011-10-12]. Dostupné z: www.pripravy.estranky.cz/

Ústí nad Labem. *Ústí nad Labem* [online]. 2011 [cit. 2012-03-12]. Dostupné z: www.usti-nad-labem.cz/cz/seznamy-zprav/mest-police-informuje/preventivni-cinnost-mp/bezpecne-do-skoly-mestska-police-usti-nad-labem-nesmela-chybet.html

Ve sborovně. *On-line sborovna* [online]. 2011 [cit. 2011-12-24]. Dostupné z: <http://www.veskole.cz/>

Wikipedie. *Wikipedie: Dopravní značka* [online]. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Dopravn%C3%AD_zna%C4%8Dka

Wikipedie. *Wikipedie: Erik Erikson* [online]. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Erik_Erikson

Wikipedie. *Wikipedie: Základní škola* [online]. 2011 [cit. 2011-12-05]. Dostupné z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Z%C3%A1kladn%C3%AD_%C5%A1kola#Zah.C3.A1jen.

Zpravodaj. *Zpravodaj speciál: Kampaň "Národní dny bez úrazů"* [online]. 2005 [cit. 2012-03-28]. Dostupné z: www.nszm.cz/cb21/archiv/zprav/zprav05/nszm_zpravodaj_0506_special.pdf

19 Seznam tabulek

Tabulka 1: Příklad denního režimu dětí v mateřské škole. Volně vytvořeno dle programu mateřské školy v Boleticích	19
Tabulka 2: Druhy dopravy ze skript: Základy dopravního inženýrství	23
Tabulka 3: Množství dopravních hřišť v jednotlivých krajích. Ze zdrojů organizace BESIP	33
Tabulka 4: Počet nehod a usmrcení osob. Vytvořeno na základě statistik PČR	37
Tabulka 5: Města s dětským dopravním hřištěm a jejich vzdálenost od města Děčína. Volně vytvořeno dle mapy.cz	55
Tabulka 6: Název hodiny programu, cíle a prostředky	61

20 Seznam obrázků

Obrázek 1: Ukázka kresby Marek 6 let	52
Obrázek 2: Dopravní hřiště v Ústí nad Labem	56
Obrázek 3: Dopravní hřiště v České Lípě	57
Obrázek 4: Dopravní hřiště v Litoměřicích	58
Obrázek 5: Dopravní hřiště ve Varnsdorfu	59

21 Seznam grafů

Graf 1: Statistika nehod zaviněná dětmi.....	37
Graf 2: Počet řidičských průkazů v rodinách	45
Graf 3: Vlastnictví motorového vozidla.....	45
Graf 4: Četnost jízd dítěte v autě.....	46
Graf 5: Dětské dopravní aktivity a jejich výuka.....	47
Graf 6: Četnost používání ochranných prostředků při jízdě na kole	47
Graf 7: Počet návštěv dopravního hřiště respondenty	48
Graf 8: Četnost návštěv dopravního hřiště v jednotlivých městech	48
Graf 9: Počet využívaných metodických materiálů při výuce dopravní výchovy	49

22 Seznam příloh

Příloha 1	Dotazník - pro rodiče
Příloha 2	Dotazník – pro paní učitelky
Příloha 3	Otázky k rozhovoru
Příloha 4	Náměty pro dětskou kresbu
Příloha 5	Rozhovor s paní učitelkou MŠ Boletice
Příloha 6	Dětské kresby MŠ Boletice
Příloha 7	Značky k programu
Příloha 8	Text a taneček k písni v programu Maxim Turbulens – vlevo vpravo a zas vlevo
Příloha 9	Reflexní obrázek z knihy J. Heinrichové
Příloha 10	Text Přilby k programu
Příloha 11	Obrázkový test k programu
Příloha 12	Kvíz k programu

Dotazník – pro rodiče

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku Pedagogiky volného času na TU v Liberci. V současné době píší bakalářskou práci zkoumající dopravní výchovu jako jednu z forem trávení volného času dětí v mateřské škole.

Ráda bych vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Zabere vám to maximálně 15minut.

Jelikož jde o výzkum, žádám vás, abyste odpovídal/a pravdivě, stručně a čitelně.

Dotazník je anonymní, prosím, nepodepisujte se.

Děkuji,

Kateřina Husáková

1. Jste

muž × žena

2. Kolik máte dětí?

3. Kolik let je vašemu dítěti ?

4. Kde bydlíte? (uveďte, prosím, pouze název obce):

5. Jaká je vaše momentální pracovní pozice?

- a. zaměstnaná/ý
- b. osoba samostatně výdělečně činná
- c. nezaměstnaný

6. **Jakým způsobem trávíte svůj volný čas?** (je možné označit i více odpovědí)

- a. četba
- b. sport
- c. televize
- d. aktivity v přírodě
- e) nemám volný čas
- f) PC
- g) jiné _____

7. **Je pro vás způsob, jakým trávíte svůj volný čas, přínosný?**

- a. ano Jak? _____
- b. ne

8. **Pokud jste na otázku 7 odpověděl/a NE, z jakého důvodu tomu tak je?** _____

9. **Má někdo v rodině řidičský průkaz?**

- a. Ano
- b) Ne

10. **Máte v rodině motorové vozidlo?**

- a. Ano
- b) Ne

11. **Kdo nejčastěji řídí?** _____

12. **Odpovězte k otázce číslo 11 – kolik let již tato osoba aktivně řídí?** _____

13. **Měl/a osoba v otázce číslo 11 již někdy dopravní nehodu?**

- a. Ano
- b) Ne

14. **Považujete osobu v otázce číslo 11 za odpovědného řidiče?**

- a. Ano
- b) Ne

(Od této otázky odpovídejte ve vztahu k dítěti, jež máte v této Mateřské škole.)

15. **Jak často vozíte své dítě autem?** _____

16. Co si představíte pod pojmem dopravní výchova?

17. Co si myslíte, že vaše dítě umí z dopravní výchovy?

18. Umí vaše dítě jezdit na kole?

- a. Ano b) Ne

19. V kolika letech jste dítě učili jezdit/budete vaše dítě učit jezdit na kole?

20. V kolika letech jste dítě učili jezdit/budete vaše dítě učit jezdit na kolečkových bruslích, koloběžce, či odrážedlu?_____

21. Používá vaše dítě při ježdění na kole helmu?

- a. Ano
b. Ne
c. Občas

22. Používáte vy při jízdě na kole helmu?

- a. Ano
b. Ne
c. Občas

23. Učíte/učili jste vaše dítě dopravní značky?

- a. Ano b) Ne

24. Zná vaše dítě pravidla pro přecházení přes přechod?

- a. Ano b) Ne

25. Ví vaše dítě, kdy může přecházet na světelném přechodu pro chodce?

- a. Ano b) Ne

26. Využil/a jste někdy vy nebo vaše dítě dopravní hřiště?

- a. Ano b) Ne

27. Pokud ano, kdo dopravní hřiště navštívil?_____

28. Ve kterém městě jste dopravní hřiště navštívili? _____

29. Byla návštěva dopravního hřiště přínosná?

- a. Ano b) Ne

30. Pokud jste na otázku číslo 26 odpověděl/a ne, proč jste služeb nevyužil/a? _____

31. Měl/a byste zájem v budoucnu nějaké dětské dopravní hřiště s vaším dítětem navštívit?

- a. Ano b) Ne

32. Co děláte pro to, aby vaše dítě bylo za tmy a šera vidět?

33. Pouštíte své dítě samotné ven? (za panelák, na zahradu..)

- a. Ano b) Ne

34. Jak máte určené/vymezené hranice? (Kam smí a nesmí během jeho pobytu venku)

35. Pobízí/pobízelo vás někdy vaše dítě k předjíždění jiného auta? (tak jako to vidělo „v televizi“)

- a. Ano b) Ne

36. Chcete k tomuto tématu něco dodat?

Velice vám děkuji za váš čas,

Kateřina Husáková

Příloha 2

Dotazník – pro paní učitelky

Dobrý den,

jsem studentkou 3. ročníku Pedagogiky volného času na TU v Liberci. V současné době píší bakalářskou práci zkoumající dopravní výchovu jako jednu z forem trávení volného času dětí v mateřské škole.

Ráda bych vás proto požádala o vyplnění tohoto dotazníku. Zabere vám to maximálně 15 minut. Jelikož jde o výzkum, žádám vás, abyste odpovídal/a pravdivě, stručně a čitelně.

Dotazník je anonymní, prosím, nepodepisujte se.

Děkuji,

Kateřina Husáková

1. Jste

muž × žena

2. Jaká je délka vaší praxe? _____

3. Jaké je Vaše dosažené vzdělání?

a. ZŠ	d) VOŠ
b. SOU	e) VŠ
c. SŠ s maturitou	

4. Máte v rodině řidičský průkaz?

a. Ano	b) Ne

5. **Máte v rodině motorové vozidlo?**

- a. Ano b) Ne

6. **Kdo nejčastěji řídí?** _____

7. **Odpovězte k otázce číslo 6 – kolik let již tato osoba aktivně řídí?** _____

8. **Měl/a osoba v otázce číslo 6 již někdy dopravní nehodu?**

- a. Ano b) Ne

9. **Považujete osobu v otázce číslo 6 za odpovědného řidiče?**

- a. Ano b) Ne

10. **Využil/a jste někdy s dětmi dopravní hřiště?**

- a. Ano b) Ne

11. **Pokud ano, bylo to pro vás a pro děti přínosné?**

- a. Ano b) Ne

12. **Ve kterém městě jste dopravní hřiště navštívili?**

13. **Pokud jste na otázku číslo 10 odpověděl/a ne, proč jste služeb nevyužil/a?**

14. **Měl/a byste zájem v budoucnu nějaké dětské dopravní hřiště s dětmi navštívit?**

- a. Ano b) Ne

15. **Jaké materiály používáte při výuce dopravní výchovy?**

16. **Jaké metody používáte při výuce dopravní výchovy?**

17. Co se pomocí materiálů a metod, jež používáte při výuce DV děti naučí?

18. Jaké materiály, pomůcky vám k výuce chybí?

19. Jak hodnotíte úroveň dopravní výchovy ve vaší škole?

(Na škále 1 – 5 zakroužkujte číslici, jakou byste ohodnotila dopravní výchovu ve vaší škole jako známku ve škole – 1) vynikající, 5) nedostačující)

1 2 3 4 5

20. Proč jste uvedl/a právě toto číslo?

21. Kolik času ročně věnujete dopravní výchově? _____

22. Vyprávíte dětem příběhy s tematikou dopravní výchovy?

a. Ano b) Ne

23. Umí děti nějakou říkanku v oblasti dopravní výchovy?

a. Ano b) Ne

24. Jakým veřejným dopravním prostředkem jste již s dětmi jeli?

a. Autobusem c) metrem
b. vlakem d) jiné.....

25. Jak často s dětmi využíváte veřejné dopravní prostředky?

26. Chcete k tomuto tématu něco dodat?

Velice Vám děkuji za váš čas,

Kateřina Husáková

Příloha 3

Otázky k rozhovoru:

3 učitelky

Co si představíte pod pojmem dopravní výchova?

Co vše by se mělo podle Vás v rámci Dopravní výchovy probrat?

Co se skutečně ve školce s dětmi z dopravní výchovy probere?

Jak byste ohodnotila dopravní výchovu ve vaší školce? – škála 1-5

Proč ?

Jaké vidíte silné stránky během této výuky ve vaší školce?

Jaké (kde) vidíte slabé stránky během této výuky ve vaší školce ?

Které znalosti podle Vás děti skutečně potřebují?

Jakou formou dětem informace předáváte?

(Učíte děti pravidla a názvy, nebo spíše prakticky učíte během vycházky?)

Je DV adekvátní stavu poznání pedagogiky na počátku 21. století a tomu, co se děti opravdu potřebují naučit?

Chtěl/a byste se k tématu Dopravní výchova v mateřské školce ještě nějak vyjádřit?

Děkuji za váš čas

Kateřina Husáková

Příloha 4

Náměty na dětskou kresbu

Nakresli, jakou znáš dopravní značku, a poté mi řekneš, co znamená – co u ní můžeš, či nemůžeš dělat?

Nakresli sebe a svou rodinu, jak jedete autem na výlet.

Kdo zvedne ruku, že se již učil jezdit na kole: Nakreslí sebe, jak jezdí na kole.

Rozhovor:

MŠ Boletice – paní učitelka Zuzana Urbánková

Co si představíte pod pojmem dopravní výchova?

Tak nejdůležitější je vytvářet návyky bezpečného chování a předpoklad pro rozvoj smyslů. Zejména zraku a sluchu, a aby si děti vytvořili vlastní elementární znalosti o dopravě.

Co vše by se mělo podle Vás v rámci Dopravní výchovy probrat?

No tak děti by měly, děti by měly znát prostředí mateřské školky, měly by vědět, znát cestu domů, cestu do školky, měly by umět základní dopravní značky. Určovat pravou levou stranu a znát barvy.

Co se skutečně ve školce s dětmi z dopravní výchovy probere?

Děti se učí barvy, základní barvy. Učí se, jak se chodí po přechodu. Když se chodí na vycházky, tak se jim říká, jak se má chodit po přechodu, jak se chodí po silnici, když není chodník.

Jak byste ohodnotila dopravní výchovu ve vaší školce? – škála 1-5 – 1 nejlepší a 5 nejhorší, jako ve škole. Proč ?

Tak já bych to ohodnotila jedničkou. Já si myslím, že ty děcka mají dostatečné základy dopravní výchovy.

Jaké vidíte silné stránky během této výuky ve vaší školce?

Tak mezi silné stránky patří, že máme hrací koutky dopravní výchovy, máme dopravní koberec, děti mají dostatek didaktického materiálu. A když chodíme na vycházky, tak u nás je výhoda, že jsme okrajová školka, takže můžou děti chodit do přírody a nemusíme děti prát do dopravního provozu.

Jaké vidíte slabé stránky během této výuky ve vaší školce ?

Já si myslím, že žádný slabý stránky tady nemáme.

Které znalosti podle Vás děti skutečně potřebují?

Tak děti potřebují znát rizika bezpečností, rizika dopravní. Potom některé dopravní značky, základní barvy aby uměly. Aby se naučili pravidla bezpečného chování chodce v dopravním provozu. Aby uměly správně přecházet silnici. Aby se řídily signály na semaforu a chápaly pojmy vpravo a vlevo.

Jakou formou dětem informace předáváte? (Učíte děti pravidla a názvy, nebo spíše prakticky učíte během vycházky?)

Dětem to předáváme prakticky a i teoreticky, s tím že různé smyslové a psychomotorické hry s nimi hrajeme, námětové hry na dopravu, didaktické hry, ve výtvarné činnosti se hodně prolíná dopravní výchova, a pohybové hry jsou zaměřené na dopravní výchovu. Když chodíme na vycházku, tak děti určují dopravní značky. Bavíme se s nimi, jak se přechází silnice. A děti na sobě nosí reflexní vestičky

Je DV adekvátní stavu poznání pedagogiky na poč. 21. století a tomu, co se děti opravdu potřebují naučit?

Děti se potřebují naučit hlavně, aby se uměly bezpečně pohybovat v dopravní situaci. No aby znaly dopravní bezpečnostní rizika, co je může na silnici potkat.

Chtěl/a byste se k tématu Dopravní výchova v mateřské školce ještě nějak vyjádřit?

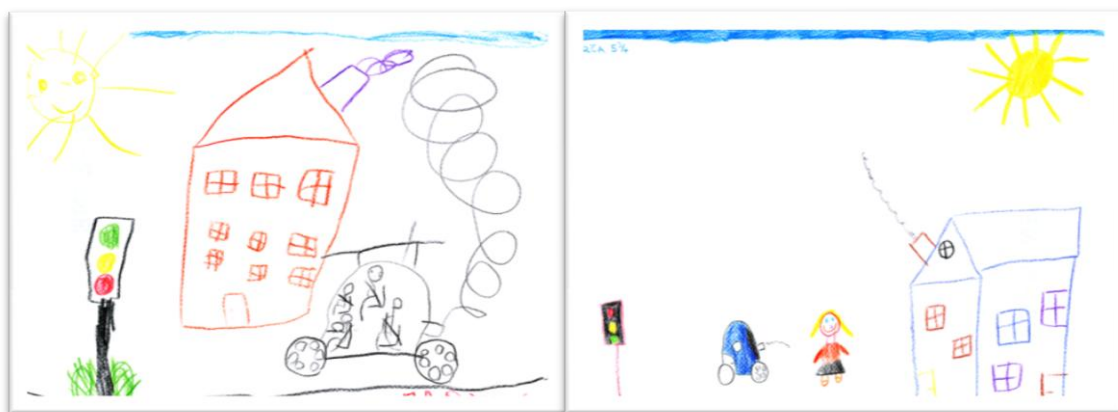
No hlavně že by bylo dobrý to dopravní hřiště tady někde pořídit, že jo.

Že by se u dětí měla rozvíjet hlavně pozornost, obratnost, soustředěnost, postřeh, odvaha a rychlost.

Děkuji za váš čas

Kateřina Husáková

Dětské kresby MŠ Boletice

Příloha 7

Dopravní značky a jejich název – značky se vytisknou ve velikosti 10 x 10 cm a rozstříhají se na 8 částí a vloží do obálky.

		
Stezka pro chodce	Pozor přechod pro chodce	Stezka pro chodce a pro cyklisty
		
Pozor děti	Zákaz vstupu chodců	Zákaz vjezdu jízdních kol
		
Zákaz vjezdu všech vozidel v obou směrech	Hlavní silnice	Dej přednost v jízdě
		
Stůj, dej přednost v jízdě	Podchod nebo nadchod	Přechod pro chodce

Příloha 8

Text a taneček k písni od Maxim Turbulens – Vlevo vpravo a zas vlevo.

Než začne text, pochodujeme, pokusíme se začít pochodovat pravou nohou. Děti stojí proti učiteli.

*Do silnice nelezu, podchodem ji podlezu. A tak na druhou stranu, bezpečně se dostanu
Jdeme pár kroků vpřed a na opakování jdeme vzad, přikrčení. Na druhý verš to samé.*

Tam kde nejsou podchody, přechody a nadchody. I když se to nehodí, tamtudy se (děti) nechodí.

*Vrtíme dlaněmi NE, nakláníme se doprava a doleva, ruce jsou přitom vzhůru.
Na: I když... jsou ruce vedle ramen.*

R: Vlevo, vpravo a zas vlevo, rozhlédni se dobře Evo

*Rozhlížíme se, vlevo, vpravo a vlevo – ruka přitom dělá „kšilt“, na: rozhlédni se,
se podíváme půlkruhem plynule z leva doprava.*

Vlevo, vpravo a zas vlevo, nechod' jako slepý střevo.

*Rozhlížíme se, vlevo, vpravo a vlevo – ruka přitom dělá „kšilt“, na rozhlédni se
se podíváme půlkruhem plynule z leva doprava. Rukama kroutíme NE.*

Na mezipřechůdku pochodujeme do rytmu.

Dobře vím co znamená, když chodcům svítí zelená. *Dřep, výskok, dřep, výskok.*

Když mám přejít přes zebru, pořádně se rozhlédnu, doleva a doprava a ještě jednou doleva.

Ruce k prsům, náznak chůze, (Doleva) rozhlédnu se doleva, doprava a zase doleva.

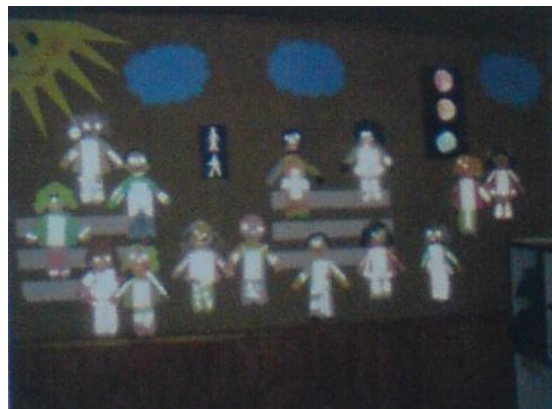
Ví to každej prvňáček, že červenej panáček, říká klukům holčákům – stůj neriskujte život svůj

Náznak běhu rychleji a rychleji, a prudké zastavení na slovo stůj. Poté ruce vzhůru a půloblouk vnějším kruhem ruce pomalu dolu a ještě jednou vzhůru a dolů na opakování život svůjůůůůj.

R : Vlevo, vpravo a zas vlevo, rozhlédni se dobře Evo

Stejně jako předešlý refrén.

Příloha 9

Příloha 10

Text příběhu: Přilby

„Děti, je mi to moc líto, ale dnes spolu nikam nepojedeme. Musím ještě něco udělat do práce,“ omlouvá se Emě a Radkovi strýček. To je smůla, právě dnes chtěly děti vyzkoušet novou cyklostezku. Samotné je nikdo nepustí, to dá rozum... Ale Radek se nevzdává. „Strejdo, pusť nás na kolo! Čestné slovo, že budeme jezdit jen po polních cestách kolem vesnice a ne po silnici. Za hodinu jsme zpátky,“ žadoní.

„Tak dobře, já vám věřím. Emo, máš Radka na starosti. Zkontroluj kola a nasad'ťe si přilby! Bez nich vás nikam nepustím,“ řekne strýček přísně a pospíchá do kanceláře. Ema protáhne obličej. Zase ta přilba! Chtěla si vyčesat vlasy a svázat do ohonu, který při jízdě tak krásně vlaje... Přilba vlasy připlácne k hlavě a krásy jim nepřidá! Nahlas ale neříká nic, aby se toho bráška náhodou nechytil. Novou přilbu nosí rád, připadá si jako závodník.

Děti i s koly jsou připraveny na cestu. „Nic jsme nezapomněli?“ Jakkak ne! Přece pejsek nezůstane ležet za kamny? Zuřivě skáče a sápe se nahoru. „Barte, měj rozum, nechej nás! Za chvíli se vrátíme. A stejně nemáš přilbu,“ domlouvá mu Ema. Pejsek odběhne a vzápětí se objeví s plastovým kyblíčkem naraženým na hlavě, držadlo za klesnuté pod bradou. Tak, teď má přilbu a může jet. Je to dobré! Děti se smějí a Ema usadí chytrého bišonka do košíku na svém kole.

Cesty, kterými děti projíždějí, se klikatí vesnicí, polem i loukami. Kus vede lesem, kus podle potoka. V nerovném terénu kola poskakují a drncají. Jaký rozdíl proti hladké asfaltce! Lávka přes potok je tak úzká, že chlapec raději sleze a kolo převede. Ema, jedoucí za ním, křičí: „Neloudej se, šlapu ti na paty!“ Radek poslechne a zmizí v zatáčce. Přijde sjezd z kopečka, úzký kamenitý úvoz, a Ema, ani nevím jak, ocitne se i s kolem v prachu cesty na zemi. Přilba cvakne o kámen. „Uf, to jsem dopadla! Ještě že ji mám, mohla to být hlava. Barte, nestalo se ti nic?“ lekne se děvče. Ale pejsek je snad z gumy. Dopadne z výšky na všechny čtyři a pádí za páníčkem. Předběhne i kolo a přinutí Radka zastavit. „Co se stalo? Něco s Emou? Musíme zpátky,“ strachuje se bráška. Zbytečně. Ema sedí za zatáčkou na placatém balvanu. Radek si oddychne. Ema mu vše vyličí a oba si od té doby berou helmu kdykoli jdou na kolo.

Příloha 11 - Obrázkový test

Když jde na ,musí mít na hlavě

Když nasedne do musí si zapnout

 ví, že na se řidič dívá na   .

Když je ještě malé, musí v sedět v

 může samo řídit

 ví, že každý řidič musí pozorně sledovat

 ví, že přechodu pro chodce se říká

 přechází, když na svítí zelený

V nebo ve použít sednout

Dokud nezastaví, neotvírá

 ví, že značka u přechodu vypadá takhle

ví, že

má telefonní číslo

111 155 1234

Kartičky můžeme nastříhat předem a dětem předkládat a ony vyberou správnou odpověď, nebo s nimi na papíře přečteme otázku a děti zakroužkují správný obrázek)

(Volně vytvořeno dle Šimonových pracovních listů)

Příloha 12 – Kvíz k programu

Jak se jmenuje škola, kterou navštěvují lidé, aby získali řidičský průkaz?

Když je autoškola, jak byste pojmenovali školu jízdy na koloběžce, tříkolce nebo skateboardu? A co by se v ní holky a kluci měli učit?

Tříkolka – Můžeme sundávat nohy ze šlapek? Co by se mohlo stát, kdybychom to udělali?

Koloběžka – Můžeme jezdit s rozvázanými tkaničkami? Co by se mohlo stát, kdybychom to udělali? .

Můžeme jezdit bez držení řidítek? Co by se mohlo stát, kdybychom to udělali?

Můžeme: jezdit někomu na paty? Vjíždět do děr? Jezdit hodně rychle? Jezdit ze schodů? A proč?

Jak se zachováme, když uvidíme zraněného člověka?

Pokud jedeme sami autobusem, můžeme si jít dopředu povídat s řidičem?

Když chceme vystoupit, stačí říci a autobus nám kdekoli zastaví?

Když chci přejít z jednoho místa ulice na druhý, můžu do silnice kdekoli a kdykoli vběhnout?

Když vlak přijíždí do stanice, může cestující otevírat dveře ještě za jízdy?

Kdo cestuje vlakem s jízdním kolem, může se ho snažit dostat do vlaku třeba oknem? A kudy tedy?

Můžeme vlakem cestovat i bez lístku? Kdo ve vlaku kontroluje lístky?

Můžeme vlak dobíhat a nastupovat do něj, i když se rozjíždí?